

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

שבת

קצש"ע – מקור חיים

הפרק	הנושא	עמוד בקצש"ע	עמוד בחוברת
נו	שמירת שבת אמירה לגוי	119	
ס	הדלקת נרות	127	
סא	קבלת שבת	128	
סב	תפילת ערבית תשלומים	129	
סג	קדוש על היין	132	
סד	שלוש סעודות	135	
סה	תפילת שחרית ומוסף	136	
עג	דיני יום השבת וסדריו	154	
עד	ערבית ומוצ"ש הבדלה מלווה	156	
עה	קצת ממלאכות האסורות בשבת	159	
עו	ארבע רשויות	173	
עז	מוקצה ונולד	179	
עח	פיקוח נפש	185	
עט	מלאכת שבת	191	
פא	דיני ומנהגי ר"ח	194	
פב	ברכת הלבנה	198	
צב	איסור מלאכה בימים טובים	229	
צד	עירובי תבשילין	233	
שמירת שבת כהלכתה			
א	דיני בישול בשבת		
כ	דיני מוקצה בשבת		
לב	דיני פיקוח נפש (א-יד, מד)		
לג	דיני חולה שאין בו סכנה		
לו-לז	דיני יולדת ומינקת דיני תינק וילד קטן(בנות)		

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

פרק נו – שמירת שבת אמירה לגוי

<p>תשובה: מותר למסור מכונית בימי החול לאומן גוי אף אם יעסוק בתקונה בשבת, אבל אם יתקנה ברחוב בגלוי וידוע שמכונית זו שייכת לישראל אסור. מקור הלכה: קצש"ע מקור חיים - סעיף ח'</p>	<p>מר ישראלי תכנן לערוך טיול משפחתי ביום ראשון. ביום שישי לקראת שבת ראה שמכוניתו מקולקלת ולכן מסר אותה למוסך, שבעליו גוי וגם הפועלים כולם אינם יהודים. במשך יום השבת הציק לו מצפונו, האם נהג כהוגן שמסר את המכונית לתיקון ביום שישי? אולי יתקנו אותה במוסך ביום שבת? מה דעת ההלכה בנידון, נמקו</p>	<p>עפ"י בגרות</p>	<p>פרק נו סעיף ח</p>
<p>תשובה מותר לומר לגוי אחר השבת למה לא הדלקת נרות נוספים בשבת אע"פ שיבין לשבת הבאה וידליק נרות נוספים וכן פעולות אחרות עיין בסעיף. מקור הלכה: קצש"ע מקור חיים - סעיף יד'</p>	<p>באחת השבתות בעת סעודת ליל שבת של משפחת עוז כבה החשמל והמשפחה סיימה את הסעודה לאורן של הנרות. ביום ראשון אמר אבי המשפחה מאור לעוזרת הסינית: "למה לא הדלקת נרות נוספים בשבת?" נרי שאל את אבא "בביה"ס למדנו שאסור לגוי לומר שיעשה עבורנו מלאכה, שלנו אסור לעשות אותה". מה הייתה תשובתו של מאור לבנו נרי?</p>	<p>עפ"י בגרות</p>	<p>פרק נו סעיף יד</p>
<p>תשובה: אם היא הדליקה עבור הקטנים והגדולים אסור להתחמם בחדר זה אולם אם הקור גדול אפילו בשביל הגדולים מותר ואפילו לומר לגוי להדליק. מקור הלכה: קצש"ע מקור חיים - סעיף טז'</p>	<p>לפני כניסת השבת שמעה יונית את דני רופ שמדווח ששבת זו תהיה קייצית וחמימה מעט מעונן. אך אבוי לדני רופ עם רדת החשיכה שרר קור ומשפחת עוז לא השאירה את המזגן דלוק הילדים הקטנים רעדו מן הקור, העוזרת הסינית ריחמה על הילדים והדליקה ביוזמתה את המזגן. משפחת עוז התחממה מלהט הויכוח האם רשאים המבוגרים להתחמם בחדר הילדים מה דעת ההלכה בנדון?</p>		<p>פרק נו סעיף טז</p>
<p>תשובה: א. אסור לומר לנכרי לעשות מלאכה בשבת כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהם אפילו אם יאמרה לפני שבת ובמיוחד אם זה קשור לעבודות השדה הקיים חשש של מראית עין שהרואים חושבים שפלוני שכר הנכרי לעשות מלאכה בשבת. (קצש"ע פרק נו סעיפים ד, ז)</p>	<p>מנהלו של משק גדול נהג להזמין אליו מדי ערב שבת פועל שאינו יהודי, והיה נותן לו הוראות לפני כניסת השבת: א. מחר בשעה 10.00 השקה את הגינה במשך שעתיים ב. קח עכשיו את הטרקטור לטיפולך</p>		<p>פרק נו סעיף ד, ז, ח, י, יד</p>

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>ב. מותר לקחת את הטרקטור לביתו אם זה נעשה בבית הגוי ולא ניכר שזאת מלאכת ישראל ונעשה בצינעא ואין כאן חשש למראית עין (קצש"ע פרק נ"ו סעיפים י, ח)</p> <p>ג. מותר לומר על מה שלא עשה בשבת שעברה אע"פ שע"ז יכין לשבת זו כי אין זאת אמירה לנכרי בשבת. (פרק נו סעיף יד).</p> <p>מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים - ד, ז, ח, י, יד</p>	<p>בביתך. כמו כן העיר לו מדוע לא כיבית את החשמל בשבת שעברה. חוזה דעה הלכתית ומנומקת על כל אחד מהאמירות.</p>		
פרק ס - הדלקת נרות			
<p>תשובה : נכון וראוי להדליק אורות בבית אולם אם אין נרות להדלקה יוכל לברך על נר החשמל ולברך וכך רונית תוכל לצאת ידי חובה בשעת הדחק .</p> <p>מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים –סעיף ז'</p>	<p>נרי הכין את הבית לקראת השבת מס' דקות לקראת כניסת השבת הוא שם לב שאין נרות להדלקת נרות , כמובן שאשתו רונית כמעט הדליקה אותו , אבל נרי הציע לה שבליט ברירה תברך על האור החשמלי של מנורות "הספוטים" רונית חשבה שנרי כבר הגזים וגם מתעלל בה בהלכות מוזרות , מה דעת ההלכה בנידון ?</p>		פרק ס סעיף ז
<p>תשובה : אכן נריה צריך להדליק נר שבת במקום לימודיו בישיבה בחדרו ואין קשר להדלקת נר אימו .</p> <p>מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים –סעיף ו'</p>	<p>נריה לומד בישיבת "נר ישראל " הוא אינו מדליק נרות לכבוד שבת בטענה שהוא רווק חברו העיר לו שהוא צריך להודיע לאמו שתכוין בזמן ההדלקה עליו וכך הוא יוצא ידי חובה . מה דעת ההלכה ?</p>		פרק ס סעיף ו
<p>תשובה : אם האשה אינה יכולה להדליק חובה על הבעל להדליק . כל המצוות מברך עליהן קודם לעשייתן וצריך לברך קודם ההדלקה , אולם נשים בזמן הברכה מקבלות את השבת ואם כך אינן יכולות יותר להדליק כי נכנסה השבת לכן נהגו הנשים להדליק את הנרות לכסות את העינים ואז לברך . אולם הגברים שאינם מקבלים את השבת בברכת ההדלקה אלא מקבלים בתפילה יכולים הם לברך ואז להדליק . יש מנשים הספרדיות שנוהגות לברך ואז להדליק ויש להן לנהוג כך .</p> <p>מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים –סעיף ה'</p>	<p>רחל לא הרגישה טוב ולכן ביקשה מבעלה שידליק את הנרות , בעלה משה אכן ניגש למלאכת הדלקת הנרות בנו נרי נצמד אליו לעזרה ואכן האבא הדליק את הנרות ולאחר מכן ברך את הברכה , נרי צעק בקול " אמא אבא לא יודע את ההלכות הוא מדליק ואח"כ מברך ואת תמיד עושה הפוך מדליקה ואח"כ מברכת . האם האבא צדק, נמקו ועמדו על ההבדלים ?</p>		פרק ס סעיף ה

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

פרק סא – קבלת שבת			
<p>תשובה : הרב העיר לו שבזמן שקיבל את השבת אינו יכול להתפלל מנחה כי כבר קיבל את השבת , עליו היה לא לקבל את השבת ולהתפלל מנחה ורק אחר כך היה מקבל את השבת .</p> <p>מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים –סעיף א-ב'</p>	<p>שאלה: סעיפים – א,ב. אפרים נכנס לביה"כ ומיד שמע את הציבור אומרים " בואי כלה שבת מלכתא " אפרים הצטרף לציבור ואמר בואי כלה , אולם אפרים מיד אחר כך התפלל מנחה כי עדין השמש לא שקעה . רב ביה"כ העיר לו ש...? מה הרב העיר לו ונמקו?</p>		<p>פרק סא סעיפים א-ב</p>
פרק סב – תפילת ערבית , תשלומין			
<p>תשובה</p> <p>א. חנלה' לא נהגה נכון כאשר סיימה את ברכת מודים, מאחר שעליה לחזור להתפלל תפילת שבת, הרי שברכה זו אין זמנה עתה, אלא עליה להפסיק באמצע מודים.</p> <p>ב. חנלה' לא נהגה נכון כאשר חזרה לראש התפילה, מאחר שעדיין לא סיימה את תפילתה ולא עקרה רגליה, עליה לחזור רק לתפילת שבת "ישמח משה", כדין כל טועה באמצע התפילה ועדיין לא סיים תפילתו שחוזר לתקן את הטעות ולא לראש התפילה.</p> <p>מקור הלכה : מקור חיים, פרק ס"ב, הלכות ג' ו-ז' גאנצפריד, סימן ע"ו, סעיף י"ח,</p>	<p>שאלת בגרות: סעיפים ג,ז חנלה' התבלבלה וטעתה בתפילת שחרית של שבת והתפללה תפילת חול. היא שמה לב לטעותה באמצע ברכת "מודים". סיימה את ברכת "מודים", חזרה לראש התפילה והתפללה תפילת שבת.</p> <p>א. האם נהגה חנלה' נכון כאשר סיימה את ברכת "מודים", לאחר שעמדה על טעותה? נמקו.</p> <p>ב. האם נהגה חנלה' נכון כאשר חזרה לראש התפילה? נמקו.</p>		<p>פרק סא סעיפים ג,ז</p>
<p>תשובה</p> <p>א. על ירדנה היה לעצור מיד כשהרגישה בטעותה ולא לסיים הברכה ולחזור לברכת שבת של מוסף מקטע "תכנת שבת" . ובתפילת שחרית,עליה לסיים את הברכה של חול שנמצאת בה ולחזור לברכת שבת של שחרית (ישמח משה).</p> <p>ב. ירדנה לא נהגה כהלכה כשחזרה לראש התפילה. שכן דין זה של חזרה לראש העמידה הוא רק אם עקרה רגליה. ומי שלא עקר רגליו, אינו חוזר לראש העמידה.</p>	<p>שאלה : סעיפים – ג, ד, ז. ירדנה התפללה בשבת בבוקר תפילת מוסף, מתוך הרגלה בקודש התפללה תפילת חול, ורק באמצע ברכת השנים הרגישה בטעותה . היא סיימה את ברכת השנים, וחזרה להתפלל תפילת שבת מתחילתה (ה' שפתי תפתח).</p> <p>א. האם ירדנה נהגה כהלכה בזה שסיימה את ברכת השנים.</p>		

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>מקור הלכה: קצש"ע מקור חיים : פרק ס"ב הלכות ג, ד, ז',</p>	<p>ב. האם ירדנה נהגה כהלכה כאשר חזרה לראש התפילה.</p>		
<p>תשובה: אכן לא חזרתי בגלל ר"ח אלא השלמתי תפילת מנחה שהפסדתי במנחה של ערב שבת. טעותו של מומי שהיה צריך להתפלל פעמים תפילת ערבית של שבת ולא כפי שהתפלל של יום חול. מקור הלכה: קצש"ע מקור חיים : סעיף י'</p>	<p>שאלה : סעיפים – י' ומומי נזכר בערבית של שבת שלא התפלל מנחה של יום שישי ערב שבת ואכן מיד עם סיום תפילת עמידה של ערבית של שבת התפלל תפילת תשלומין של מנחה של ערב שבת (כמו יום חול). דרך אגב ערב שבת היה ר"ח אדר, ואכן חברו העיר לו שלא היה צריך לחזור על התפילה שוב כי אם שוכחים יעלה ויבא בערב אין חוזרים. מה ענה לו מומי ובמה הוא לא נהג כהלכה?</p>		
<p>תשובה: תפילת ויכולו אומרים בעמידה ולא בישיבה, מנהג אשכנז לומר את תפילת ויכולו אם לא הספיק עם הציבור עם חבר נוסף משום שתפילת "ויכולו" היא עדות לקב"ה ויש לאומרה 2 עדים אולם מנהג ספרד לאומרה ביחיד אם לא הספיק עם הציבור. תפילת מעין שבע אין לו לאומרה כלל, אין היחיד רשאי לאומרה כלל. מקור הלכה: קצש"ע פרק סב סעיפים יד' טו'</p>	<p>שאלה: סעיפים – טו נחמן התפלל בכוונה יתירה בתפילת עמידה של שבת, החזן סיים את העמידה והתחיל את ברכת מעין שבע, כמעט לקראת סיום הברכה סיים נחמן את תפילתו ומאחר שמקפיד לא להפסיד שום חלק בתפילתו התפלל תפילת "ויכולו" בישיבה ואח"כ ברכת מעין שבע בעמידה. חברו מאומן העיר לו שתפילת "ויכולו" יש לאומרה אם חבר נוסף. מה דעת ההלכה?</p>		
פרק סג – קדוש על היין			
<p>תשובה: מעיקר הדין היה צריך לברך קודם על החלות ואחר כך על היין אך מאחר שאסור לאכול לפני הקידוש אנו מכסים את החלות ומקדשים על היין כמו כן זכר למן שהיה לו טל מלמעלה ומלמטה. מקור הלכה: קצש"ע פרק סב סעיפים ד'</p>	<p>שאלה: סעיפים – ד' אותם חברות שהתארחו בשבת אצל יונית לא כיסו את החלות ושמו רק מפה על השולחן. הם טענו שאין חובה לכסות את החלות ובמיוחד שהחלות שלנו הם יפות וכדאי שנראה אותם מה דעת ההלכה? נמקו</p>		
<p>תשובה: מאחר ונשים חייבות בשמירת שבת שלא לחללה "שמור את יום השבת" הם גם חייבות בזכירת השבת "זכור את יום השבת" שהוא קידוש על היין. מי שמצווה על השמירה מצווה גם על הזכירה ונשים חייבות בקידוש. מקור הלכה:</p>	<p>שאלה: סעיפים – ז' הוריה של יונית נסעו לחוץ לארץ, יונית החליטה לעשות שבת חברות והזמינה את חברותיה לכתה שיתארחו אצלה בשבת (לא נספר מה קרה) בליל שבת כשחזרה החבורה מביה"כ קידשה יונית על היין (כעת</p>		

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>קצש"ע פרק סב סעיפים ז'</p>	<p>היא בעלת הבית (חברתה שירה העירה לה שאין צורך לקדש משום שאנו פטורים מקידוש כי זו מצוות עשה שהזמן גרמא . יונית טענה שאביה אמר שצריך לקדש אך אינה יודעת את הסיבה לחיוב ? ואתם יודעים ?</p>		
<p>תשובה: אכן אם היין היה מונח על השולחן אינו צריך לברך אך אם הובא יין אחר כפי שהביא השכן יש להם לברך על היין החדש . מקור חיים : קצש"ע פרק סג סעיף ח</p>	<p>שאלה: סעיפים ח' דוד קידש על היין בסעודת השבת בביתו באמצע הסעודה רצה לשתות יין שכנו משה הציע שיביא מביתו בקבוק יין טוב יותר ואכן שכנו הביא יין נוסף הם מזגו מן היין החדש אם כי דוד מזג מן היין האחר שהיה מונח על השולחן בשעת הקידוש . בנו של דוד העיר להם שהם היו צריכים לברך שוב את ברכת הגפן . מה ההלכה?</p>		
<p>תשובה: כולם יצאו ידי חובה ובתנאי שישתו רביעית , מצד הדין אפשר לקדש על השיכר גם כשיש יין אולם המהדרים מקדשים על היין . מקור חיים : קצש"ע פרק סג סעיף י'</p>	<p>שאלה : סעיפים – י' באירוע משפחתי הוזמנו החברים לקידוש שבת בקהילה , אכן השמש זורחת ויום מצוין לקידוש בחוץ , כל משפחה התארגנה וקידשה לעצמה משפחת רווח קידשה על וויסקי משפחת זוהר קידשה על יין תירוש משפחת קדוש קידשה על וודקה מי מהמשפחות יצאו חובה , נמקו.</p>		
<p>תשובה : אין קידוש אלא במקום סעודה . ואכן בקידושו הראשון לא יצא ידי חובה (גם לא טעם מן היין כמות רביעית אלא אם מישהו אחר במשפחה שתה רביעית) והיה עליו לאכול כזית . אצל דודתו אכל ולא קידש כי סמך על קידושו האחרון . לבית האבות זה המקום היחיד שקידש כהלכה וקבע סעודה . כמו כן אם אדם מקדש לאחרים אינו חייב לאכול עימם ורק כאשר ישוב לביתו יעשה את הקידוש והסעודה כהלכה. מקור חיים : קצש"ע פרק סג סעיפים- יב, יג, יד , טו</p>	<p>שאלה : סעיפים- יב, יג, יד , טו. נחמן איש צדיק ורב חסד , לאחר תפילת ערבית רץ לביתו ועושה קידוש לבני ביתו שותה מעט מן היין ורץ לדודתו האלמנה לקדש לה אך לצערו איחר מעט והיא כבר קידשה לעצמה , התעכב אצלה מעט , סעד ליבו בבורקס וחמוצים ושר מעט שירי שבת . לאחר מכן המשיך לבית האבות הסמוך , כאן מטעמי חיסכון מקדשים על הפת על כן הוא מקדש להם על הפת ולאחר מכן נוטל ידים לכולם , כולל לעצמו מאכיל אותם ואוכל איתם סעודה קלה שכן אחרת לא יוכל לקדש להם נו .. אז מה אתם אומרים .</p>		
פרק סד – שלוש סעודות			
<p>תשובה . הגברים וכן הנשים חייבים בשלוש סעודות בשבת ועל</p>	<p>שאלה: סעיפים – א'</p>		

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>הנשים להשתתף באכילת סעודה שלישית . את אותו חבר שחש ברע אין חובה להכריח אותו לאכול סעודה שלישית . מקור חיים : קצש"ע פרק טד סעיפים- א'</p>	<p>לסעודה שלישית שנקבעה בביתו של אליהו הגיעו זוגות חברים . הגברים התיישבו לסעודה שלישית ואילו הנשים ישבו ללימוד תורה הם טענו שאינם חייבים בסעודה שלישית אחד החברים גם לא אכל בסעודה שלישית בטענו שאינו חש בטוב , אולם חברו הכריח אותו לאכול מעט כדי לקיים מצוות סעודה שלישית . ציינו מה דעת ההלכה לאור מנהגם של החברים הללו?</p>		
פרק סה – תפילת שחרית ומוסף			
פרק עג – דיני יום השבת וסדריו			
פרק עד – ערבית ומוצ"ש , הבדלה			
<p>תשובה: אכן אליהו יכול לצאת בהבדלה שעושים על הכוס ואין צורך לחזור בתפילה אולם חברו נמרוד שכח לספר שהוא גם שכח להבדיל בתפילה אבל אחר התפילה הוא אכל מן הממתקים ששלחו הוריו (בונביירה טעימה) וכשנזכר שלא הבדיל ושאל את הרב , הרב שאלו האם טעם משהו לפני ההבדלה וכשהוא אמר כן אז חכמים קנסו אותו ויחזור להתפלל . מקור חיים : קצש"ע פרק טד סעיפים- א'ב'</p>	<p>שאלה: סעיפים א-ב . במוצ"ש אחר שהתפלל תפילת ערבית , נזכר אליהו שהיה צדיק גדול ששכח לומר בתפילת עמידה אתה חוננתנו "כשפנה לראש הישיבה אמר לו הרב שאין צורך להתפלל שוב כי עוד מעט יבדילו על הכוס . חברו נמרוד ששמע את תשובת הרב שאל אותו אבל בשבוע שעבר קרה לי מקרה כמעט דומה ואמרת שעלי לחזור ולהתפלל אז מה אם הוא צדיק גדול למה אתה מקל עליו, ראש הישיבה הסביר לשניהם , מה הייתה תשובת הרב בעניין</p>		
תשובה:	שאלה : סעיפים – י'		

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>אם צריך לעשות מלאכה קודם שהבדיל בתפילה (או כגון ששכח) יאמר "ברוך המבדיל בין קודש לחול" ועושה מלאכה. ואכן דני לא נהג כהלכה כי לא הבדיל בתפילה והיה צריך לומר "המבדיל בין קודש לחול" מקור חיים: קצש"ע פרק טד סעיפים- י'</p>	<p>במוצאי שבת מאחרים להתפלל ערבית ואומרים "אתה חוננתנו" דני שכח לומר בתפילת ערבית של מוצאי שבת "אתה חוננתנו" ומיד לאחר התפילה המתין לו חברו עם המכונית ושניהם נסעו הביתה, האם דני נהג בהתאם להלכה?</p>		
<p>תשובה בברכת ההבדלה יש לאחוז תמיד את היין ואין להניח את הכוס על השולחן ולכן מחזיק את היין בימין כשיחזיק את הבשמים יעביר את היין לשמאל ויאחז את ההדס בימין לאחר מכן מברך על הנר ואח"כ מחזיר את היין לימינו מקור חיים: קצש"ע פרק טד סעיפים- יג'</p>	<p>שאלה: סעיפים יג'. אלוהו הבדיל על כוס יין וכאשר הגיע לברכת בשמים הניח את הכוס על השולחן ולקח את הבשמים בידו הימנית וברך ואח"כ הניח את הבשמים וברך על הנר, חווה דעתך על מעשהו של אליהו?</p>		
<p>תשובה: יכול להבדיל עד יום השלישי אבל מברך רק בורא פרי הגפן והמבדיל בין קודש לחול את ברכת הבשמים והנר מברך רק במוצ"ש. מקור חיים: קצש"ע פרק טד סעיפים- יז'</p>	<p>שאלה: סעיפים - יז במוצ"ש לא הייתה ליוסי כל אפשרות להבדיל על היין. ביום ראשון בערב הבדיל יוסי על כוס יין וברך כל אותן הברכות שהיה מברך בהבדלה במוצ"ש האם נהג יוסי בהתאם להלכה?</p>		
<p>תשובה: נשים חייבות בהבדלה ולכן הן יכולות לעשות לעצמן הבדלה. תשובתו של המבוגר שאינו יכול להבדיל גם אינה נכונה משום שגם מי שהבדיל יכול לחזור ולהבדיל לנשים. מקור חיים: קצש"ע פרק טד סעיפים- יח'</p>	<p>שאלה: סעיפים - יח זוכרים את אותה יונית שעשתה שבת לבד עם חברותיה(כתות ט') (הוריה היו בחוץ לארץ) אכן עם צאת השבת הם ניגשו לשכנים וביקשו מאחד המבוגרים שיעשה להם הבדלה, אך הוא טען שכבר עשה הבדלה ואינו יכול להוציאם וממליץ שינסו שכן אחר. מה דעת ההלכה?</p>		
פרק עה – קצת ממלאכות האסורות בשבת			
<p>תשובה: אכן ליוני מותר לגרור את הספסל ובלבד שלא יתכוון לעשות חריץ. אולם יוני כן התכוון בעשיית החריץ ועבר על איסור. ישנם דעות שאם הספסל כבד ובודאי יצור חריץ אין לגרור ספסל זה מעל החול. מקור הלכה: קצש"ע מקור חיים סעיפים: ב'</p>	<p>מקור הלכה: קצש"ע מקור חיים סעיפים: שאלה: סעיפים –ב' ביום חגיגת הבר מצווה של יוני הצטרכו בני המשפחה להביא ספסלים מביה"כ, יוני הביא את הספסל אולם נח היה לו לגרור את הספסל דרך החול. חברו שאל אותו למה דרך החול? יוני ענה כי הוא רוצה לסמן את חצי המגרש עבור משחק הכדור רגל.</p>		

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

	מה דעת ההלכה ובאילו תנאים מותר ואסור ?		
תשובה: אכן אין לשחק במשחקים ע"ג הקרקע משום השוית גומות מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים: ד'	שאלה: סעיפים –ד' ואכן אחה"צ ירד יוני לשחק בכדור רגל , למעשה המגרש היה מוכן ע"י החריץ שעשה יוני בבוקר . חברים אחרים העדיפו לשחק בכדור בקרקע מרוצפת. מה דעת ההלכה ונמקו ?		
תשובה: אכן הדס צדקה פרחים שהונחו באגרטל לפני כניסת השבת ובתוכו מים מותר להחזיר אבל בתנאי שאין בהם ניצני פרחים העשויים להפתח שאז זה אסור . אולם אם באגרטל לא היו מים אסור להניח את הפרחים בשבת באגרטל עם מים וורד סיפרה על המצב שהפרחים לא היו בתוך מים לפני השבת. לכלנית אסור היה להחמיר ולא להריח מן ההדס שחשש שמה תשכח ותפרוך בעלים ויתלשו ותתחייב משום תולש , (לענין הרחת פירות המחוברים לעץ – אסור) מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים: ה' ט'	שאלה: סעיפים –ה', ט' בשבת בבוקר ניגש הדס להריח מהפרחים באגרטל אולם היא הוציאה את הפרחים הריחה אותם ואז החזירה לאגרטל כלנית שהיתה בביתה ראתה עציץ עם הדסים ונגשה להריח מן ההדסים. חברתה ורד העירה להדס שזה אסור משום שבשבו שעבר הרב אמר לה שאסור להניח את הפרחים במים בשבת, . חוה דעתך על המקרה והתנאים?		
תשובה: א: ברירת אוכל מתוך פסולת ב: ברירה דווקא ביד ולא בכלי ג: הברירה על דעת לאכול מיד את האוכל ברירת פסולת מתוך אוכל אפילו ביד ואפילו לאכול מייד מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים: כה'	שאלה: סעיפים –כה' אפרים היה בררן והקפיד על כל הלכות ברירה והתנאים הקיימים , חברו ביקש שיפרט לו את התנאים לברירת אוכל אך אפרים שכח את תלמודו ולא ידע לומר את התנאים, אם כן עיינו בסעיף כה וציינו את התנאים ?		
תשובה: אכן קריעת נייר בשבת אסורה וכל אדם ישתדל להכין את הנייר לפני שבת אולם אם אין נייר אחר חתוך בסביבה יהיה מותר לחתוך בשינוי וכן לא במקומות המחוררים מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים: נג	שאלה: סעיפים –נג' אפריים היה עסוק מאוד ועם כניסת השבת נזכר שלא חתך את נייר הטואלט חברו אמר לו שיוכל לחתוך את הנייר לא בסימון המחורר בנייר , האם הוא צדק?		
תשובה: אכן הלכה "אין דין בנין וסתירה בכלים " ולכן מותר לפתוח קופסת שימורים או בקבוק יין אולם דעת האשכנזים להחמיר ולא לפתוח קופסא שתהפוך לכלי ויהיה אפשר	שאלה: סעיפים –נז' נח דני אשכנזי יוסי מזרחי הכינו את ארוחת השבת בזמן ההכנה הם הצטרכו לפתוח קופסת שימורים , דני לא היה מוכן לפתוח		

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>להשתמש בה כקופסת השימורים , לכן נוהגים קודם לעשות חור בצדה השני של הקופסה שלא תשמש ככלי . וכך יש גם נוהגים מקהילות הספרדים וכל פנים יש להחמיר ולפתוח את הקופסאות לפני השבת . מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים: נז' נח</p>	<p>את הקופסה יוסי ענה לו " מה נהיית כזה צדיק" ופתח את הקופסא, כשהגיעו לפתיחת היין שהיה עטוף בנייר דני פתח ללא בעיה וגם את הפקק של הבקבוק. מה דעת ההלכה לגבי התנהגותם של מזרחי ואשכנזי.</p>		
<p>תשובה: דעתו להחזיר , מחזיקו בידו ובשעת הדחק אם הניח ע"ג השולחן או לא היה בדעתו להחזירו מותר . עיינו באירועים דומים ב שמירת שבת כהלכתה פרק א . מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים: לב'</p>	<p>שאלה: סעיפים לב' בליל שבת רצתה תמר להוריד מפלטת השבת את סיר המרק לארוחת הלילה. בטעות, הורידה את סיר האוכל היחיד המיועד למחר והניחה אותו על השולחן(האוכל מבושל כל צרכו). תמר עמדה מיד על הטעות והתלבטה כיצד לנהוג. אילו תנאים צריכים להתקיים כדי שיהיה מותר להחזיר את הסיר בחזרה על האש בשבת ?</p>		
<p>תשובה: 1. האוכלים בגנות אסור ליטול ידיהם על העשבים שמשקים אותם בכך 2. מותר ללכת על גבי עשבים בשבת שאינו מתכוון לתלוש אבל עשבים גדולים יזהר לבל ירוץ מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים: ו' יא'</p>	<p>שאלה: סעיפים – ו' יא' באחת השבתות בצהרים החליטה משפחת אברהמי לאכול את סעודת השבת על הדשא בחצר , הם פרסו את השולחן והניחו עליו את החלות אחד הילדים העיר שהדבר לא רצוי כי עלולים לעבור על איסורי שבת , על איזה איסור עלולה המשפחה לעבוד אם תאכל את סעודתה על הדשא</p>		
<p>תשובה: אסור לתלות בגדים רטובים ליבשם בשבת אפילו בחדרי חדרים מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים: מה'</p>	<p>שאלה: סעיפים - מה באחת מימות החורף לא הספיקה אמא לתלות את הכביסה על הגג ביום שישי. בשבת בבוקר החליטה לתלות את הכביסה במחסן הפנימי שאין שם עוברים ושבים ואף אחד לא יראה , ולא יחשדו שכיבסו את הכביסה בשבת עצמה האם נהגה אמא בהתאם להלכה ?</p>		
<p>תשובה: לשטוח בגדים רטובים סמוך לאש הוא איסור דאורייתא. ניקוי הבגדים מותר רק ע"י שפשוף מבפנים והטיט נופל אבל לסלק כתם מבגד בשבת אסור. מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים: מה' מו' מח'</p>	<p>שאלה: סעיפים – מה, מו, מח באחת מלילות השבת יצאו יוני ויונת (לא לדאוג הם אחים) לסניף בני עקיבא בדרכם הביתה תפס אותם גשם שוטף ובגדיהם נרטבו , הם החלו לרוץ אבל נפלו לתוך שלולית בוץ ונתלכלכו בבוץ וכאשר הגיעו לביתם שטחו את הבגדים הרטובים ליד " האח " (כן מדובר במשפחת עוז העשירה) ויוני גם לקח מגבת רטובה במים וניקה את</p>		

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

	<p>הבוץ ממכנסיו . כשסיפרו להורים בבוקר את החוויות מאתמול אמר האב לילדיו צדיקים גדולים לא יצאתם מהתנהגותכם בבית למה התכוון האבא.</p>		
<p>תשובה : בניגוד להלכה : מזיגת מים רותחים על שקית תה , סחיטת לימון לתוך התה בהתאם להלכה מזיגת מים לתוך הכוס ואח"כ הנחת שקית התה , שימת פרוסת לימון בתוך כוס התה אם כי יש מחמירים . מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים: לז' יד'</p>	<p>שאלה: סעיפים – לז' יד לפני ששני החברות שכבו לישון הם החליטו לשתות תה חם רונה שמה שקית תה בתוך הכוס ומזגה עליה מים רותחים מתוך המיחם שהיה על פלטת השבת , ומאחר שגם חשה בגרונה חתכה חתיכת לימון ושמה בתוך התה חברתה ידידה מזגה מים לתוך הכוס ורק אח"כ שמה בפנים את השקית ואחר כך סחטה לימון לתוך כוס התה . אילו פעולות של שני החברות היו בניגוד להלכה ואילו פעולות היו בהתאם להלכה , נמקו</p>		
<p>תשובה נטילת ידיים בגינה משום שהוא פסיק רישיה ובכך הוא משקה את העשבים אכילת התפוזים שנשרו מן העץ מדין מוקצה נדנדוד בערסל המחובר לעצים מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים: ו', ח, י</p>	<p>שאלה: סעיפים – ו', ח', י' בבית המלון בקיבוץ לביא ישבה משפחת עוז להנות מזיו השבת . את סעודה שלישית החליטו לאכול בגינה שבמלון ישבו על הדשא בסבבה , נטלו ידיהם בגינה , מאוחר יותר הבחין יוני בערסל שהיה קשור ותלוי בין שני עצים , נכנס לערסל , החל להתנדד ושם את שירי השבת האוהבים עליו, יונת הבחינה בתפוז עסיסי שנפל מן עץ התפוזים וקילפה אותה בהנאה , כמובן שהיא לא שכחה לברך ? ציינו אלו פעולות הם בניגוד להלכה</p>		
<p>תשובה: פשוט שמותר לתת קוביות קרח במים ובכל משקה אחר כדי לצננו אך יש פוסקים הסוברים שאין לבחוש על מנת למהר את המסת הקרח וראוי להחמיר. מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים: יח'</p>	<p>שאלה: סעיפים – יח' בימי החמה ישבו שמש וששי באימפריה ולגמו מכוס השתיה ששי טען שהשתיה חמה וניגש להביא קרח . כאשר הניח את הקרח בכוסו של שמש מיהר לערבב את הקרח כדי שהמשקה יהיה קר , ששי העיר לו שלא נהג כהלכה . מה דעת ההלכה</p>		
<p>תשובה: לחתוך ירק דק דק סמוך לסעודה מותר והינו סמוך תוך כדי שעה ולכן ששי חתך את הירק מס' שעות קודם הארוחה וזה אסור . את הבשר מותר לחתוך לחתיכות דקות כי האיסור לחיתוך דק שייך בגידולי קרקע . שמש היה צריך להחמיר ולא לגרד טיט יבש מבגדו אם כי</p>	<p>שאלה: סעיפים – כט כן עדיין בתוך האימפריה וחברים של ששי הגיעו לאחר התפילה לסעודת שבת , ששי השכים בבוקר מוקדם וישב להכין את הארוחה , את הסלט הוא הקפיד לחתוך דק דק שיהיה מוצלח . את הבשר הצלוי חתך דק דק .</p>		

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>יש דעות המקלות בענין זה . מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים:כט'</p>	<p>שמש גירד את הטיט שנבדק לו במכנסיו . אילו פעולות מותרות ואסורות בשבת נעשו ע"י החברים , נמקו</p>		
<p>תשובה: אכן שרוך ששטמ מנקבי הנעל מותר לחזור ולהשחילו דווקא את אותו השרוך אבל שרוך חדש אסור ולכן פעולתו של רב הפורים הייתה אסורה. חברו שקשר את החוטים הקרועים בקשר חזק גם אסור משום שקשק של קיימא אסור לקשרו. הקשירה של הנעל ע"י רב הפורים בקשר ועניבה אינה אסורה משום שלמעשה הוא עומד במהלך היום להסיר את הנעל וקשר הנעל הוא קשר שמתירים אותו . מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים:נ'</p>	<p>שאלה: סעיפים -נ שבת זכור בפתח וכתה יב' במתח ואכן רב הפורים נכין את עצמו לדרשה אולם מספר דקות לפני עלייתו לדרשה נחתך שרוכו מן הנעל הוא ביקש מחברו שיתן לו את השרוך של נעלו (השרוך היה חדש מנעלי הנייק שקנה יום לפני כן) ואכן במהירות התבצעה הפעולה , אולם חברו בכל זאת רצה להכין את השרוך כדי שיוכל לקחת מרב הפורים מיד אחר דרשתו , ואכן הוא קשר את השרוך עם החלק השני בקשר עמיד וחזק וכאשר רב הפורים ירד שוב החליפו והפעם רב הפורים קשר את שרוכו בעניבה ואח"כ בקשר . עמדו על הפעולות שעשו רב הפורים וחברו ונמקו.</p>		
<p>תשובה: אסור להשמיע קול בכלי שיר שמא יבוא לתקן כלי שיר ולכן גם להכות ביד על השולחן כדרך המשוררים אסור גזירה שמא יתקן כלי שיר . אולם נקישה על הדלת ע"י טבעת הקבועה וכשאינ כוונה כדרך שיר מותר אם כי יש פוסקים שסוברים שיש להחמיר . הנקישה השניה בידה על הדלת ובמקצב של שיר אסורה . והנקישה השלישית ע"ג כלי מותרת כי לא נתכוונה לדרך שיר . מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים:סד'</p>	<p>שאלה: סעיפים –סד' צליל הוזמנה בשבת לביתה של שיר , לפני כניסתה צלצלה בטבעת הקבועה בדלת , אולם אין קול ואין עונה ושוב צליל נקשה על הדלת אבל הפעל הנקישה הייתה ארוכה ולפי מקצבים של השיר בתנועה , אבל גם הפעם אין קול ואין עונה ועל כן החליטה צליל לקחת כלי והקישה בו בחוזקה לא כדרך שיר וסוף סוף שיר שמעה את צליל ופתחה את הדלת וההמשך כבר ידוע . אבל מה דעת ההלכה על התנהגותה של צליל ?</p>		
פרק עו – ארבע רשויות			
<p>תשובה: א: ילך ברגליו לסוף התחום וישב שם כל שעת בין השמשות עד שתחשך ובכך הוא קונה שביתה ולמחרת יוכל ללכת ממקום ששבת בבין השמשות למרחק עוד של 2000 אמה . ב: אדם יכול לקנות שביתה ע"י הנחת מזון שתי סעודות ומברך על העירוב , ניתן לעשות ע"י שליח (עיינו בסעיף כד' המתאר בפירוט את קניית השביתה ע"י סעודה . מקור הלכה :</p>	<p>שאלה: סעיפים – כג כד כה דני גר במושב . במרחק של כ 3000 אמות ישנו מושב אחר שם גר יוסי חברו של דני שאותו הוא רוצה לבקר בשבת מאחר ונדע לו שהוא שוכב חולה . אלו שתי אפשרויות עומדות בפני דני כדי שיוכל לבקר את חברו בשבת</p>		

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>קצש"ע מקור חיים סעיפים: כג כד כה</p>			
<p>תשובה: העיקרון המנחה במקום שאין עירוב בסוגיית הוצאה מרשות לרשות הוא: אין להוציא דבר מרשות דוקא כדרך משא שנושא ביד או בכיס אבל דרך מלבוש לא נקרא משא ולכן: שעון יד – אם הוא כתכשיט ודרך לבישה מותר לעומת שעון כיס שאסור משקפי שמש – אסור לצאת אלא אם עיניו כואבות ויזהר מלהורידם במקום שאין עירוב סידור – אסור כדרך משא והוא הוצאה. כובע- מותר לצאת אם מטרתו להגנה מפני השמש או הגשמים. טלית: אם הוא מתעטף בטלית וכדרך מלבוש מותר לצאת, להחזיקה ביד אסור ממחטה – בתוך הכיס אסור אבל אם כורכה סביב צוארו כמלבוש מותר. אחיו התינוק- חי שאינו נושא את עצמו אסור כגון תינוק שאינו יכול ללכת בכוחות עצמו אסור מקור הלכה: קצש"ע מקור חיים סעיפים: יב' יג' יד' טו' טז' יז' כ'</p>	<p>שאלה: סעיפים – יב' יג' יד' טו' טז' יז' כ' דוד הוזמן לחברו בישוב, מיד עם כניסת השבת הודיעו ברמקולים שעירוב השבת נקרא. דוד התלבט האם מותר לו לצאת עם שעון היד, משקפי שמש, סידור, חברו התלבט אם הוא יוכל לצאת עם הכובע, טלית (נוהג כמנהג התימנים שמתעטפים בערב שבת בטלית), ממחטה וכן להרים את אחיו התינוק בן השנה בידיו לביה"כ. עיינו בסעיפים יב' יג' יד' טו' טז' יז' כ' וציינו את העיקרון בהוצאת חפצים מרשות לרשות.</p>		
<p>תשובה השיקול ההלכתי לאסור הוא ריבוי בשיעורין: כשם שיש למעט בעצם עשיית האיסור ובחומרתו, כן יש למעט ולא להוסיף על הכמות הדרושה לחולה, וכיוון שלאיסור הוצאה יש שיעור, אין להרבות יותר מהשיעור הנדרש.</p>	<p>שאלה: בשבת שלח הרופא את מיכה להביא שתי גלולות מבית-מרקחת קרוב, בעבור חולה הנתון בסכנה. הרוקח נתן לו מנה שלמה שכללה עשר גלולות. מיכה, שנאלץ להעביר דרך רחוב שאין בו עירוב, התלבט אם לקחת את כל המנה ובה עשר הגלולות או להעביר רק שתי גלולות הדרושות לחולה, על-פי הוראת הרופא. א. מהו השיקול ההלכתי לאסור על מיכה להעביר את כל המנה? נמק. ב. מהו השיקול ההלכתי להתיר למיכה להעביר את כל המנה? נמק.</p>		
פרק עז - עז מוקצה ונולד			

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

פרק עח – פיקוח נפש			
פרק עט – מלאכת שבת			
<p>שאלה: מיד עם צאת השבת הדליק אפרים את הטלויזיה כדי לראות את משחק כדור רגל בין הפועל ת"א לפועל ב"ש . המשחק התחיל בשבת ושודר בטלויזיה כבר לפני שבת . חברו אמר לו שהוא חושב שאסור לראות את המשחק , אפרים ענה לו שהצלמים והעובדים הם אינם יהודים . מה דעת ההלכה בנושא זה ?</p>	<p>תשובה : יהודי שעשה מלאכה בשבת ואף בזדון (במזיד) אסור לו להנות מאותה מלאכה אולם שאר ישראל מותרים להנות ממלאכה זו בשבת מיד . (יש דעות הסוברות שיש צורך להמתין זמו " בכדי שיעשו" להמתין בצאת שבת את הזמן בו פעולה זו נעשתה בשבת כגון פעולת חילול השבת היתה חצי שעה יש להמתין חצי שעה בצאת השבת) לענין תשובתו של אפרים היא אינה מוסיפה כי ניתן להנות מפעולה זו מיד לצאת השבת</p> <p>מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים סעיפים:א'</p>		
פרק פא – דיני ומנהגי ר"ח			
<p>שאלה: ר"ח אדר בפתח ובנות כתר י"ב במתח . עם סיום תפילת העמידה התחילו הבנות באמירת ההלל . אך רונית סיפרה שאינה נוהגת לקרוא את ההלל וסיימה את התפילה בעלינו לשבח . חברותיה מזפו בה על התנהגותה!</p> <p>א . צייני מה דעת ההלכה על מנהג הבנות ומנהגה של רונית ונמקי . ב . צייני כיצד יש לקרוא את ההלל , ונמקי .</p>	<p>תשובה</p> <p>א . הלל זו מצוות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות לכן רונית נהגה נכון שלא אמרה את ההלל . אולם לדעת ר"ת אם רוצות הנשים יכולות לקרוא את ההלל .</p> <p>ב . קריאת ההלל היא במעומד לפי שמשמעות ההלל היא עדות על שבחו של הקב"ה ועדות יש לומר בעמידה .</p> <p>מקור הלכה : קצש"ע מקור חיים פרק פ"א סעיפים יז, יח</p>		
פרק פב -ברכת הלבנה			
<p>שאלה: התאריך מוצ"ש ד' טבת , לאחר תפילת ערבית יצאו מנשה ואפרים לברכת הלבנה . אולם אפרים החליט שעדין אינו יכול לברך , מנשה טען שהוא יכול לברך .</p> <p>א . חווי דעתך על מנהגם של אפרים ומנשה - נמקי . ב . מי אינו יכול לברך על הלבנה - נמקי .</p>	<p>תשובה: בברכת הלבנה קיימת מחלוקת ממתי אפשר לברך על הלבנה . לדעת הספרדים ניתן לברך רק לאחר שיעברו שבעה ימים , שרק אז היא כבר זורחת וניתן ליהנות מאורה המלא . לדעת האשכנזים אפשר לברך לאחר שיעברו שלושה ימים , משום שכבר גם ביום השלישי אפשר ליהנות מאורה ולכן</p>		

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>מברכים. למעשה אפרים ומנשה צדקו וכל אחד נהג כמנהג קהילתו.</p> <p>ב. סומא אינו יכול לברך הברכה נתקנה על ראייה ממש – הרואה לבנה בחידושה מברך . סומא אינו יכול לראות ולכן יתכוון לצאת בברכתו של החזן ע"י שמיעה . ניתן לקבל גם את התשובה הבאה: נשים פטורות מלברך משום שברכת הלבנה היא מצוות עשה שהזמן גרמא מקור הלכה: קצש"ע מקור חיים: פרק פב' סעיף ב, ז, ח</p>			
<p>תשובה: א. ברכת לבנה וברכות השחר. ב. בברכות השחר הוא נהג כהלכה כי יש לומר פוקח עיוורים גם אם הוא עיוור, אולם בברכת הלינה עליו להקשיב לברכה של שליח ציבור ויכוון לצאת בברכתו, בברכת לבנה יש עניין לראות את הלבנה וסומא אינו רואה . (יש לקדש את החודש כעת שהלבנה זורחת ונהנים מאורה) מקור הלכה: קצש"ע מקור חיים פרק פ"ב סעיף ו' פרק ד' סעיף ג'</p>	<p>שאלה: מנשה הוא עיוור ומשתדל להקפיד על כל מצווה קלה כבחמורה. במוצאי תשעה באב לאחר הצום שהיה קשה במיוחד בשבילו, יצא מנשה עם כל הציבור לברכת הלבנה, וברך בקול ובכוונה את ברכת הלבנה. כששאלתי לפשר מעשיו הוא טען שגם כל בוקר הוא מקפיד לברך ".....מלך העולם פוקח עיוורים".</p> <p>א. צייני את שתי הברכות המופיעות בסיפור ב. באילו מצוות הוא נהג כהלכה ובאילו לא, נמקי.</p>		
פרק צב – איסור מלאכה בימים טובים			
<p>תשובה מלאכה מותרת - הבערת אש. מלאכה אסורה - סחיטת ענבים.</p>	<p>שאלה לפניך שתי מלאכות: הבערת אש וסחיטת ענבים. איזו מהן מותרת ביום-טוב, ואיזו מהן אסורה ביום-טוב?</p>		
	<p>חנה ומלכה בישלו מאכלים בחג השבועות. חנה הניחה סיר אוכל על כירת גז שהייתה מופעלת כבר מערב החג, ומלכה הניחה סיר אוכל על כירה חשמלית שהייתה מחוברת לחשמל כבר מערב החג. שתיהן הגדילו את הלהבה כדי לזרז את הבישול.</p> <p>א. האם חנה ומלכה נהגו כהלכה, כשהניחו ביום טוב אוכל לא מבושל על כירת גז</p>		

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

	ועל כירה חשמלית? נמק.		
	ב. האם חנה ומלכה נהגו כהלכה כשהגדילו את האש כדי לזרז את הבישול? נמק.		

פרק צד – עירובי תבשילין

שאלה: שלומית חזרה מתפילת שחרית של חג הפסח שחל ביום השישי והתחילה בבישולים והכנת המאכלים לקראת שבת.	תשובה א. התנאי שיכין עירוב תבשילין מערב יו"ט לצורך השבת ומכיון שהתחיל בצרכי שבת מעיו"ט אעפ"י שהוא דבר מועט כבר הותר לו לבשל לכתחילה ביו"ט סעודה שלימה לשבת. ותבשיל זה הוא היכר וזכרון כדי שלא ידמו ויחשבו שמותר לבשל ביו"ט מה שאינו נאכל בו ביום. ב. אפשר לאכול את העירוב ועדיף לבצוע ממנו בסעודה שלישית מכיוון שנעשתה בו מצווה אחת תיעשה בו עוד מצווה. מקור הלכה : מקור חיים פרק צד סעיפים		
א. באיזה תנאי יהיה מותר לבשל מיו"ט לשבת ומדוע? ב. לאחר שהכינה את צרכי השבת ע"פ תשובתך בא' כיצד יש להתנהג עמו ונמקי ?			

שמירת שבת כהלכתה

פרק א – דיני בישול בשבת

שאלה: 1 בבקר יום השבת שמה גב' "ממה עוף" מחבת ובתוכה בורקסים וכן סיר מרק ע"ג פלטת השבת ע"מ לחממם. בתה ציפורה העירה לאמה כי אסור לשים אוכל ע"ג הפלטה בשבת משום איסור בישול. מי מהנשים צדקה?	תשובה: פרק א' הלכות י', טו – האמא צדקה לעניין הבורקסים, מותר להניח אוכל מוצק שנתבשל בתוך מחבת ואת המחבת להניח ע"ג הפלטה. הלכות ט, יד – צפורה צדקה בעניין המרק, בנוזלים שייך איסור בישול. מקור הלכה : שמירת שבת כהלכתה: סעיפים – י', טו', ט', יד'	שמירת שבת כהלכתה: פרק א סעיפים – י', טו', ט', יד' (שאלת בגרות)
גב' מטרנה רצתה לחמם בקבוק חלב לילדה הקטן, וע"כ שמה את בקבוק החלב בתוך סיר גדול שהיו בו מים רותחים שכיסו את כל בקבוק החלב מר אפריים אמר לאשתו כי	תשובה: אכן דבר לח שנצטן יש בו איסור בישול, הכלי בו הכניסה את הבקבוק היה כלי ראשון ושיך בזה איסור בישול. ב: להכניס לכלי שני או לערות מכלי ראשון מותר	שמירת שבת כהלכתה: פרק א סעיפים-ח נ'

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>ובתנאי שלא מכסים את כל הבקבוק .</p> <p>מקור הלכה : שמירת שבת כהלכתה: סעיפים-ח נ'</p>	<p>קיים איסור בישול בעשיית פעולה כגון זו בשבת. א: הנכון? ב. מה התנאים שיאפשר חימום בקבוק חלב בשבת?</p>	<p>חימום בקבוק חלב- שש"כ סעיפים-ח, נ</p>
<p>תשובה : האבא לא נהג כהלכה החזרת כלי ראשון על גבי האש (יח) החזרת סיר לפלטה – מותר בתנאים הבאים א: אמר שמתכוון להחזיר- בשעת הצורך ולא היה בדעתו אבל החזיק את הכלי ביד ב: לא להניח את הסיר. בשעת הצורך – מותר להניח בתנאי שבדעתו להחזיר. ג: האש תהייה מכוסה. ד: האוכל לא התקרר לחלוטין. ה: התבשיל מבושל לחלוטין. גם רונית לא דייקה בהלכה ואסור למזוג מסיר שעל האש (מכוסה). האפשרות היא להרים את הסיר להחזיק בידיו יוציא מהסיר מה שצריך ויחזיר לפלטה (צריך להקפיד על התנאים לעיל) מקור הלכה :</p>	<p>שאלה: החזרת סיר מרק לפלטה- שש"כ סעיפים- יז- כ, לב בליל שבת אבא מזג את המרק, לאחר שהוריד את הסיר מהפלטה. לאחר מכן החזיר את הסיר לפלטה כדי שהמרק ישאר חם לדני שהתעכב בתפילה. רונית העירה לאבא שהוא היה צריך להשאיר את המרק על הפלטה בזמן שחילק, כי אסור להחזיר את הסיר לאש והיה צריך למזוג ישר מן הסיר שעל הפלטה . מה דעת ההלכה , נמקו?</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה: פרק א' הלכות יז-כ, לב</p>
<p>תשובה אסי חשש לדעה המחמירה שיש צביעה באוכלין וכ"ש במשקין, ולכן נמנע מלשפוך את תמצית התה לתוך המים. גורי חשש לאיסור בישול, לכן נמנע מלשפוך מים רותחים על תמצית קרה מחשש איסור בישול אחר בישול בנוזלין. אסי נהג שלא כהלכה, מאחר שיש איסור בישול אחר בישול בנוזלין שהתבשלו והתקררו אליבא דכולי עלמא, ואין איסור צביעה באוכלין או במשקין לרוב הדעות. לאחר שבישל את התמצית בערב שבת יניחנה על גבי דוד המים החמים שעל האש, כדי שתישאר חמה (ולדעת המחבר שתהיה במצב של יד סולדת בו) ואז יהיה מותר לערות מים רותחים מדוד המים על תמצית זו, שאין איסור בישול אחר בישול בדבר לח שהתבשל כל צורכו והוא חם עתה (או לדעת המחבר כשזה במצב של יד סולדת בו), באופן זה גם אין חשש לצביעה במשקין. מקור הלכה :</p>	<p>שאלה: תמצית תה בשבת - שש"כ סעיף מז (ע"פ שאלת בגרות) אסי וגורי התבקשו להכין בשבת כוס תה מתמצית שהוכנה מערב שבת והתקררה לגמרי. אסי יצק לכוס מעט מהתמצית הקרה, ומזג עליה מים רותחים מדוד המים שהיה על האש. גורי מילא קודם את הכוס מים רותחים, ואחר-כך יצק לתוכה מעט מהתמצית הקרה. מאיזו בעיה הלכתית רצה כל אחד מהם להימנע, ומי מהם נהג שלא כהלכה? נמק. כיצד יש לנהוג לכתחילה בהכנת כוס תה מתמצית שהוכנה מערב שבת, כדי להימנע משתיבעיות הלכתיות אלו? נמק.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה: פרק א סעיף מז, וכן הערה קלה</p>

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>תשובה לכתחילה, צריכים להתקיים חמישה תנאים כדי להתיר להחזיר סיר שהורד מן האש, והם: (1) שיהיה בדעתו להחזירו לאש בעת שהוציאו מן האש. (2) שלא יניח אותו מידי, ואם הניחו ימשיך להחזיק בו. (3) יחזיר לאש מכוסה ולא לאש מגולה. (4) שהאוכל יהיה מבושל כל צורכו כולל העצמות שבו. (5) שהאוכל יהיה עדיין חם במקצת. בדיעבד, די בשלושת התנאים האחרונים. נראה לדון מקרה זה כמקרה של בדיעבד, מאחר שלא יהיה להם אוכל חם למחר. ולכן, כיוון שמדובר בפלטת שבת [שאינה צריכה כיסוי נוסף באזבסט כמו אש גלויה], וכיוון שגילתה מיד את הטעות והאוכל מן הסתם היה עדיין חם, הרי שהבעיה היחידה היא אם האוכל מבושל כל צורכו או לא. לכן, אם התבשיל מבושל כל צורכו כולל העצמות שבו, הרי שמותר להחזירו לפלטה. ואם אינו מבושל כל צורכו או שהוא מבושל כל צורכו אבל העצמות שבו לא מבושלות כל צורכן ועדיין לא ראויות לאכילה, אסור להחזירו לפלטה.</p> <p>הנימוק ברגע שסיר הורד מן האש, התבטלה השהייה הראשונה, וההחזרה הנה הנחה מחדש, - ויש בזה איסור של "מחזי כמבשל". ולכן אם מתקיימים תנאי ההחזרה שפורטו בסעיף א, אין כאן ביטול השהייה הקודמת, ואם לא מתקיימים, יש בזה ביטול השהייה הקודמת. ולכן אם האוכל לא מבושל כל צורכו, יש בזה משום מבשל בשבת, ואם מבושל כל צורכו, אין בזה משום איסור בישול.</p> <p>מקור הלכה :</p>	<p>שאלה: החזרת סיר לפלטה- שש"כ סעיף יז-כ, כג-כה. (5 יח"ל – ע"פ שאלת בגרות) בליל שבת רצתה תמר להוריד מפלטת השבת את סיר המרק לארוחת הלילה בטעות, הורידה את סיר האוכל היחיד המיועד למחר והניחה אותו על השולחן. תמר עמדה מיד על הטעות והתלבטה כיצד לנהוג.</p> <p>אילו תנאים צריכים להתקיים כדי שיהיה מותר לשים את הסיר בחזרה על האש בשבת לכתחילה ובדיעבד? האם מותר לתמר להחזיר את הסיר לפלטה? נמק.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה: פרק א' סעיפים י"ז- כ', כ"ג - כ"ה</p>
<p>תשובה שמש נהג כדיון, מאחר תפוחי אדמה הם דבר יבש ובדבר יבש אין בישול אחר בישול, לכן מותר לשים אותן בתוך סיר המים שהורד מן האש, אף שהוא כלי ראשון, אולם לענין הביצים מובא בהלכה נ"ב שאין ליתן ביצה בתבשיל שבצלחת שהוא כלי שני ובהערות קמח מציין שאם הביצה עדיין רכה יש חשש ליתנה בסיר המים אולם אם הביצה קשה ומשושלת היטב ורק לחימום</p>	<p>הכנסת אוכלין לתוך כלי ראשון או כלי שני - שש"כ סעיף טו, מט' (ע"פ בגרות 5 יח"ל)</p> <p>שמש וששי היו תורני מטבח בשבת בבסיס. שמש הוריד סיר מים רותחים מהאש, והכניס לתוכו ביצים קשות ותפוחי אדמה כדי לחמם אותן. ששי הוריד סיר מים רותחים מהאש, ושפך לתוכו קפה נמס להכנת קפה לכל חיילי היחידה.</p> <p>האם נהג שמש כדיון או לא? נמק.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה: פרק א', סעיף מ"ט, הערה קל"ח</p>

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>כנראה יהיה מותר. מקור הלכה : שמירת שבת כהלכתה: פרק א', סעיף ט"ו סעיף נ"ג הערות קמח</p> <p>טוב היה אם ששי היה נמנע מלעשות כך, כיוון שיש אומרים שדבר יבש שנמס ונהפך לדבר לח דינו כלח, ואסור לתת דבר לח צונן בכלי ראשון שהורד מן האש, שיש בישול אחר בישול בדבר לח. מקור הלכה :</p>	<p>האם נהג ששי כדין או לא? נמק.</p>	
<p>מלכה נהגה כשורה משום שכירה חשמלית המופעלת מערב חג, מותר לבשל עליה בחג. וכן לגבי חנה משום שכך הדין גם לגבי כירת גז (בישול ביו"ט). חנה שרק הגדילה את האש הקיימת, נהגה כהלכה. מלכה, בהגדילה את מידת החום בכירה החשמלית גרמה להבערת גוף חימום נוסף, מכאן שלא נהגה כהלכה (הבערת אש ביו"ט). מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק א, סעיף כז והערה עה.</p>	<p>חנה ומלכה בישלו מאכלים בחג השבועות. חנה הניחה סיר אוכל על כירת גז שהייתה מופעלת כבר מערב החג, ומלכה הניחה סיר אוכל על כירה חשמלית שהייתה מחוברת לחשמל כבר מערב החג. שתיהן הגדילו את הלהבה כדי לזרז את הבישול. האם חנה ומלכה נהגו כהלכה, כשהניחו ביום טוב אוכל לא מבושל על כירת גז ועל כירה חשמלית? נמק. האם חנה ומלכה נהגו כהלכה כשהגדילו את האש כדי לזרז את הבישול? נמק.</p>	<p>פרק א, סעיף כז והערה עה.</p>
<p>תשובה</p> <p>אמנם במעשהו של שמעון אין איסור בישול מאחר שאין בישול אחר בישול אולם הוא עבר על איסור הטמנה מאחר שהכניס את כל הקופסא במים חמים. מאחר שהלהבה של החמין דולקת, הסגירה גורמת להגדלת הלהבה של החמין (בשל הלחץ שנוצר בשל כיבוי הלהבה השניה). ויש בזה חשש מבעיר. אבל אם הסגירה לא משפיעה על הלהבה הדולקת, סגירת הברז הווי גרמא ובמקום הפסד התירו גרמא כמו כן במקרה שלנו זה דבר שאינו מתכוון ואין כאן פסיק רישיה. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק א' סעיף כח וכן הערה ע"ו, סעיף ס"ה.</p>	<p>שאלה: הטמנת אוכל- (קופסת שימורים) בתוך כלי ראשון סעיפים כח, סה אח שלי שמעון אוהב לאכול, הוא לא הסתפק במנת החמין שקיבל בארוחת שבת, הוא לקח קופסת שימורים המכילה ירקות מבושלים והכניסה לתוך כלי מלא במים חמים. שמילא זה עתה מדוד המים הרותחים שעל גבי האש. ולא רק זה אח שלי עשה אלא תוך כדי אכילת השמורים הריח אח שלי שמעון ריח חריף של גז. הוא גילה שהלהבה שעליה דוד המים הרותחים כבתה, בעוד שהלהבה של החמין עדיין דולקת הוא מיד סגר את ברז הלהבה של הדוד למרות שידוע לו שאין בדליפה זו שום סכנה.</p>	<p>פרק א' סעיף כח וכן הערה ע"ו, סעיף ס"ה.</p>

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

פרק כ – דיני מוקצה		
<p>שרה לא נהגה כדין לגבי המחבת, כיון שעט דינו ככלי שמלאכתו לאיסור, וכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו, אבל לא לצורך עצמו. והכנסת המחבת לתוך הבית זה טלטול לצורך עצמו. שרה נהגה כדין באשר לפטיש, כיון שהוא משמש גם לצרכים אחרים כגון לפצח אגוזים, ולכן נחשה הפטיש ככלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר. וכלי שמלאכתו להיתר ולאיסור מותר לטלטלו אף לצורך עצמו. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק כ', סעיף ט"ו והערה ל"ו.</p>	<p>בגינה היו מונחים פטיש ומחבת. בשבת העבירה אותן שרה מהמרפסת לתוך הבית כי חששה שינזקו מן הגשמים העזים שירדו באותו היום (לגבי הפטיש היא חשבה להשתמש בו לפעולה מותרת). חיה העירה לשרה שלא נהגה כדין. האם נהגה שרה כדין כשהכניסה את המחבת לתוך הבית? נמקי. האם נהגה שרה כדין כשהכניסה את קדירת הבישול לתוך הבית?</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק כ ארוע מספר א סעיפים טו- כלי שמלאכתו לאיסור והיתר – טלטול</p>
<p>תשובה: אכן תפילין הם ככלי שמלאכתו לאיסור אך כאשר הם מונחות בביזיון או חשש שיפלו או יגנבו מותר לטלטלן. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה: פרק כ' הלכה יד.</p>	<p>דנידין שכח את התפילין ביום ששי בחדר האופנים בשקית. בשבת אמר אבא לו שיכניס הביתה את התפילין כדי שלא יפלו או ייגנבו. דנידין אמר שאסור כי זהו כלי שמלאכתו לאיסור. מי צדק?</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק כ ארוע מספר ב סעיפים יד' טלטול תפילין</p>
<p>המטבע לנוי מותר בטלטול, את המטבעות שבנרתיק הטלית יש צורך לנער. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה: פרק כ' סעיף לח</p>	<p>בשבת פרשת שקלים, חשבתי על תרומת מחצית השקל בעת יציאתי לביה"כ שמתילב שבטלית יש מטבעות לצדקה, ובצרו המפתחות של הבית תלוי לי מטבע ליופי. כעת מה עלי לעשות?</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק כ ארוע מספר ג סעיפים לח', מז' טלטול מטבע</p>
<p>תשובה. הנחת העט על המחברת הפכה את המחברת לבסיס לדבר האסור ואסור לטלטל את המחברת כמו המוקצה. אולם אם זקוקים לגוף הבסיס או מקומו – המחברת יהיה מותר לנער את העט מעל המחברת ולכן מלכה צדקה. (שש"כ פרק כ' סעיף מז) אם היא זקוקה למחברת לגוף הבסיס מותר לנער את העט מעל המחברת למרות החשש של גניבה. אולם אם אינה זקוקה למחברת לגוף הדבר יהיה אסור להזיז את העט ע"י ניעור המחברת כאשר יש חשש של גניבה כי טלטול מוקצה לצורך גופו אסור. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה: שש"כ פרק כ' סעיף מז</p>	<p>לשלומית היה מבחן בתנ"ך ביום ראשון, והיא תכננה ללמוד בשבת, והכינה מחברתה מבעוד יום. אך היא הניחה את העט על המחברת כדי שלא יעופו הדפים. אולם בשבת כאשר רצתה לקחת את המחברת התברר לה שהעט מונח על המחברת ועל כן החליטה לא להזיז את מחברתה. מלכה חברתה שמאוד רצתה ללמוד, דחפה את העט בשינוי מעל המחברת. מי צדקה: שלומית או מלכה? נמקי. מה יהיה הדין אם יש חשש שהעט יגנב, והמחברת לא חשובה, נמקו.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק כ ארוע מספר ד סעיפים מז'. בסיס לדבר האסור- ע"פ שאלת בגרות</p>
<p>לאה לא נהגה כהלכה. הנימוק: התמונה נחשבת ל"מוקצה מחמת חסרון כיס", ומוקצה כזה אסור לטלטלו אף לא לצורך מקומו. בי: כלי שמלאכתו לאיסור - חפץ המיועד לעשיית מלאכה האסורה בשבת, כגון עט. מוקצה מחמת חסרון כיס - דבר יקר ערך המיועד לשימוש אסור בשבת או שקובע לו מקום מחמת ערכו ומקפיד שלא לטלטל אותו ממקומו, כגון, מצלמה או תמונה. מוקצה מחמת גופו - דבר שאינו כלי ולא ראוי למאכל, כגון, אבנים. בסיס לדבר האסור - דבר שכשלעצמו מותר לטלטלו, אבל כאשר מניחים עליו דבר מוקצה (או תולה עליו מוקצה) - כדי שיהיה בסיס למוקצה - הוא מקבל את הדינים של המוקצה. כגון שולחן שהניחו עליו פמוטות שבהם נרות דולקים והונחו מערב שבת. מקור הלכה: שמירת שבת</p>	<p>בשבת בבוקר נפלה על שולחן השבת תמונה יקרה, שהייתה תלויה על הקיר. בבואה לערוך את שולחן השבת לסעודה, נטלה לאה את התמונה מעל השולחן והחזירה אותה למקומה. האם נהגה לאה כהלכה או לא? נמקי. ציין שניים מסוגי המוקצה. כתוב הגדרה ודוגמה לכל סוג.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק כ ארוע מספר ה כלי שמלאכתו לאיסור- סוגי מוקצה שאלה: סעיפים ד'-ד"י, ו"ט-כ"ב, כ"ה-כ"ט, מ"ו- מ"ח ע"פ שאלת בגרות -</p>

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>כהלכתה פרק כ', סעיפים: ד'-י', י"ט-כ"ב, כ"ה-כ"ט, מ"ו-מ"ח</p>		
<p>תשובה כלי שמלאכתו לאיסור (עט) מותר לטלטל אותו לצורך גופו או מקומו. במקרה זה, שרוצה לקחת אותו כדי לקיים בו מצוות השבת אבדה, יש ספק אם מצוות השבת אבדה כדי לעשות נחת רוח לבוראו חשובה כמו לצורך גופו או לא. במקרה שהעט שלו אסור לו לקחת אותו, מפני שכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטל אותו לצורך גופו או מקומו, אך לא לצורך עצמו כגון שלא ייגנב. מקור הלכה: שש"כ, פרק כ', סעיף י"ב, הערה כ"ח</p>	<p>מר שכחני מצא בשבת עט זרוק ברחוב (במקום שיש עירוב). הוא התלבט אם מותר לו לקחת אותו כדי לקיים מצוות השבת אבדה. האם מותר לו לקחת את העט כדי להשיבו לבעליו או לא? נמק. אילו היה העט שלו, האם היה מותר לו לקחתו או לא? נמק.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק כ ארוע מספר ו שאלה : סעיפים יב' כלי שמלאכתו לאיסור- ע"פ שאלת בגרות</p>
<p>כרטיסיות הם מוקצה מחמת חסרון כיס ואסור לטלטלם בשבת מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק כ' סעיף ה.</p>	<p>אפרת היא מדריכה בסניף ב"ע בגבעת שמואל, מידי שבת היא הולכת ברגלה מפתח תקווה עד גבעת שמואל. בצאת השבת היא עולה על האוטובוס לביתה, חברתה התפלגה מהיכן לאפרת יש כסף, אפרת ענתה שהיא הביאה כרטיסיית אוטובוס מביתה כאשר היא באה ברגל בשבת האם אפרת נהגה כדן?</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק כ ארוע מספר ז שאלה : סעיפים ה טלטול כרטיסייה</p>
<p>אכן יאיר צודק כי השימוש באולר לצורך הספציפי הזה מותר ובלבד שלא יפתח את החלקים האסורים בשימוש. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק כ' סעיף פ"א.</p>	<p>בשבת יאיר הוזמן למסע עולמי בשבת הוא נשאר באחד מן הכפרים כמובן שהאוכל שהיה ברשותו היו קופסאות שימורים. בערב שבת נזקק יאיר לאולר רב שימוש בכדי לפתוח את קופסאות השימורים מאחר שאת פותחן הקופסאות הוא לא מצא. חברו למסע העיר לו שאסור להשתמש באולר כי זה מוקצה, אך יאיר טען שלצורך הפתיחה בלבד מותר לו להשתמש בו. מה עושים במקרה כזה?</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק כ ארוע מספר ח שאלה : סעיפים פא שימוש באולר</p>
<p>הנודר (נדב) צודק ומותר לטלטל עבור השכן, אולם אם הנודר נדר לא לאכול וגם לא ליהנות, אז עצם הטלטול לשכן, יש בו הנאה ואז במקרה זה השכן צודק ואסור לו. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק כ' סעיף ל"ד.</p>	<p>נדב אכל תותים ובאותו יום הוא נתקף בבחילות ומיחוש כבד ומאז נדר נדר לא לאכול את התותים כלל. טו בשבט חל בשבת והמשפחה התארחו אצל חברים, נדב הביא לשכניו את התותים שאשתו קנתה. שכנו העיר לו שידוע לו שהוא נדר לא לאכול מהתותים ואסור לו לטלטל אותם כי הם מוקצה.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק כ ארוע מספר ט סעיפים לד'</p>
<p>תשובה יהודה צדק, אכן אסור לטלטל את הפירות כי הן מוקצה, הנימוק הוא: כל דבר שניתן לתיקון במוצאי שבת, הוא בבחינת דבר שיש לו מתירים, אסור לטלטלו בשבת. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק כ' סעיף לא.</p>	<p>ביום שישי ירד יהודה למחנה יהודה לקנות פירות, ביום שבת נזכר שלא הפריש מהן תרומות ומעשרות. אשתו טענה שאפשר לאכול חלק מהן, ובמוצאי שבת יפרישו תרומות ומעשרות ממה שנשאר, יהודה טען שמכיוון שניתן לתקנם במוצאי שבת (ע"י הפרשת תרומות ומעשרות), הרי שהן מוקצה ואסור לטלטלן. מה דין הפירות?</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק כ ארוע מספר י סעיפים לא טלטול פירות לא מעושרים</p>
<p>המוצא דבר מוקצה בכיס של בגדי שבת שהוא לבוש בהן, אינו צריך לחשוש לדין בסיס לדבר האסור, כיוון שלא הייתה דעתו שיהיה המוקצה מונח שם בשבת. ובמקרה</p>	<p>זהבי יצא לבית הכנסת בערב שבת בשמחה ובטוב לבב, תוך כדי חזרת הש"ץ התברר לו שבכיסו נמצאים שטר של 50 ₪</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק כ ארוע מספר יא</p>

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>כזה אין הבגד נעשה בסיס לדבר האסור. אם הוא יכול לנערו במקום שבו הוא נמצא ינערו שם, אך אם הוא חושש שמא יאבד הדבר המוקצה, או שמתבייש לנערו בפני הבריות, יעשה זאת במקום שהוא יכול לנערו. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק כ' סעיף ע"ב.</p>	<p>שלא ידע מראש שהיו מונחים שם. מה עליו לעשות?</p>	<p>שאלה : סעיפים עב טלטול כסף</p>
<p>תשובה אכן הלל צדק, ומותר לטלטל את המפתח, כיוון שהוא גם פותח את הדלת, וגם משמש להנעת המכונת. ומותר לפתוח את הרכב ולקחת את המוצרים. בתנאי שבשעת פתיחת הדלת, אין נדלקת מנורה ברכב. ויש מי שאומרים שהדבר אסור משום חשש למראית עין. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק כ' סעיף ע"ז מתוך שמירת שבת כהלכתה.</p>	<p>הלל הזמין חברים לסעודת פירות טו בשבת. והנה בשבת בבוקר נזכר הלל שאת המצרכים שקנה לסעודה נשכחו בתוך המכונת, הלל החליט לטלטל את מפתח שלו דגם משנת 78 ללא מערכת אזעקה והאור לא נדלק בזמן פתיחת הדלת (ולהביא את המצרכים. חברו שמאי טען שהדבר נחשב לאיסור משום מראית עין. האם מותר לפתוח את הרכב ולהביא את המצרכים ממנה?</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק כ ארוע מספר יב שאלה : סעיפים עז פתיחת מכונת בשבת</p>
<p>מצית - הגז והגפרורים הם בבחינת כלי שמלאכתו לאיסור, (שהרי אסור להשתמש בהם לכולי עלמא). לכן ראובן לא נהג כהלכה שהעבירם משמש לצל. לקיחת פיצוחים וממתקים הם הוצאה של דברים מיותרים, על כן בהעמסתם לא נהגו כדין מדין מרבה בשיעורין. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק כ' סעיפים י"ב - י"ג. פרק ל"ב סעיפים כ"ח - כ"ט והערה צ'.</p>	<p>בשעות הבוקר הלוהטות בשבת, ראובן ושמעון הטבחים בצבא, נתקלו במצית גז ובגפרורים שהיו מונחים במרפסת חדר האוכל, ראובן הכניסם לצל מפני החום הלוהט של השמש. תוך כדי כך נתקבלה הודעה על נסיון חדירה לאיזור, הם מהרו לרכב, העמיסו אוכל לשתי סעודות כולל פיצוחים וממתקים, תוך כדי הנסיעה הודיעו להם שזו הייתה אזעקת שווא וחזרו למוצב. האם ראובן ושמעון נהגו כהלכה. האם התנהגותם לאחר קבלת ההודעה הייתה לפי ההלכה או לא.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק כ ארוע מספר יג שאלה : סעיפים יב- יג טלטול חפצים (ע"פ שאלת בגרות)</p>
<p>העיפרון נחשב לכלי שמלאכתו לאיסור, כיוון שהוא מיועד לכתובה שהיא מלאכה האסורה בשבת. הכרטיס המגנטי נחשב למוקצה מחמת חסרון כיס, כיוון שהוא דבר יקר ערך העומד לשימוש שהוא אסור בשבת. העיפרון מותר לטלטלו בידיים כדי שיוכל להשתמש במיטה: כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו. הכרטיס המגנטי, הנחשב למוקצה מחמת חסרון כיס, מותר להרחיקו בשינוי, כגון על-ידי דחיפה ברגל או במרפק טלטול כלאחר יד או טלטול מן הצד אם זה לצורך דבר המותר, ולא אסרו אלא אם זה לצורך המוקצה עצמו. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק כ', סעיפים: ז', י"ג, י"ט, פרק כ"ב סעיפים: ל"ד ול"ה.</p>	<p>בשבת מצא מר עפרוני על מיטתו עיפרון וכרטיס אשראי, המיועד למשיכת מזומנים מהבנק. עפרוני התלבט אם מותר לו להרחיקם ממיטתו, כדי שיוכל לישון בה. בנו העיר לו שלפי ההלכה מותר לו. באילו שני סוגי "מוקצה" מדובר כאן? נמק. באיזה אופן ההלכה מתירה להרחיק כל אחד מסוגי ה"מוקצה" האלה מן המיטה? נמק.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק כ ארוע מספר יד שאלה : סעיפים ז', י"ג, י"ט, טלטול בלי שמלאכתו לאיסור</p>
<p>תשובה הילדים צודקים כיוון שהדלת חשובה יותר מהחפץ המוקצה התלוי, (דבר חשוב) מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק כ' סעיף ע"ד.</p>	<p>אברהם שכח להוריד חפץ מוקצה שהיה תלוי על דלת חדר השינה של הילדים, ההורים התלבטו בשאלה האם מותר לפתוח ו/או לסגור את הדלת בשבת, הילדים טענו שמותר לפתוח ולסגור את הדלת בשבת. מאחר והדלת חשובה</p>	<p>סעיפים עד</p>

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

	<p>יותר מהחפץ המוקצה, אך האמא התקשה ואמרה שהדבר שאסור, כיוון שמוקצה תמיד מוקצה, ועל כן אין לסגור או לפתוח את הדלת אלא להשאירה במצבה הנוכחי.</p> <p>כיצד עליהם לנהוג ?</p>	
<p>אם המוקצה שהונח שם, הונח לצורך הנוכרי, אין השולחן נעשה בסיס לדבר האסור, אבל אם החפץ המוקצה הונח שם לצורך היהודי, נהפך השולחן לבסיס לדבר האסור.</p> <p>מקור הלכה: שמירת שבת כהלכה פרק כ' סעיף ע"ט .</p>	<p>שכני הנוכרי מבקר אותי לפעמים ביום שבת. ביום שבת אחר הצהרים ביקר אצלי הנוכרי והניח חפץ מוקצה על השולחן בבית. בעלי הבית התלבטו בשאלה האם הנחת החפץ על השולחן הופכת אותו לבסיס לדבר האסור.</p> <p>באיזה מקרה אכן השולחן יהיה בסיס לדבר האסור, ובאיזה מקרה לא?</p>	<p>סעיפים עט</p>
<p>תשובה</p> <p>א. יצחק לא נהג כהלכה. כיוון שלתמונה יש דין של מוקצה מחמת חסרון כיס, מאחר והאדם קבע מקום לתמונה מחמת ערכה, הרי שאסור לטלטלה ו גם לא לזרוק אותה למקומה.</p> <p>ב. דוגמאות לסוג מוקצה:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. כלי שמלאכתו לאיסור - כלי ששימושו הרגיל הוא מלאכה של איסור כגון פטיש, מספרים (פרק כ סעיפים ה,ז,ח). 2. מוקצה מחמת גופו - דבר שהוא חומר גלם כמו אבנים שאדם לא הכינם מבעוד יום שימוש בשבת(כגון לפצח באבן אגוזים). (פרק כ סעיפים כה - כח) 3. מוקצה מחמת חסרון-מכלי יקר אז דבר המוכן למסחר שמפני חשיבותו, ולא משתמשים בו, כגון סכין של מוהל או סכין של שחיטה, זאת כדי לא לגרום לעצמם הפס. (פרק כ, סעיפים יט-כב). 4. בסיס לדבר האסור - בסיס כגון שולחן כשלעצמו מותר להשתמש בו, אך עליו מונח דבר אסור כגון - צלחת ועליה נרות דולקים שהונחו מערב שבת, הרי השולחן נעשה בסיס לדבר האסור. (פרק כ, סעיפים מז-נו). <p>מקור הלכה: שמירת שבת כהלכה</p>	<p>יצחק חזר מבית הכנסת בליל שבת, תוך כדי הישיבה לסעודת שבת, ראה שתמונה יקרת ערך שהייתה תלויה על הקיר נפלה. הוא נטל את התמונה והחזירה למקומה..</p> <p>א. האם יצחק נהג כהלכה</p> <p>ב. מבין סוגי המוקצה, כתוב על שלושה סוגי מוקצה, הגדר אותם והדגם כל סוג .</p>	<p>סעיפים יט- כב</p>

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>פרק כ' סעיפים יט-כב סעיף א' סעיף ב' הסעיפים כתובים ליד כל סוג מוקצה. מתוך שמירת שבת כהלכתה.</p>		
פרק לב – דיני פיקוח נפש (א- יד, מד)		
<p>תשובה אם אין חשש שיתערער מצבו הנפשי של החולה, והסעת בנו תתרום רק להרגעתו ולהפיס דעתו, אין לחלל עליו את השבת באיסור תורה, דהיינו, שיהודי יסיע את בנו, אבל מותר להסיעו על-ידי נכרי שיאמרו לו להסיע את חיים, כיוון שאמירה לנכרי זה רק איסור דרבנן. אבל אם מצבו הנפשי של החולה עלול להתערער אם לא ימלאו את בקשתו, מותר להסיע את חיים גם על-ידי יהודי אם אין נכרי שיעשה זאת. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ב, סעיף כ"ה-כ"ו, הערה פ"ב</p>	<p>אביו של חיים הוגדר על-ידי רופאיו כחולה שנשקפת סכנה לחייו, וכל זעזוע נפשי עלול לסכן את בריאותו. באחת השבתות ביקש אביו של חיים לראות את בנו שהתגורר בעיר אחרת. לשם כך היה צורך להסיע את חיים לבית אביו ברכב. מה ההלכה במקרה זה? פרט ונמק.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק לב ארוע מספר א שאלה : סעיפים כה' כו' נסיעה בשבת – חשש פיקוח נפש</p>
<p>יש לשמוע בקולו של הרופא שאומר לחלל עליו את השבת, כיוון שיש כאן ספק- הכלל הוא שמחללין שבת אף על ספק נפשות. שומעים בקולו של החולה, כיוון שגם זה מקרה של ספק, ובספק מחללין שבת. שמא תתפשט ותתגבר במחלה ויהא בה סכנה (וכן כלל גדול הוא: לב יודע מרת נפשו (משלי י"ד) מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ב סעיפים א,ח,ט,י.</p>	<p>אלוהו הובא בשבת לבית-חולים. הרופאים שבדקו אותו היו חלוקים בדעתם: רופא אחד קבע שאלוהו נמצא במצב סכנה ויש לחלל עליו את השבת, ואילו רופא אחר קבע שאלוהו אינו במצב סכנה ואין לחלל עליו את השבת. האם מותר לחלל עליו את השבת או לא? נמק. במקרה שהחולה אומר על עצמו שהוא במצב של סכנה, והרופא אומר שאין הוא במצב של סכנה, האם מותר לחלל עליו את השבת או לא? נמק.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק לב ארוע מספר ב שאלה: סעיפים א- י' דעת רופא</p>
<p>לא, משום שאף שיש לדניאל היתר לקחת תרופות בשל מחלת האסטמה, לא התירו לו לקחת גלולה להרגעת כאב קל הבא לו מן השניים. ככלל הבעייתיות בנטילת תרופות היא משום שחיקת סממנים ולא ניתן להתיר במקרים קלים. לדניאל אסור היה לטלפן לרופא מאחר והוא בגדר חולה שאין בו סכנה שאין להתיר לו איסורי דאורייתא. לטלפן מהווה איסור הבערה בשבת. ביו"ט יש פוסקים המתירים זאת משום שלדעתם איסור הבערת אש ביו"ט היא מדרבנן, והדלקת הנורות במרכזייה הנה בגדר פסיק רישא דלא ניהא ליה באיסור דרבנן. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה</p>	<p>דניאל סבל מאסטמה (קצרת), והיה זקוק לתרופות באופן קבוע, כולל בשבתות. באחת השבתות טלפן דניאל לרופא המשפחה וביקש שיבוא לבקרו. כמו כן ביקש מהרופא שיביא עמו כדורים להרגעת כאבים, מאחר שהוא נתקף לפתע בכאב השיניים הקל. האם מותר היה לדניאל לקחת כדור נגד כאב השיניים או לא? נמקו. האם מותר היה לדניאל לטלפן לרופא בשבת כדי שיבוא לבקרו או לא? נמקו. האם יש הבדל בין שבת ליום טוב לעניין זה? נמקו.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק לב ארוע מספר ג</p>
<p>השיקול ההלכתי לאסור הוא: ריבוי בשיעורין. כשם שיש למעט בעצם עשיית האיסורים ובחומרותם, כך יש למעט, במידת האפשר בשיעור האיסור שאותו הכרחי לעשות בשביל החולה שבסכנה, ואסור להרבות ולהוסיף על הכמות הדרושה להצלת החולה. השיקול ההלכתי להתיר הוא משום שהדבר בהול, ושמא משום ההתלבטות הנסיון לפתרונות</p>	<p>בשבת שלח הרופא את מיכה להביא שתי גוללות מבית-מרחקת קרוב, בעבור חולה מסוכן. הרוקח נתן לו מנה שלמה שכללה עשר גוללות. מיכה, שנאלץ להעביר דרך רחוב שאין בו עירוב, התלבט אם לקחת את כל המנה ובה עשר הגוללות או להעביר רק שתי גוללות הדרושות לחולה, על-פי הוראת הרופא. מהו השיקול ההלכתי לאסור על מיכה להעביר את כל המנה? נמק. מהו השיקול ההלכתי להתיר למיכה להעביר את כל המנה?</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק לב ארוע מספר ד למעט בחילול שבת עבור חולה שבסכנה</p>

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>שונים יבוא לידי דחייה ועיכוב, שעלולים להזיק לחולה. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק לב, סעיף כט והערה צ.</p>	<p>נמק.</p>	
<p>תשובה דן אינו צריך להתחרט על מעשיו מאחר שעשה כן משום פיקוח נפש (החשש ההגיוני ביותר לאור מה שראה בעיניו) ולמרות שאח"כ התברר שמצבו של דן שפיר אעפ"כ עשה מצווה יש לו שכר טוב מאת ה' יתברך עבור מחשבתו הטובה. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק לב סעיף ז.</p>	<p>שבת, שעת צהרים, קול חריקת בלמי המכונת הרעיד את השכונה. יואב שהביט במתרחש מבעד לחלון חדרו, ראה את דן, ילדם של שכניו מוטל תחת גלגלי המכונת, יואב מיהר להתקשר למ.ד.א. על מנת להזעיק אמבולנס. מיד אח"כ מיהר וירד למקום האירוע ולשמחתו התברר כי דן בריא ושלם ולא נפגע כלל. בלבו של דן עלו הרהורי חרטה על שמיהר לחלל שבת מבלי לבדוק את המצב לאשורו.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק לב ארוע מספר ה שאלה : סעיפים ז :</p>
<p>אביו של ירון צדק מאחר שמותר לחמם מים עבור חולה בשבת, אך אם הדבר אפשרי יש להקפיד שלא לחמם את המים עד לחום שהיד סולדת בהם, שאין בכך איסור בישול דאורייתא. ועדיף לחמם לרחיצת החולה כמות גדולה של מים אשר אין צורך שיגיעו לחום שהיד סולדת בהם מאשר כמות מצומצמת (שמערבם אח"כ במים קרים) ויש צורך שיגיעו לחום גבוה מזה. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק לב סעיף פ"א והערה רי"ד.</p>	<p>מצב בריאותו של ירון הלך והורע, הוריו ידעו כי אין בכוחם לעשות מאום לשיפור בריאותו, עם זאת העריכו כי רחיצתו במים חמים תשפר את הרגשתו. מאחר ולא היו כאלה ברשותם הם התלבטו לגבי חימום המים. אמו סברה כי מוטב להרתיח כמות קטנה של מים ולערבבה במים קרים, בכך את עוברת על איסור בישול דאורייתא אמר לה אביו, עדיף לחמם כמות גדולה של מים בדרגת חום נמוכה יותר. כיצד עליהם לנהוג לדעתך?</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק לב ארוע מספר ו שאלה : סעיפים - פא חימום מים לחולה בשבת</p>
<p>תשובה משה צריך לשמוע לדבריה של אשתו אשר הרגשתה שמחלתה מסוכנת והיא מוגדרת כחולי שיש בו סכנה אשר מחללין עליו את השבת כי אדם יודע צרת נפשו. בבאם מדובר במחלה ידועה שהרופא טוען שאין תרופה זו המבוקשת ע"י החולה מועילה אין שומעין לחולה. אולם אם החולה טוען שלפי ניסיונו במחלה זו התרופה תועיל או אם יש חשש שמא תטרף דעתה כאשר לא ישמעו בקולה יש להקשיב לחולה. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק לב סעיף ט הערה כה'</p>	<p>שאלה סעיפים- ט' אפרת נפלה למשכב ביום רביעי, לבילי שבת אפרת טענה שהיא מרגישה רע מאוד ולדעתה מחלתה מסוכנת מאוד ולכן ביקשה שינתן לה טיפול רפואי בו במקום. בעלה משה הציע להזמין את השכן שהוא רופא ולשאול לדעתו, ואכן הרופא טען שאינו חושב שמחלתה מסוכנת אך אפרת עדין רוצה לנסוע לביה"ח. כיצד על בעלה של אפרת להתנהג, נמקי. האם תשובתך בסעיף א' היא בכל מצב או שישנם סייגים, נמקי.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק לב ארוע מספר ז</p>
פרק לג – דיני חולה שאין בו סכנה		
<p>בה?" תשובה מספר ב "תשובה גילה לא נהגה כדין. במריחת משחה יש איסור תורה (ממרח) בהמסת המשחה יש לכאורה איסור נולד. דינה העדיפה להמס את המשחה שיש בו לכאורה איסור נולד שהוא איסור דרבנו מלמרוח את המשחה שיש בה איסור תורה של ממרח.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק לג "שאלה : סעיפים - יג בשבת טיפלו גילה ודינה בחולים שאין בהם סכנה. כדי לשכך את כאבי החולים מרחח גיל משחה על גופם. דינה העדיפה להניח את המשחה ליד פלטה חשמלית, כדי להמס את המשחה לפני שטיפלה באמצעותה בחולים. האם גילה נהגה כדין או לא? נמקי. איזה איסור יש לכאורה בהמסת המשחה. מדוע מעדיפה דינה להמס את</p>	

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ג, סעיף י"ג והערה נח ונח"	המשחה לפני השימוש	
<p>תשובה א. מותר לחולה לקרוע את נייר העטיפה של הכדור (במקום חולי אין להחמיר) כמו כן לחצות את הכדור לשניים מותר כי אין בזה איסור מוחלט. כיון ש עיקר הקפדה היא לכמות ולא למידה. אמו של אורן נהגה נכון כאשר פוררה את הכדור כי אין טחינה אחר טחינה אולם לערבב במים מועטים אסור אלא יעשה בלילה רכה יותר. אין אדם יכול לקחת תרופה להרגעת כאב שיניו, שמא יבוא לידי שחיקת סממנים. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה ש"כ פרק ל"ג סעיף ד'</p>	<p>אורן מקפיד על לקיחת תרופות מידי יום ביומו על פי הוראת הרופא. עם שחר של יום השבת ניגש אורן לקחת כדור, הוא קרע את העטיפה שמסביב לגלולה, ואח"כ חצה לשני חצאים שווים את הגלולה וניסה לבלוע את הגלולה. אך אורן לא הצליח לבלוע את הגלולה, כשאמו ראתה את מצבו של בנה לקחה את הגלולה, והמסה את הגלולה במים מעטים וערבבה ונתנה לאורן לשתות את ה"כדור". א: חוו דעתכם ונמקו את התנהגותם של אורן ואמו? ב: מה דעת ההלכה לעניין לקיחת תרופה לאדם החש כאב קל בשיניו בשבת, נמקו.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק לג ארוע מספר א סעיף ד' עפ"י שאלת בגרות</p>
<p>תשובה גילה לא נהגה כדן. במריחת משחה יש איסור תורה (ממרח) בהמסת המשחה יש לכאורה איסור נולד. דינה העדיפה להמס את המשחה שיש בו לכאורה איסור נולד שהוא איסור דרבנו מלמרוח את המשחה שיש בה איסור תורה של ממרח. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ג, סעיף י"ג והערה נח ונח</p>	<p>בשבת טיפלו גילה ודינה בחולים שאין בהם סכנה. כדי לשכך את כאבי החולים מרחה גיל משחה על גופם. דינה העדיפה להניח את המשחה ליד פלטה חשמלית, כדי להמס את המשחה לפני שטיפלה באמצעותה בחולים. האם גילה נהגה כדן או לא? נמקי. איזה איסור יש לכאורה בהמסת המשחה. מדוע מעדיפה דינה להמס את המשחה לפני השימוש בה?</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק לג ארוע מספר ב סעיף יג'</p>
<p>אסור לחיים לקחת כדור נגד כאב השיניים. אמנם מותר לו לקחת תרופות לצורך טיפול באסטמה, אבל אסור לו לקחת תרופה נגד כאב השיניים, ככל תרופה האסורה בשבת – גזירה משום שחיקת סממנים. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ג, סעיף ג', הערה כ"ג</p>	<p>חיים סבל מאסטמה (קצרת), והיה זקוק לתרופות באופן קבוע, כולל בשבתות. באחת השבתות טלפן חיים לרופא המשפחה וביקש שיבוא לבקרו. כמו-כן ביקש מהרופא שיביא עמו כדורים להרגעת כאבים, מאחר שהוא נתקף לפתע בכאב שיניים קל. האם מותר היה לחיים לקחת כדור נגד כאב השיניים או לא? נמק.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק לג ארוע מספר ג סעיף ג' עפ"י שאלת בגרות</p>
<p>לחתוך גלולות לחלקים שווים בשבת יש בזה חשש איסור "מחתך", שהרי היא מקפידה לחתוך אותם לשני חלקים שווים, והקפדה על חיתוך לפי מידה יש בזה איסור מוחלט. לפורר גלולות בשבת יש בזה חשש איסור של "טוחן", שהרי היא מפוררת דבר שלם לאבקה דקה. לכן הקפידה חיה לחתוך את הגלולות ולפורר אותן מערב שבת. לדעת נחמה אין בפעולות אלה משום איסורי שבת מהנימוקים הבאים: חיתוך גלולה - איסור מחתך קיים רק אם רוצה להשתמש בדבר החתוך, ולא כשהמטרה היא לאכול ולבלוע את זה, דחשיב אוכל ואין בזה משום איסור מחתך. נימוק נוסף: ההקפדה כאן היא על כמות התרופה ולא על המידה, שהרי אם החצי הזה יתפורר לשניים או שלושה או ארבעה חלקים, אין הקפדה בכך, העיקר כאן הוא כמות התרופה. לפורר גלולה - לדעת נחמה אין בזה משום איסור טוחן, שהרי הגלולה עשויה הייתה מאבקה, והפיכתה חזרה לאבקה אין בכך איסור טוחן, שהרי כלל בידינו "אין טוחן</p>	<p>חיה הקפידה לחתוך גלולות תרופה לשני חלקים שווים ביום שישי לצורך השימוש בשבת. כמו כן נהגה לפורר גלולות ביום שישי לשימוש בשבת עבור בנה, שלא יכול לבלוע גלולות שלמות. נחמה אמרה לה שאין צורך לעשות זאת, מפני שאין בפעולות אלה משום איסורי שבת. בגלל איזה איסור הקפידה חיה לחתוך את הגלולות ביום שישי, ובגלל איזה איסור נהגה לפורר את הגלולות ביום שישי? בארי את האיסורים. מדוע אין בפעולות אלה משום איסורי שבת, כדברי נחמה?</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק לג סעיף ד</p>

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>אחר טוחן". מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה שש"כ, פרק ל"ג, סעיף ד' וההערות שם על סעיף זה</p>		
<p>אימה של שירה לא נהגה כראוי, מאחר ולגבי הכנת צרכיו של חולה שאין בו סכנה אין הבדל בין יו"ט לשבת. וכל מה שאסור לעשות בשבת אסור לעשותו גם ביו"ט. וגם מלאכות המותרות ביו"ט לצורך אוכל נפש, יש ואסור לעשותם לצורך החולה שאין בו סכנה, כיון שאין בגדר דבר "שווה לכל נפש". מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק לג סעיף כד מתוך שמירת שבת כהלכתה.</p>	<p>בשעות אחה"צ ביום שביעי של פסח הזדרזה אמה להכין את התרופה עבור שירה הקטנה. לשם כך נדרשו מים רתוחים שלא היו בנמצא. מאחר ומדובר ביו"ט החליטה אמה להרתיח מים בכמות הנדרשת להכנת התרופה.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק לג סעיפים ב- ג</p>
<p>במלאכה גמורה האסורה מן התורה כל עוד לא נשקפת מזה סכנה לכל הגוף. לפיכך אסור לטלפן לרופא, והוא הדין לגבי השכנים. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק לג סעיפים ב, ג.</p>	<p>כאב הראש שהלך והתחזק הציק עד מאד לאביחי, הוא הרגיש גם שחום גופו גבוה למדי. אף אחד מבני משפחתו לא היה בבוקר אותה שבת בבית. מאחר ולא מצא כדור אקמול שיקל על סבלו החליט לטלפן לשכנים ולחפש אצלם את הכדור המבוקש. תשובה מאחר ואביחי הוא בגדר חולה שאין בו סכנה אסור לו לחלל את השבת</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק לג סעיפים ב- ג</p>
<p>הזריקות המותרות לחולה שאין בו סכנה הן זריקות תת עוריות או תוך שריריות. זריקות אלה אינן גורמות להוצאת דם כמו זריקות לתוך הווריד שאז קיימת בעיה של הוצאת דם, או הוצאת נשמה או צובע. דליה נהגה כהלכה מאחר ונמנעה מסחיטה האסורה בשבת. נירה לעומתה לא נמנעה מכך מאחר ובצמר גפן הספוג קיים חשש לאיסור זה. מקור הלכה: שמירת שבת כהלכתה פרק לג סעיפים ז, י, וכן והערה לט</p>	<p>בחינת בגרות דליה ונירה היו בשבת תורניות בבית-חולים. בתחום אחריותן היו חולים שאין בהם סכנה. דליה הזריקה לחולים זריקות לתוך הווריד, ונירה הזריקה לחולים זריקות תת-עוריות. כאמצעי חיטוי לפני ההזרקה השתמשה דליה באלכוהול נוזלי ששפכה על מקום הזריקה וניגבה אותו בגזה, ואילו נירה השתמשה בצמר גפן שהיה ספוג באלכוהול מערב שבת. איזה סוג של זריקות מותר להזריק בשבת לחולה שאין בו סכנה, ומדוע? מי משתייהן נהגה כהלכה ומי נהגה שלא כהלכה בשימוש באמצע החיטוי? נמק.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה פרק לג סעיפים ז, י</p>
פרק לו-לז – דיני יולדת ומינקת, דיני תינוק וילד (בנות)		
<p>תמר שגתה בשיקול דעתה. המעוברת מותר לה לקחת בשבת כל מיני תרופות או ויטמינים מטעמים בריאותיים, אבל לא התירו לה למעוברת כל תרופה אחרת אשר היא זקוקה בשל מיחוש אחר שיש לה, כגון אם סובלת מכאבי שיניים - אל לה לקחת גלולה להרגעת כאב זה.</p>	<p>כאבי השיניים הציקו לתמר עד מאד. עתה, בחודשי הריונה האחרונים הכל היה קשה וכבד כל כך. היא החליטה ליטול כדור נגד כאבים. כאשר שקלה את הדברים סברה שכשם שבכל שבת היא לוקחת באופן סדיר כדורי ברזל וויטמינים מן הסתם היא יכולה לקחת גם כדור זה. התשובה לאירוע מתבססת על פרק לו סעיף א מתוך שמירת שבת כהלכתה.</p>	<p>סעיף א</p>
<p>דינה צדקה. אכן היולדת היא בגדר חולה שיש בו סכנה, ומותר לחלל עליה</p>	<p>דינה שילדה את בנה הבכור ביום חמישי חזרה לביתה לפני כניסת שבת, למרות הקור העז שכח האב הנרגש להשאיר תנור</p>	<p>פרק לו סעיף יג מתוך</p>

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

<p>את השבת, ומותר להדליק תנור בשבילה אם היא מצטערת שקר לה, אך בכגון זה יש לשנות במידת האפשר מאופן העשייה בימות החול.</p>	<p>חימום למשך השבת. כשראה את מצוקת אשתו נזכר שהיא בגדר חולה שיש בו סכנה ולכן יוכל להדליק את התנור גם בשבת עצמה. דינה יעצה לו כי מוטב שיעשה זאת בשינוי.</p>	<p>שמירת שבת כהלכתה.</p>
<p>(1) להפעילו כבר מערב שבת (2) להכין מים רותחים מערב שבת, כדי להוסיפם למכשיר בשבת בשעת הצורך. (3) לשמור את המים בתוך תרמוס, כדי שיישארו חמים, לצורך הוספתם למכשיר האדים בעודם חמים.</p>	<p>בנה של חנה סבל מקשיי נשימה. בביקור שערכה חנה עם בנה ביום שישי אצל הרופא המטפל קבע הרופא שעליה להפעיל מכשיר אדים בחדרו של הילד למשך השבת. צייני שלוש פעולות שצריכה חנה לנקוט בערב שבת, כדי להפעיל מכשיר אדים בשבת באופן שימנע חילול שבת</p>	<p>(שש"כ, פרק ל"ז סעיף א)</p>
<p>רינת טועה. מותר אכן לסוך את גופו של התינוק אך ניתן להשתמש לשם כך רק בשמן ולא בתערובת סמיכה ובמשחה אסור לסוך בכל אופן. ולגבי היותו חולה שאין בו סכנה, אם ניתן לסייע לו מבלי לחלל את השבת יש לעשות כן.</p>	<p>רינת האם הצעירה שחה לחברתה: בכל החתלה מקפידה אני למרוח משחה מיוחדת על גופו של תינוקי ובכך אני מונעת ממנו גרווי עור מיותרים. גם אני עושה כך, ענתה לה חברתה, אך בשבת אני משתמשת בשמן מאחר והוא נזיל ומותר לשימוש. לא נראה לי שיש להקפיד על כך לגבי תינוקות הנחשבים כחולה שאין בו סכנה אמרה רינת.</p>	<p>פרק לז סעיפים ב, ו מתוך שמירת שבת כהלכתה.</p>
<p>הרב ישיב שמאחר ויש כאן צורך מותרת השקילה והמדידה. מעיקר הדין מותר למדוד באופן מדויק, מאחר וכוונת ההורים לדעת את כמות האוכל הרי זו כמדידה של מצווה. במידה וניתן טוב שלא לדייק בשקילה ובמדידה. לגבי שקילת הילד, במקרה זה בו יש בכך צורך מותר לעשות כן.</p>	<p>משקלו הנמוך של דני הפעוט הדאיג מאד את הוריו. לאחרונה, לאחר התייעצות עם רופא החלו בתוכנית תזונתית מוקפדת מאד על מנת לסייע לו להעלות במשקל. לשם כך שקלו ומדדו בדיוקנות את כמויות האוכל שהגישו לו וכן שקלו אותו לאחר כל ארוחה. לקראת שבת פנו ההורים אובדי העצות לרב השכונתי בבקשה להדריכם שהרי מחד, השקילה והמדידה מהווים איסור מפורש, מאידך אינם רוצים לפגום במהלך התפתחותו של ילדם. מה תהא לדעתך תשובת הרב?</p>	<p>על פרק ל"ז סעיף ה' והערה י"ג מתוך שמירת שבת כהלכתה.</p>

קיצור הלכות עפ"י שמירת שבת כהלכתה בעריכת יהודה רוזנברג

[פרק א](#) דיני בישול
[פרק ב](#) דיני מוקצה בשבת

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

[פרק לב](#) דיני פיקוח נפש
[פרק לג](#) דיני חולה שאין בו סכנה(א-מד)

בנות
[פרק לו](#) דיני יולדת ומינקת
[פרק לז](#) דיני תינק וילד קטן

פרק א'

ה'א' – ל'.

1. "יד סולדת בו" = C 45. פחות מחום זה, זה לא נקרא בישול. יותר מזה – יש בישול. (א').
2. בנוזלים – חייב בחימום לחום של יד סולדת בו. (ה').
לא התקרר לגמרי – מותר לחמם בכלי ראשון שאינו על האש. (ט').
3. ביבש – חייב בבישול של 1/3 בישולו (מאכל בן דורסאי). (ה').
לא התבשל לחלוטין (עד שהעצמות מתרככות לגמרי) אסור להניח בכלי ראשון.
התבשל לחלוטין – אין בו בישול – אבל אסור להניח על האש ממש. (י').
4. חימום לחום נמוך – בכלי ראשון – במקום שיכול להגיע ליד סולדת, אפילו שמתכוון להוריד לפני שהתחמם אסור.
(י"ב).
ליד הכלי ראשון – במקום שלא יוכל להגיע ליד סולדת – מותר. (י"ג).
5. העברה מכלי ראשון לכלי ראשון – מותר. (מים מהמייחם לסיר בשר שנשאר בלי מים) (ט"ז).
6. החזרת סיר לפלטה – מותר בתנאי: א'. אמר שמתכוון להחזיר.
ב'. אם אפשר – לא להניח את הסיר.
אם אפשר – מותר להניח.
ג'. האש תהייה מכוסה.
ד'. האוכל לא התקרר לחלוטין.
ה'. התבשיל מבושל לחלוטין.
7. בדיעבד – בכל מהמקרים שלא יוכל לשמור על התנאים (ויאלץ לאכול אוכל קר וכד', מותר להחזיר, בתנאי שהאוכל לא התקרר לגמרי, והאוכל מבושל כל צורכו. (כ').
8. העברת כלי ראשון מאש לאש – מותר – בתנאי שהאש השניה מכוסה.
9. העברת הסיר מקום למקום בפלטה מותר. למרות שהעברנו למקום חם יותר. בתנאי שהאוכל מבושל לחלוטין (כ"ב).
10. הפלטה כבתה – מותר להעביר לאש אחרת, אך חייב לכסות את האש. (כ"ג).
11. כירה חשמלית (כמו גז – אבל עובדת על חשמל) – היא כמו אש רגילה. (כ"ה).
12. פלטה של שבת – לא צריך לכסות לפני ששמים סיר על הפלטה. (כ"ה).
13. מותר להניח אוכל בערב שבת על הפלטה שתתחיל לעבוד בשבת. (כ"ז).
14. כיריים של גז – כבתה האש, מותר לסגור את הברז, ועדיף לסגור בשינוי. (כ"ח).
15. תנור גז עם טרמוסטאט – אסור לפתוח או לסגור אותו בשבת, כי זה עלול לגרום לשינוי גודל הלהבה. (כ"ט).
16. ביום טוב – מותר להשתמש בתנור גז עם טרמוסטאט. (ל').

כלי ראשון. (ה'א' – ל"א).

17. אסור לבחוש את האוכל כאשר הכלי על האש. (ל"א).
18. הכלי לא על האש – מותר לבחוש רק אם ברור שהאוכל מבושל לחלוטין. (ל"ב).
19. מים רותחים – מותר להוציא מעל האש עם מצקת נקיה – ללא שאריות אוכל. (ל"ג).
20. אוכל שלא מבושל היטב – אסור לכסות אותו בשבת, כי הכיסוי יגביר את מהירות הבישול. (ל"ה).
21. שומן קרוש (מהעוף וכדומה) אסור לחמם כדי שזה יהפך לרוטב נוזלי, משום נולד. (ל"ז).

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

22. ציר דגים וכדומה שרגילים לאכול אותו קרוש – מותר לחמם. (ל"ז).
23. סיר על גבי סיר – אסור להניח את הסיר העליון על הפלטה. גם אם רוצה את הסיר התחתון. (ל"ח).

חיתקן לחימום חים.

24. דוד חשמלי – אם המים חמים אסור להשתמש בהם, כי הוצאת המים תכניס מים קרים, והם התחממו מהמים החמים. (ל"ט).
25. מיחם מים חשמלי (של שתייה חמה) מותר להשתמש בו בשבת אם המים רתחו לפני שבת. (מ').
26. דוד מים שעובד בשבת, אסור לקחת ממנו מים. טעה ופתח את הברז – אסור לסגור אותו, כדי שהמים הקרים לא יספיקו להתחמם. (מ"ב).
27. שימוש במים שהתחממו בשבת – מותרים מיד במוצאי שבת. (מ"ג).
28. דוד שמש. עדיף לא להשתמש בו – כמו דוד חשמלי. (מ"ה).

עירוי מכלי ראשון.

29. כלי ראשון מבשל גם כאשר שופכים (מערים) מכלי ראשון על האוכל, ולכן דין עירוי מכלי ראשון הוא כמו בישול בכלי ראשון. (מ"ו – מ"ח).
30. מותר להכניס בקבוק של תינוק לתוך כוס, ולמלא בה מים חמים מכלי ראשון, כדי לחמם את האוכל, אבל אסור שהבקבוק יהיה מכוסה לגמרי (משום הטמנה). (נ').
31. בהכנת קפה וכדומה, עדיף למלא את הכוס במים חמים, ורק אחר כך להוסיף את הסוכר והקפה. (מ"ט, נ"ו).

ערבוב חים חמים עם קרים.

32. מותר להוסיף מים קרים לתוך מים חמים (בתנאי שהמים החמים לא יעמדו על האש!) בצורה שהמים הקרים לא יתחממו לחום של יד סולדת, ולכן יש להוסיף בבת אחת הרבה מים קרים, שיקררו את המים החמים, ולא שהמים החמים יחממו את המים הקרים. (נ"א – נ"ב).

כלי שני.

33. מחמרים בכלי שני כמו בכלי ראשון.
מותר להוסיף לכלי שני מים תבלינים ושמן, אפילו שהם לא היו מבושלים. (נ"ג).
34. מלח רגיל נחשב כאוכל "מבושל כל צורכו". (נ"ד).
35. עירוי מכלי שני לא נחשב מבשל, אבל אסור לערות (לשפוך) מים חמים מכלי שני על עלי תה וביצה וכד', (כי הם מתבשלים בקלות). (נ"ז).
36. גושי אוכל (חתיכות בשר, תפוזים וכדומה) אם הם חמים ב"חום שאין היד סולדת" – הם נחשבים לכלי ראשון, ולכן אסור לשים מרגרינה על תפוזים חם, וכדומה. (נ"ח).
אבל מותר להוסיף מלח או קטשופ, על האוכל. (נ"ח).

בישול אחר אפיה.

37. יש בישול אחר אפיה, טיגון, צלייה. וכן אפיה אחרי בישול וכו'. לכן אסור לבשל אוכל שהיה צלוי לחלוטין וכד' (נ"ט – ס').
38. שקדי מרק שטיגנו אותם בשמן עמוק, זה נחשב לבישול. ולכן מותר להוסיף שקדי מרק למרק בכלי ראשון. (ס"א).
39. אסור להניח פרוסת לחם על הפלטה כדי שתעשה לצנים (לחם מיובש), כי הלחם השתנה למשהו אחר. (ס"ב).

דיני הטמנה.

40. רצוי להניח על הפלטה לפני השבת את האוכל כאשר הוא מבושל כל צורכו, וחם. וכן לשים על הפלטה את המים החמים כאשר הם כבר רותחים. צריך לכסות את הפלטה, ועל הכיסוי להניח את האוכל (ס"ג).

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

41. כלי שמניח אותו לכל השבת על הפלטה, מותר להניח את הכלי גם עם האוכל רק חצי (בצורך גדול אפילו 1/3 בישול = מאכל בן דורסאי) מבושל, והמים חמים בחום שאין היד סולדת בו, וגם אם האש אינה מכוסה. (עדיף להניח את האוכל זמן רב לפני השבת). (ס"ג).
42. הטמנה (=כיסוי הכלי כדי שלא יתקרר).
לפני השבת – מותר לכסות את הכלי לחלוטין בדבר "שאינו מוסיף הבל" (=אינו מחמם, אלא רק שומר על החום). (ס"ה).
- בשבת – מותר לכסות בתנאי שהכיסוי לא יגע בדפנות הכלי מכל הכיוונים (למעלה והצדדים).
ולכן מותר לשים אוכל בתוך תנור סגור, שמשמש בתור פלטה. (ס"ו).
43. כלי שהיה מוטמן (מכוסה) מערב שבת, והכיסוי נפל, או רוצה להוסיף שמיכות וכד' – מותר. (ס"ז).
44. כלי שני – מותר להטמין בדבר שאינו מוסיף חום בתוך השבת. (ס"ט).
45. מותר להטמין אוכל בתוך אוכל, אפילו אם כוונתו לגרום לחימום האוכל הקר. (ע"ב).
- דיני קירור וצינון.
46. כלי שני – מותר לקרר אותו בעזרת הנחתו בתוך מים קרים, למרות שהמים הקרים יתחממו קצת. (ע"ג).
47. מותר להוסיף קרח לשתייה כדי לקרר אותה.
אסור להפשיר קרח לבד, כדי לשתות אותו – כי זה "נולד" (מוקצה). (ע"ד).

פרק כ' – דיני מוקצה בשבת.

1. כלי שמלאכתו לאיסור – או רוב שימושו במלאכות אסורות.

- א'. מותר לטלטל רק אם:
א'. מטלטל כדי להשתמש בשימוש מותר.
ב'. "לצורך מקומו" צריך את המקום בשביל דברים אחרים. (ולא בשביל הכלי וכד') (ה'י"ד).
- ג'. מותר - לקחת תפילין ולהניח אותם במקום בטוח, אם הם מונחים דרך בזיון, או במקום שעלולים להיפגע. (י"ד).

2. מוקצה מחמת חסרון כיס – דבר יקר ערך שמיועד לשימוש אסור – והבעלים מקפידים שלא להשתמש בו לשום דבר אחר.

- א'. אסור – לטלטלו אפילו לצורך גופו או מקומו. (י"ט).
- ב'. אסור – לבעל חנות כלים לטלטל כלים מהחנות בשבת, כי הוא לא מייעד את הכלי לשימוש בשביל עצמו, אלא למכירה. (אבל אוכל מהחנות מותר לבעלי החנות להשתמש באוכל) וזה מוקצה מחמת חסרון כיס. (כ"א).
- ג' – דבר שיש לו מקום קבוע (תמונה, שעון קיר וכד') הוא מוקצה מחמת חסרון כיס. (כ"ב).
- ד' מותר – לטלטל מוקצה מחמת חסרון כיס – אם תכנן בערב שבת - להשתמש בו בשבת לצורך מלאכה מותרת. (כ"ג).

3. מוקצה מחמת גופו. דבר שאינו כלי, אינו מאכל אדם ואין לו שימוש נורמלי בשבת (אבנים וכד').

- א'. אוכל שאי אפשר לאכול אותו בשבת כמות שהוא (קמח, פירות לא מעושרים וכד') – הוא מוקצה (כ"ח-ל"ה).
ב'. מותר לכולם – לטלטל חפץ שאסור לי להשתמש בו, אך לאחרים מותר להשתמש בו. (בגד שעטנז שמותר לנוכרי ללבוש אותו וכד'). (ל"ו-ל"ז).
- ג'. כלים שנשברו: אפשר לעשות אתם משהו – לא מוקצה.
אי אפשר לעשות אתם משהו – מוקצה (אבל מותר להזיז את השברים הצידה – שלא יפגעו אחרים). (מ"א).
- ד'. רהיטים שנשברו: אפשר לתקן אותם בקלות – הם מוקצה – חשש שמא יתקן. אי אפשר לתקן בקלות – לא מוקצה (מ"ב).
- ה'. דלת שיצאה ממקומה בשבת – היא מוקצה – ואסור להחזירה (מ"ד).

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

- ו'. מוקצה מחמת גופו – שתכנן (אפילו רק במחשבה) בערב שבת להשתמש בו לדבר המותר (אבן לקלס וכד') (מ"ד).
4. **בסיס לדבר האסור.** כלי מותר שמונח עליו מוקצה.
הכלי התחתון (המותר) נאסר רק כאשר:
א'. החפץ הונח ע"י הבעלים / שליח שלהם / לטובתם (נ').
ב'. החפץ הונח במתכוון ולא בטעות או בדרך אגב. (נ"א).
ג'. הבסיס משמש את המוקצה (שולחן שעליו מונחים פמוטים) (נ"ב).
ולא כאשר המוקצה משמש את הבסיס (אבן על מפה כדי שלא תעוף וכד'). (נ"ב).
ד'. הם לא משמשים זה את זה. (מוקצה בתוך מגרה שמונח על דבר מותר, מחוסר מקום במגרה) – בשעת הצורך – ניתן להקל. (נ"ב).
ה'. הניח את המוקצה לפני כניסת השבת + תכנן שישאר שם כל בין השמשות (משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים) + אכן נשאר שם כל בין השמשות.
לא נתקיים אחד התנאים – החפץ לא מוקצה. (נ"ג).
ו'. אם המוקצה חסר חשיבות ביחס למוקצה (דלת שתלויה עליה מטריה) – מותר לטלטל את המוקצה יחד עם הבסיס. (נ"ד).
ז'. הניח על הבסיס דבר מוקצה ודבר מותר, והדבר המותר חשוב יותר מהמוקצה – הבסיס לא נאסר. (נ"ה).
ח'. הניח את המוקצה על דבר הטפל לדבר המותר (שם את המוקצה בכיס צדדי של המעיל) – הבסיס לא נאסר. (נ"ו).
ט'. פמוטים המונחים על המפה – החלק הזה בלבד הוא מוקצה, בשעת הצורך – מותר לטלטל את כל המפה. (ס').
י'. הניח את הפמוטים על מגש יחד עם דבר מותר שחשוב לו – מותר לטלטל לצורך מקומו, או כדי להחליף את המפה, אבל לא כדי לשמור על הפמוטים. (ס"ג).
י"א. מגירה עם מוקצה חשוב יותר מכל מה שיש בה – אסור לפתוח אותה. (ס"ד).
י"ב. מגירה עם מוקצה לא חשוב – מותר לפתוח אותה. (ס"ה-ס"ו).
י"ג. בגד שיש בכיס מוקצה:
1. המוקצה חשוב יותר מדברים אחרים שיש בכיס – הכיס הוא בסיס לדבר האסור.
אם הבגד משמש כדופן הכיס (כמו בחולצות) – כל הבגד אסור בטלטול.
אם הכיס רק מחובר לבגד (כמו כיס במכנסים) – ינער את המוקצה במקום הראשון שיוכל, והבגד מותר. (ע"א).
מצא בשבת מוקצה בכיס – ינער אותו במקום הראשון שיוכל (ע"ב).
י"ד. מותר לפתוח דלת מכונית בשבת אם לא יופעלו מערכות חשמליות (אזעקה, אור וכד') כדי להוציא חפץ מהאוטו. וראוי לא לעשות זאת כדי שלא יחשדו בי שאני מחלל שבת. (ע"ז).
ט"ו. אולר שיש בו חלקים שונים, וחלקם מוקצה – הסכין שבו הוא העיקר, ולכן מותר לטלטלו. (פ"א).

פרק ל"ב – דיני פיקוח נפש.

הרשות והחובה לחלל שבת.

1. חולה שיש בו סכנה – חייבים לחלל עבורו את השבת, גם בניגוד לרצונו, גם אם רק אולי יאריכו את חייו, וגם זה רק בזמן קצר, או פעולה שרק תקל עליו, ולא משנה המין או הגיל. (א'-ח', י"ח-כ"ב).
2. מצווה לחלל עבורו את השבת – ולכן עדיף שיעשה זאת יהודי, ואם אפשר – רב גדול. (א').

סכנה מהי?

3. סכנה ברורה, (אדם שאיבד הכרה וכד'), מצב שיש חשש שיתפתח למצב של סכנה אם החולה לא יטופל.
4. מי שקובע את מצב החולה הוא: א'. החולה. ב'. הרופא. ג'. אין רופא – סתם אדם שמראה שהוא קצת מבין ברפואה.
במחלוקת בין החולה לרופא, מי שחושש לסכנה הוא הקובע. (חולה מרגיש שהוא בסכנה, והרופא

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

- אומר שזה לא נכון = סכנה. ולהפך). (ח'-ט').
5. רשימת מצבים הנקראים פיקוח נפש- ע"מ תל"ג - תל"ד בשמירת שבת כהלכתה.
 6. יולדת: 3 ימים ראשונים = חולה שיש בו סכנה. או אפילו עד היום השביעי.
(מחשבים 24 שעות*7 ימים).
 7. נתגלה סיבוך לאחר 7 ימים = חולה שיש בו סכנה. (י"ב).
 7. כל פעולה שעשויה אולי להציל חיים (ניתוק חשמל מחוטי חשמל שנפלו, פינוי חולה או הבריא כדי למנוע הדבקות, פינוי הריסות לחפש אולי יש ניצולים וכד') – חובה לעשות אותה בשבת. (י"ג-ט"ז).
 8. סמוך למוצאי שבת – פעולה שניתן לדחות אותה למוצאי שבת:
אסור - לעבור על דיני דאורייתא,
מותר – לעבור על דיני דרבנן אם עושה זאת בשינוי. (כ"ג).
 1. פעולה שבטוח שלא תגדיל את סיכוי הצלת החולה – מותר לעבור רק על מצוות דרבנן בשינוי.
(כ"ה).
 2. מחללים שבת עבור חולה שסיכוייו להינצל תלויים במצבו הנפשי, והוא מבקש דבר שאסור לעשותו בשבת. (כ"ו).
 3. צריך למעט ככול האפשר בחילול שבת (בכמות, בפעמים, להעדיף עברות מדרבנן בשינוי ולא מדאורייתא וכ'). (כ"ז-כ"ט).
 4. מיום ד' אסור לעשות דברים שבגללם הוא עלול להיות בסכנה בשבת (ניתוח וכד'). (ל"ג).
 5. צריך להכין כל מה שיכול לפני שבת, כדי לצמצם את חילול השבת בשבת. (ל"ד).
 6. עדיף להזעיק רופא שגר קרוב, כדי לחסוך בחילול שבת. (ל"ו).
 7. אם הרופא שגר רחוק יותר טוב – קוראים לרופא הטוב יותר. (ל"ח).
 8. גם לצורך התייעצות – מחללים את השבת. (ל"ט).
 9. שימוש בטלפון להזעיק עזרה – מותר, (גם לדבר באריכות).
עדיף להרים את הטלפון בשינוי, ולא להחזיר את השפופרת. (אלא אם יש חשש שאחרים יצטרכו להתקשר בקשר לחולה אחר, והוא רופא. (מ"ב).
 10. מותר ללוות את החולה לבית החולים, אך לא לחזור (כי בחזרה אין פיקוח נפש). (מ"ד).
 11. מותר להזעיק רופא טוב – חילוני – למרות שהוא יחלל את השבת יותר. (מ"ה).

פרק ל"ו. דיני יולדת ומינקת.

דיני מעוברת.

1. מותר – לקחת ויטמינים, ברזל וכד' לחזק את העובר והאישה. (א').
2. אסור – לקחת כדורים נגד כאבים (דינה כמו אדם רגיל). (א').
3. מחללים את השבת ועושים ניתוח כדי להציל את העובר. (ב'ג').

דיני יולדת.

4. דינה כחולה שיש בו סכנה, אך עדיף לעשות המלאכות בשינוי. (ד'ה').
5. בחודש ה' 9 ראוי שהאישה תכין תיק למקרה שתצטרך לנסוע בשבת. אך לא צריכה להיות קרוב לבי"ח כי אולי...
(ו'ז').

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

6. מותר להזעיק אמבולנס ורופא מרגע שמתחילים צירים. (ח').
7. מותר לחלל עליה את השבת בכל הדברים רק מרגע: פתיחת רחם / ירידת מים / דימום חזק / לא יכולה ללכת. (ח'-ט').
8. מה שלא קשור לבריאות האישה או הוולד (רישום, תשלום וכד') אסור לעשות אותו בשבת (ט'-י"ב).
9. אסור – לחזור בנסיעה מבי"ח. קשה לה מאוד לחכות למוצ"ש – תיסע עם נהג לא יהודי. (י').
10. מותר – לצרף מלווה לנסיעה. (י"א).
11. 3 ימים ראשונים מהלידה – היא חולה שיש בו סכנה – גם היא לא מרגישה כך. (מספיק שחברה וכד' תגיד שהיולדת צריכה משהוא, כדי לחלל את השבת עבורה). (י"ג).
12. 4 הימים הבאים – חולה שיש בה סכנה – רק אם היא (או הרופא) מבקשת שיחללו עליה את השבת. (י"ד).
13. מיום 8 ועד חודש – חולה שאין בה סכנה, ומותר לעשות לה הכל ע"י נוכרי. או בשינוי (ט"ו).
14. חייבת בהדלקת נרות שבת. או שהבעל מדליק עבור היולדת (ט"ז).

דיני מינקת.

15. מותר לנקות את הפטמות לפני ההנקה, אבל לא בצמר גפן (כי בטוח שתעבור על סחיטה) (י"ז).
16. מותר לקלח חלב לתוך הפה של התינוק, כדי שירצה לינוק. (י"ט).
17. אם יש לה גודש (עודף חלב) – מותר להוציא ביד ולשפוך. קשה לה להוציא ביד – מותר להיעזר במשאבה לא חשמלית. (כ').
18. חייבת להוציא חלב כדי לתת לתינוק בבקבוק – מותר לה להוציא ביד לבקבוק.

פרק כ"ז – דיני תינוק וילד קטן.

1. תינוק – הזקוק לאוכל מסוים, ואם לא יאכל את האוכל הזה, עלול לקבל קלקול קיבה, צריך לדאוג לאוכל זה מערב שבת.
2. במקרה שבשבת גילו שאין את האוכל הדרוש (שכח להכין, האוכל נשפך וכד'), מותר לחלל עליו את השבת. (א').
3. כל ילד עד גיל 9 – 10 נחשב לחולה שאין בו סכנה. אך כמובן צריך לעשות הכל כדי שהכל יהיה מוכן מערב שבת, או להיעזר בשבת עד כמה שאפשר בדברים מוכנים. (ב'-י"ב).
4. לכן מותר: לשים יוד נוזלי על פצע. ליבש טבור עם דם באבקה צהובה, לתת ויטמינים, לתת תרופות, למרוח שמן נוזלי נגד קשקשים וכד'. (ג'-י"ב).
5. תינוק הסובל משלשולים וכד' חייבים להזעיק רופא גם בשבת. (י"א).
6. ברית מילה: יש להכין את כל צרכי ברית המילה כבר ביום שישי.
7. שכח, חשב שיש לו מספיק וכד', וגילה זאת לפני המילה, דוחים את המילה. (י"ג).
8. לאחר הברית – גילה שחסרים לו דברים, מותר לעשות את כל הנחוץ לעזרה לתינוק. (י"ג).
9. בכל דבר שהטיפול דורש מדידת חומר – עדיף אם אפשר להעריך את הכמות ולא למדוד. (ה').
10. ילד הסובל מבעיות נשימה – וצריך אדים – עדיף להשתמש במים שעומדים חמים מערב שבת. ומותר להוסיף טיפות אקליפטוס. (ט"ו).

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושגים

מושגים הקשורים לקצש"ע
ומושגים שהופיעו בבחינת הבגרות

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
אבות נזיקין	ארבעה אבות נזיקין, המפורשים בתורה, שאדם עושה לחברו על ידי גופו או על ידי רכשו. התורה מלמדת, שחייב אדם לשלם בין בעד נזקי גופו ובין בעד נזקי ממנו, כלומר בין כשהזיק את חברו על ידי גופו ובין כשהזיקו על ידי רכשו. כל אותם אופני הנזק המפורשים בתורה נקראים "אבות נזיקין", המשנה מונה ארבעה אבות נזיקין: "השור והבור והמבעה וההבער.
אבינו מלכנו	וידוי ותפלה, שאומרים אחר התפלה בשחרית ומנחה בכל תענית צבור ובעשרת ימי תשובה.
אבק לשון הרע	דיבור שבגיננו נגרם שיספרו לשון הרע. מי שגורם שבסיבתו יספרו לשון הרע, עובר על איסור אבק לשון הרע.
אבק ריבית (בגרות)	כינוי לריבית האסורה מדרבנן. אף שמן התורה אין איסור ריבית אלא בהלוואה, מכל מקום חכמים אסרו לקחת ריבית. עסקאות שנעשו בתנאי ריבית או הערמת ריבית, טובות הנאה וריבית דברים. איסורים אלו נקראים: "אבק ריבית" או "ריבית דרבנן".
אבר מן החי	אבר שנקרע או נתלש מבהמה בעודה חיה אסור באכילה. איסור זה שייך לאחד משבעת מצוות בני נח.
אוכל נפש - יום טוב	ביום טוב מותר לעשות מלאכות הקשורות להכנת האוכל. כגון: בישול האוכל וחימומו ע"י אש ששבתה, וכן הכנת אוכל שטעמו היה נפגם אם היה מוכן מאתמול.
אונאה (בגרות)	רמאות בעסקי מקח וממכר, בין מצד המוכר, שמכר את הדבר ביותר משווי, בין מצד הקונה, שקנה את הדבר בפחות משווי. שיעור אונאה הוא שישיית מהסכום = שתות.
אונאת דברים (בגרות)	איסור גרימת צער לזולת דביבור. כלומר, שלא יאמר אדם לחברו דברים שיפגעו בו ויכעיסוהו, שנאמר "ולא תוננו איש את עמיתו ויראת מאלוהיך כי אני ה' אלוהיכם". "אונאת דברים" כיצד? אם היה חברו בעל תשובה, אל יאמר לו: זכור מעשיך הראשונים;
אושפיזין	המילה בארמית, ופירושה אורחים. בימי חג הסוכות מבקרים שבעה אושפיזין, כל יום אורח אחר. והם: אברהם, יצחק, יעקב, יוסף, משה, אהרון, דוד.
איסור דאורייתא	דבר האסור מן התורה. יש דברים שאיסורם נתפרש בתורה, ויש שאיסורם נלמד באחת מן המידות שהתורה נדרשת בהן, ויש שאיסורם נמסר בהלכה למשה מסיני, ויש שאיסורם נלמד מסברא.
איסור דרבנן	דבר שנאסר על ידי חכמי התורה שבעל פה. חז"ל הוסיפו גדרים וסייגים לאיסורי דאורייתא. לגבי גזירות חכמים נוקטים בכלל: "ספיקא דרבנן לקולא". מאידך, לגבי איסורים של תורה הכלל הוא: "ספיקא דאורייתא לחומרא".
איסור השמנה (בגרות)	חכמים אסרו לכסות אוכל חם בשבת בבגדים או בדברים אחרים מכל צדדיו של הסיר, כדי לשמור על חומו. (פעולה זו גורמת לבישול התבשיל).
איסור הנאה	דברים האסורים בהנאה מדאורייתא או מדרבנן, כגון: חמץ בפסח – מדאורייתא. יין נסך – מדאורייתא. וסתם יינם של עכו"ם – מדרבנן.
איסור חדש (בגרות)	אסור לאכול מתבואה חדשה כגון: חיטה ושעורה, לפני הקרבת העומר בט"ז בניסן, ואיסור זה נוהג גם בזמן הזה כיום בא"י. התבואה שהשרישה לפני ט"ז אינה מוכנה עדיין לקצירה לפני ט"ז, ולכן אין איסור. אך בארצות קרות התבואה מוכנה, ויש פוסקים הסוברים שאיסור חדש קיים גם בחוץ לארץ.
איסור ספחין (בגרות)	בשנת השמיטה אסור לעבד את האדמות, אולם קטניות או מיני דגן (אינם פירות האילן), שגדלו מעצמם בשביעית, נאסרים באכילה. לעומת זאת פירות האילן לא נאסרו. אך יש בהם קדושת פירות.
אלול	חודש אלול הוא חודש הרחמים והסליחות. משה שבר את לוחות הברית, שניתנו לו בהר סיני, כאשר ירד מן ההר וראה שבני ישראל משתחוים לעגל הזהב. מעמד זה התרחש בשבעה עשר בתמוז. בראש חודש אלול נצטווה משה לעלות בשנית ההרה, כדי לקבל את לוחות הברית השניים, לאחר שהקב"ה נתרצה למחול לעם ישראל על חטא העגל. וירד מן ההר אחר ארבעים יום. ויום זה הוא עשירי בתשרי- יום הכיפורים. ימים אלו שתחילתם בראש חודש אלול הם ימי רצון ורחמים. ימים אלו משמשים כהכנה לעשרת ימי תשובה. מרביתם בהם במעשים טובים, במתן צדקה ובעריכת חשבון הנפש.
אמירה לנכרי (שבות)	כל מלאכה שאסור לישראל לעשותה בשבת, אסור לו גם לומר לנכרי לעשותה בשבילו.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
אמן חטופה	אמירת "אמן" מתוך חטיפת הא' והבלעתה, או אמירת "אמן" בחטיפה ובחפזון, לפני שסיים המברך את ברכתו.
אמן יתומה	"אמן" שאדם עונה ללא ידיעה על איזו ברכה הוא עונה. או "אמן" הנאמרת לאחר שיעור זמן של "תוך כדי דיבור" זמן זה שווה לאמירת שלוש מילים: "שלום עליך רבי" מסיום הברכה.
אנינות	צער ויגון ביום מותו של אחד משבעה קרובים, שחייבים להתאבל עליהם. כל זמן שעדיין לא נקבר המת, נקרא אונן. חכמים הוסיפו ואסרו על האונן לפני הקבורה מספר דברים מפני כבודו של המת, או כדי שהקרובים יוכלו להתפנות כליל לעיסוקי קבורת המת. כגון: האונן אסור באכילת בשר ושתיית יין. האונן פטור מקיום המצוות.
אסרו חג	היום שלאחר היום האחרון של הרגל. שמו נובע מהפסוק "אסרו חג בעבותים..." דינים הנוהגים בו: לינה, קצת שמחה, ועוד.
אפיקומן	כינוי למצה החצויה, שחובה לאוכלה בסוף סעודת ליל הסדר. בסיום סעודת ליל הסדר אוכלים "כזית" מצה מחלק המצה הבצועה שהניחו ל"אפיקומן". אכילת ה"אפיקומן" הינה זכר לקרבן פסח, שהקריבו בבית המקדש. קרבן הפסח היה נאכל בלילה זה. לאחר אכילת האפיקומן אין לאכול שום מאכל ולא לשנות שום משקה, מלבד מים.
ארבע כוסות	חובה על כל אדם ואישה מישראל לשנות ארבע כוסות יין בליל ראשון של פסח, ארבע כוסות כנגד ארבע לשונות של גאולה האמורות בגאולת מצרים "והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי. את מצות שתית ארבע כוסות, מקיימים בהסיבה, כאשר נשענים על צד שמאל- דרך חירות.
ארבע פרשיות (בגרות)	ארבע פרשיות מן התורה, שקוראים אותן בציבור, נוסף על פרשת השבוע, בארבע שבתות - החל מהשבת הסמוכה לראש חודש אדר ועד לראש חודש ניסן: פרשת "שקלים", פרשת "זכור", פרשת "פרה", פרשת "החודש". "פרשת שקלים" קוראים בשבת שלפני ראש חודש אדר. בחודש אדר היו מכריזים על השקלים ומודיעים לעם, שעליהם להביא את מחצית השקל עבור קרבנות הציבור, שהקריבו בבית המקדש. "פרשת זכור" קוראים בשבת שלפני פורים. העוסקת בזכירת מעשה עמלק, שהמן היה מזרעו. מצווה מן התורה לשמוע את פרשת זכור. "פרשת פרה" עוסקת בטהרה מטומאת מת על ידי אפר פרה אדומה. בזמן בית המקדש הייתה קיימת חובה להיטהר לפני הרגל. "פרשת החודש" בשבת הסמוכה לראש חודש ניסן. בפרשה זו נאמר שחודש ניסן הוא הראש לחודשי השנה ומפורטים בו דיני קרבן פסח.
ארבע צומות	הימים: ג' בתשרי, עשרה בטבת, שבעה עשר בתמוז ותשעה באב, שחייבים מדברי נביאים להתענות בהם. ימים אלו נקבעו לימי תענית בשל מאורעות מצערים שאירעו בתאריכים אלו לעם ישראל: בשלושה בתשרי מתענים על הריגתו של גדליה בן אחיקם בעשרה בטבת מתענים על כי ביום זה החל המצור על ירושלים על ידי צבא נבוכדנאצר מלך בבל. בשבעה עשר בתמוז מתענים על כי אירעו בו צרות רבות לעם ישראל: נשברו הלוחות לאחר מעמד הר סיני, בטל קרבן התמיד לפני חורבן בית המקדש, הובקעה חומת ירושלים על ידי האויבים, נשרפה התורה על ידי אפוסטמוס הרשע והועמד צלם בהיכל על ידי רשעי ישראל. בתשעה באב מתענים על כי ביום זה נחרב בית המקדש הראשון והשני, נגזר על אבותינו - יוצאי מצרים - שלא יכנסו לארץ, נלכדה ביתר ונחרשה ירושלים.
ארבעה שומרים	ארבעה סוגי שומרים שדינם שונה, במקרה ונגרם נזק לחפץ שעליו שמרו. שומר חנם - שומר על החפץ ללא תמורה, חייב לשלם אם פשע בשמירתו. שומר שכר - שומר על החפץ תמורת שכר, חייב לשלם במקרים הבאים,, גניבה, אבידה ופשיעה רק במקרה של אונס פטור. שוכר - משתמש בחפץ תמורת תשלום לבעליו, דינו כשומר שכר. שואל משתמש בחפץ של חברו ללא תמורה חייב בכל נזק שנגרם.
אתה חוננתנו	בערבית של מוצ"ש או יום טוב אומרים ברכה זו " אתה חוננתנו " בברכת חונן הדעת. תוכנה של ברכה זו בהבדלה בן קודש לחול.
בורא נפשות	ברכה אחרונה, שאדם מברך לאחר ששתה רביעית או משקה כלשהו (חוץ מיין), או אם אכל כזית מאכל שאינו מחמשת מיני דגן או שבעת המינים.
בטל בשישים	כאשר דבר איסור מתערבב בהיתר בכמות של חלק אחד ביחס לחמישים ותשעה, הרי הוא מתבטל בכמות כזאת של היתר. והכול מותר. דין זה הוא סייג מדרבנן, שקבעו כי אין האיסור נותן טעם אם "בטל בשישים".
ביטול במאתיים	לגבי דברים מסוימים, חמורים במיוחד (ערלה, כלאים), גזרו חכמים שאין מספיק עבורם ביטול ברוב או בשישים וזקוקים לביטול של חלק אחד כנגד מאתיים. (עיין ערך בטל בשישים)
ביטול כלי מהיכנו	כלי שאינו מוקצה בכניסת השבת, כי הוא מוכן למלאכת היתר, נאסר מלבטלו מהתירו זה ולהפכו ל"מוקצה". ביטול זה יכול להיעשות ע"י הנחת חפץ מוקצה עליו.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
ביכורים	כשמתחילים הפירות משבעת המינים להבשיל, יש לקחת את הפרי הראשון שביכר - הבשיל - לעשות עליו סימן. אחר כך לקחתו לבית המקדש. בבית המקדש היה סדר מיוחד של הקרבת הביכורים, הנפתם על המזבח והקריאה עליהם אחר כך אכלו אותם הכוהנים בקדושה ובטהרה. הביכורים נוהגים בפירות ארץ ישראל רק בזמן שבת המקדש היה קיים.
בין המצרים (בגרות)	שלושת השבועות שבין י"ז בתמוז לתשעה באב נקראים "בין המצרים", בשלושת השבתות של ימי בין המצרים ההפטרות עוסקות בפורענות ובעונשים שיבואו על חטאי העם. שלושת הפטרות אלו נקראות "ג' דפורענותא" בימי בין המצרים חלים דיני אבלות על חורבן בית המקדש,
בין השמשות (בגרות)	פרק הזמן עפ"י הדעה המקובלת המתחיל בין שקיעת השמש לצאת הכוכבים זמנו משוער כ 20 דקות .
בין כסה לעשור (בגרות)	עשרת ימי תשובה , הימים שבין ראש השנה ליוה"כ. ראש השנה נקרא "כסה" כי בו הירח מכוסה ואינו נראה ועשור הוא יוה"כ, כי הוא בעשירי לחודש.
ביעור חמץ	מצות ביעור החמץ מן הבית לפני חג הפסח ובתוך החג - אם נמצא חמץ. זמנה של מצות ביעור חמץ היא, ביום ארבעה עשר בניסן בתחילת השעה השישית של היום; חכמים עשו סייג לבערו שעה קודם ושורפים את החמץ .
ביעור מעשרות (בגרות)	בערב חג הפסח של השנה הרביעית והשביעית מבער אדם מביתו את כל המעשרות שלא נתנם כדינם, ונותן למי שהמעשרות מגיעים להם. אחת לשלוש שנים חייב אדם לבער מרשותו את כל התרומות והמעשרות שהפריש והם נותרו בידו, ולתת כל אחד לבעליו, דהיינו תרומה ותרומת מעשר - לכהן, מעשר ראשון - ללוי, מעשר עני - לעניים. אם נותרו בידו פירות מעשר שני או נטע רבעי, או מצות פדיונם - חייב לבערם מן העולם. זמן הביעור הוא, בערב יום טוב ראשון של פסח - בשנה הרביעית והשביעית לחשבון שנות השמיטה.
ביעור פירות שביעית (בגרות)	מותר להחזיק פרות שביעית בבית כל עוד סוג הפרי הזה נמצא בשדה. אבל אם סוג הפרי הזה כלה מן השדה, עליו להוציא את הפירות הללו ולהפקירם, ובדרך זו הוא מבערם מן הבית.
ביצה	שיעור השווה ל 56 גרם . מי שאכל מזונות בשיעור 4 ביצים חייב ליטול ידיים ולברך המוציא , שיעור זה שייך גם במצוות אחרות
ביקור חולים	מצווה לבקר את החולים ולטפל בצרכיהם. עיקרה של מצות ביקור חולים היא, לברר מה זקוק החולה, לסייע בכל הדרוש לו ולבקש רחמים מה' שישלח לו רפואה שלמה. לשוחח עם החולה ולומר לו דברים המיישבים את דעתו ומחזקים את רוחו.
בישול נוכרים (בגרות)	איסור אכילת דבר המותר שהתבשל בכלי כשר על ידי גוי. חכמים אסרו לאכול מאכל שבישלו גוי, סיבת האיסור היא, "כדי להתרחק מהגויים שלא יתערבו בהם ישראל ויבואו לידי חתנות", או "כדי שלא יהיה ישראל רגיל אצל הגוי במאכל ובמשתה ויאכילנו דבר טמא".
בכור בהמה טהורה	זכר מבקר וצאן, שנולד ראשון לאמו. בכור בהמה טהורה, הינו קדוש משעה שיצא מרחם אמו, ונותנים אותו לכהן,
בל יראה ובל ימצא	איסור על אדם מישראל להשאיר ולקיים חמץ ברשותו בפסח. שלשה איסורים נאמרו בחמץ בפסח: א. איסור אכילה, ב. איסור הנאה, ג. איסור ראייה להשאיר ולקיים חמץ ברשותו בפסח
בל תוסיף	אסור להוסיף על מצוות התורה, שנאמר (דברים יג, א): "את כל הדבר אשר אנכי מצווה אתכם אותו תשמרו לעשות, לא תוסיף עליו". אסור להוסיף על מצוות התורה, כגון לישון בסוכה ביום השמיני של חג סוכות . או לקחת חמישה מינים במקום ארבעה
בל תשחית	איסור השחתת דבר שיש ממנו הנאה ותועלת לבני אדם. אסור להשחית דבר שנהנים ממנו בני אדם. לכן, למשל, הסתם מעיין, הגודע עץ פרי וכדומה עובר על איסור בל תשחית.
בניין אב	אחת מן המידות שהתורה נדרשת בהן: כשיש כמה עניינים בתורה שיש להם מכה משותף, ודבר מסוים מופיע לגבי אחד מהם, אותו עניין נעשה כאב לכל שאר העניינים הדומים לו, ולמדים ממנו את אותו הדבר שנתפרש לגביו. לדוגמא: בחג המצות נאמר: "אשר יעשה לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם" - זה בניין אב לכל המועדים, שמלאכת אוכל נפש מותרת בהם. ביאור המידה הוא: "מפני שזרכה של תורה לקצר בדבריה, על כן מגלה היא ומפרשת במקום אחד, וממנו למדים לכל שאר המקומות הדומים לו".
בנין אב	אחד מ"ג המידות בהן התורה נדרשת. כאשר מצאנו כלל מסוים בהלכה מסוימת ("האב") יש להחיל אותו גם על הלכות דומות ("הבנים").

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
בסיס לדבר האסור	כלי שמותר לטלטלו בשבת ועליו הונח דבר מוקצה, אסור גם הוא בטלטול כדין המוקצה שעל גביו והוא בסיס לדבר האסור אם יחולו עליו התנאים הבאים: המוקצה הונח על הבסיס במכוון, על דעת בעליו מערב שבת ולא מונח על הבסיס דבר מותר.
בסיס לדבר האסור	מהלכות מוקצה. חפץ שעליו מונח מוקצה בשבת, הופך בעצמו למוקצה, כי אין אפשרות לטלטלו בשל המוקצה שעל גביו.
בר מצרא	בן מיצר, שכן. הלכה הנותנת עדיפות בקניית קרקע לשכן, על פניהם של אחרים.
ברכה אחרונה	הברכה שמברכים אחר אכילה ושתייה. כשם שמן התורה חייבים לברך אחר אכילת פת ברכת המזון, כך חכמים קבעו שצריך לברך אחר כל אכילת מאכל וכל שתיית משקה. מלבד ברכת המזון – קיימות: א. ברכת מעין שלוש, אחר אכילת מאכלים הנעשים מחמשת מיני דגן – או לאחר אכילת פירות מהמינים שנשתבחה בהם הארץ ב. ברכת בורא נפשות, אחר אכילת שאר מאכלים ומשקאות.
ברכה ארוכה	ברכה שיש בה הרבה עניינים. ויש מפרשים: ברכה שפותחת ב"ברוך" וחוזמת ב"ברוך". כגון: ברכת "אמת ואמונה", שכוללת הרבה עניינים: יציאת מצרים, מכת בכורות ועוד. או ברכת "יוצר אור" שפותחת בברוך וחוזמת בברוך. וברכה קצרה היא כגון ברכת "אהבה" שאינה פותחת בברוך.
ברכה חטופה	: אדם שברך את הברכה, בלי להגות נכון את מילים – חוטף את הברכה. הוא בולע כל מיני אותיות, תוך כדי הברכה וכך הברכה לא נאמרת כראוי. לדוגמא: אדם שמברך, במקום לומר לאט מילה במילה – ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ, הוא אומר זאת מהר וזה נשמע כמו: ברוכתה ה' אלוקינו מלך האולם המוציא לחמן אארץ. אדם ששומע ברכה כזו מאיש אחר – לא יכול לצאת ידי חובה, כי זו ברכה חטופה.
ברכה מעין שבע	ברכה הנאמרת על ידי שליח הציבור בתפילת ערבית של ליל שבת, שמוזכרים בה בקצרה ענייניהן של שבע ברכות תפילת העמידה. "ברכה מעין שבע", הכוללת את שבע הברכות שבתפילת העמידה. ברכה זו נתקנה משום סכנת מזיקים. שכן, בזמנם, בתי הכנסיות היו נמצאים מחוץ למקום ישוב, אבל בלילי שבת היו באים לבית הכנסת, ומכיוון שהיו גם כאלה שלא מיהרו להגיע לבית הכנסת ונצרכו לשהות בו לאחר גמר התפילה כדי להשלים את תפילתם, על כן, כדי שלא יישארו הם לבדם בבית הכנסת ויבואו לידי סכנה, תיקנו חכמים ששליח הציבור יחזור ויתפלל כדי שיתעכבו כל הציבור עד שסיימו המאחרים את תפילתם ויצאו יחד עם כולם.
ברכה מעין שלוש	ברכה שמברכים אחר אכילת מאכלים שנעשו מאחד מחמשת מיני דגן או לאחר שתיית יין, או לאחר אכילת פירות מהמינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל - "מעין שלוש" – משום שמוזכרים בה בקצרה ענייני שלושת הברכות הראשונות של ברכת המזון.
ברכה שאינה צריכה	ברכה שניתן היה למנוע את חיובה. כגון: מי שעומד ליטול ידיים לסעודה ולפני כן הוא מברך ואוכל מאכלים שדעתו לאוכלם גם בסעודה, הרי זה מברך ברכה שאינה צריכה, כי יכול הוא לשהות ולאוכלם בתוך הסעודה ולפוטרה בברכת "המוציא".
ברכות ההודיה	ברכות שבה והודאה לה' על מאורעות טובים או רעים שהגיעונו. כגון: ברכת הגומל, ברכת הטוב והמטיב, ברכת דיין האמת.
ברכות הנהנין	ברכות שמברכים על הנאות הגוף. לפני אכילת מאכלים שברכותיהם שונות, יש לברך לפי סדר זה: "מזונות", "גפן", "עץ", "אדמה", "שהכול" ראשי תיבות: "מג"ע א"ש". פירות משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, קודמים לשאר הפירות. סדר הקדימה, כאשר מונחים לפניו כמה סוגי פירות מהמינים שהשתבחה בהם ארץ ישראל הוא: זיתים, תמרים, ענבים, תאנים ורימונים.
ברכות הראיה	ברכות שמברכים כאשר רואים דברים או מקומות מסוימים, כגון: קשת, ברק, מקומות שנעשו בהם ניסים לישראל, הרים גבוהים ביותר, אילנות מלבליים בימי ניסן ועוד.
ברכות השחר	ברכות שבה והודאה שמברכים לאחר שינת הלילה. בכל בוקר מברכים ברכות אלה בהן אנו מודים לה' על חסדיו עמנו.
ברכות קריאת שמע	הברכות שלפני ואחרי קריאת שמע של שחרית ושל ערבית. הקורא קריאת שמע מברך לפניו ולאחריה. בשחרית מברך שתיים לפניו ואחת לאחריה, ובערבית מברך שתיים לפניו ושתיים לאחריה. ברכות אלו, אינן ברכות של קריאת שמע ממש, אלא עיקרן של ברכות אלו לעצמן ניתקנו, כגון: ברכת "יוצר אור" על מציאות היום והאור, ברכת "אהבה" על חיוב לימוד התורה.
ברכת אשר יצר	הברכה שמברכים לאחר עשיית צרכים. ברכת אשר יצר נאמרת לאחר שאדם עשה את צרכיו, ניקה את גופו ונטל את ידיו בצאתו מחדרו השירותים.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
ברכת בורא נפשות (בגרות)	ברכה שמברכים אחר אכילת מאכלים ושתית משקאות, שאין מברכים אחריהם "ברכה מעין שלוש". את ברכת "בורא נפשות" מברכים לאחר אכילת מאכל בכמות של כזית לפחות, או לאחר שתית משקה בכמות של רביעית לפחות.
ברכת הגומל	ברכת הודאה שמברכים בארבעה מצבים: חולה שנתרפא, חבוש בבית האסורים, הולך במדבר ויורד הים יש סוברים שגם כל אדם שקרה לו נס.
ברכת החודש	הכרזה מתי יחול ראש חודש הבא, ותפילה שיחדש ה' עלינו את החודש הבא לטובה ולברכה, שאומרים בשבת שלפני ראש חודש. בשבת שלפני ראש חודש (מלבד השבת שלפני ראש חודש תשרי), אומרים את "ברכת החודש". היא נאמרת לפני תפילת מוסף ומודיעים בה מתי יחול ראש חודש.
ברכת החמה	ברכה הנאמרת אחת לעשרים ושמונה שנה, כאשר נכנסת השמש למחזור חדש שלה.
ברכת הטוב והמטיב	א: ברכת הודאה כללית, מעין "שהחינו", הנאמרת כהודאה על דבר טוב לאדם האומר וגם לאחרים. ב. הברכה הרביעית בברכת המזון, שהיא מדרבנן, ותוקנה לזכר קבורת הרוגי ביתר. ג. ברכת הודאה על יין טוב, הנאמרת כשכבר שתו יין אחר, טוב פחות, לפניו.
ברכת הלבנה	ברכה שמברכים על התחדשות הלבנה. באחד מלילות המחצית הראשונה של החודש, כאשר הירח כבר מאיר ונהנים מאורו. ברכה זו נאמרת בעמידה תחת כיפת השמים. יש נוהגים לברך את ברכת הלבנה, החל משלושה ימים לאחר המולד, ויש נוהגים להמתין עד שיעברו שבעה ימים. את ברכת הלבנה מברכים במוצאי שבת.
ברכת המזון	ארבע ברכות שמברכים אחר אכילת פת: ברכת הזן, ברכת הארץ, ברכת בונה ירושלים וברכת הטוב והמטיב. מצווה מן התורה לברך אחר אכילת מזון, שנאמר: "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך". אין מברכים ברכת המזון אלא לאחר סעודה שאכלו בה פת או לאחר אכילת פת בלבד. שיעור גדולה של הפת שלאחר אכילתה חייבים לברך ברכת המזון הוא "כזית" ומעלה. ברכת המזון פוסרת את כל סוגי המאכלים והמשקאות שאכלו ושתו בתוך הסעודה.
ברכת המצוות	הברכה שמברכים לפני עשיית מצווה כגון: נטילת לולב, הנחת תפילין, קריאת המגילה. כל המצוות מברך עליהן לפני עשייתן, חוץ ממספר מצוות שלא ניתן לברך עליהן קודם עשייתן, כגון: הדלקת נרות למנהג אשכנז.
ברכת הרב את ריבנו (בגרות)	ברכה הנאמרת בפורים אחר קריאת מגילת אסתר, כהודאה על הניסים שנעשו לנו בפורים.
ברכת הריח	ברכה שמברכים כשמריחים ריח טוב. כשם שאסור ליהנות ממאכל או ממשקה קודם ברכה, כך אסור ליהנות מריח טוב קודם ברכה. נוסח הברכה תלוי במקורו של הריח. מעשבים, יש לברך: "בורא עשבי בשמים". מעצים, מברכים: "בורא עצי בשמים". על כל סוגי הריחות, שמקורם לא בפרי, לא בעצים ולא בעשבים, מברכים: "בורא מיני בשמים".
ברכת חתנים (בגרות)	שבע ברכות שמברכין בנישואי חתן וכלה כל שבעת הימים.
ברכת שהחינו	ברכת הודאה לה' שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן מיוחד. את ברכת שהחינו מברכים: א. על המועדים, כגון: פסח, שבועות, סוכות, ראש השנה, יום הכיפורים. ב. על קיום מצוות הבאות מזמן לזמן, כגון: ישיבת סוכה, אכילת מצה, מקרא מגילה, נר חנוכה. ג. על פרי חדש שנאכל בפעם הראשונה בעונתו. ד. על ראיית חברו - החביב עליו ביותר והינו שמח בראייתו - שלא ראהו שלושים יום. ה. על קניית בגדים חשובים, כלים וחפצים חשובים, או על טובה אישית שהגיעה לאדם.
גזל	לקיחת דבר מבעליו בחזקה מבלי לשלם את תמורתו. כל הגזול שווה פרוטה מחברו, עובר בלא תעשה, שנאמר ויקרא י"ט, י"ג "לא תגזול".
גיד הנשה	עצב השת, היוצא מחוט השדרה באזור העצה, ויורד משם אל השוק. העצב המרכזי של הרגל האחורית בבהמה. לעצב זה חלקים שונים ושלוחות רבות, שכולם אסורים ויש להפרידם ולהוציאם מן הבשר.
גניבת דעת	איסור על אדם לגרום לאדם אחר לחשוב שעשה לו טובה, כשבאמת לא עשה לו.
גניזה	גניזה (=קבורה). תשמישי קדושה וכתבי קודש שבלו ואין להם שימוש, יש בהם קדושה, והם טעונים קבורה.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
דבר שטיבולו במשקה (בגרות)	כאשר המאכל רטוב ממשקים, צריך ליטול את הידיים לפני אכילתו. האוכל מאכל שהוא רטוב באחד משבעה משקים - יין, דבש דבורים, שמן זית, חלב, טל, דם, מים – צריך ליטול את הידיים במים לפני אכילתו מבלי לברך "על נטילת ידיים".
דברי סופרים	תקנות וגזירות שתיקנו וגזרו חכמים, או דיני תורה שלא פורשו בתורה ונתבארו על ידי חכמי התורה שבעל פה. לגבי גזירות חכמים ותקנותיהם כאשר יש ספק אומרים: "ספיקא דרבנן לקולא". אולם לגבי ספק בדיני תורה הכלל הוא: "ספיקא דאורייתא לחומרא".
דברי קבלה	דברים שנאמרו בנביאים ובכתובים ומהם למדים הלכות.
דינא דמלכותא דינא	ההלכה מתחשבת בחוקים ובדינים הנהוגים ע"י השלטון, ונותנת לו תוקף הלכתי, "דין המלכות (הלא הלכתי) - דין!". כלל זה נאמר רק בשטח ההלכה הממונית.
דמאי (בגרות)	כינוי לפירות ותבואות של עם הארץ, שיש ספק אם הן מעושרות או לא, ולפי שעמי הארץ חשודים על מעשרות צריכין להפריש מהן תרומת מעשר כשקונין מהם. אבל לא נחשדו עמי הארץ על תרומה גדולה לכהן, לפי שהוא במידה קטנה וגם עונשה במיתה. דא מאי - זה מה הוא.
הבדלה	ברכה הנאמרת על כוס יין במוצאי שבת ויום טוב, ועיקרה הבדלה בין קודש לבין החול. בכניסת השבת, מקימים את מצות "זכור את יום השבת לקדשו" בקידוש על היין, כך בצאת השבת עושים הבדלה על היין. סימן לסדר הברכות בהבדלה במוצאי שבת הוא יבנ"ה - יין, בשמים, נר, הבדלה.
הגעלה(בגרות)	הגעלת כלים נעשית בטבילת הכלים במים רותחים או שטיפתם במים רותחים. כלים שהשתמשו בחמין זקוקים להגעלה, בכדי לנקותם מדברי המאכל הבלועים בהם, לצורך שימוש שונה, כמו כלי חמץ לפסח או כלי בשרי לחלבי, או כלי שנטרף ורוצים להכשירו.
הדלקת הנר	מצות הדלקת נר לפני כניסת השבת. הדלקת הנר היא אחת משלוש המצוות, המיוחדות לנשים. אם אין אישה בבית, חייב הגבר, או אחד מבני הבית האחרים, להדליק נרות. בשעה שהאישה מדליקה את הנרות, חלה עליה קדושת השבת ומאותה שעה ואילך אסור לה לעסוק בכל מלאכה האסורה בשבת.
הדס משולש(בגרות)	הדס הניטל כאחד מארבעת המינים בחג הסוכות. צריך ששלושת העלים שבכל שורה לאורכו של ההדס יצאו מאותו גובה ברוב אורכו של ההדס. (הדס שאינו משולש נקרא "הדס שוטה").
הושענות	תפילות ובקשות הפותחות במילים "הושע נא...", הנאמרות בסוכות תוך הקפת בימת הקריאה, עם נשיאת ארבעת המינים. בהושענא רבה יש שבע הושענות ושבע הקפות. (בלשון הגמרא "הושענא" = אגד הערבות הניטלות באתו יום).
הטבת חלום	תיקון חלום, שנפש אדם עגומה עליו מחמת חלום שחלם בלילה.
היתר מכירה	בכדי להתיר את עבודות הקרקע בשביעית, ולהקל בקדושת פירות שביעית, הותרה מכירת הקרקע לנכרי, זמנית, בשנת השמיטה. הנושא נתון במחלוקת קשה וסוערת בין הפוסקים מחידוש הישוב היהודי בימינו, ועד היום.
היתר עסקה	בכדי להתגבר על בעיית הריבית במישור העסקי, כגון הלוואות מבנקים וכדו' הוצע פתרון ה"היתר עסקה". ההיתר אומר, שהמלווה והלווה משתתפים כשותפים בעסקו של הלווה, אותו ימנן בכסף שיקבל מהמלווה, וברווחים יתחלקו. ההיתר בעייתי, ותלוי במספר תנאים. כל הבנקים וחברות האשראי בארץ עובדים כיום עם היתר זה.
הכשרת כלים	כלי מתכת, שבישלו בו בשר בחלב או מאכל לא כשר, ורוצים להכשירו, או שבישלו בו חמץ ורוצים להשתמש בו בפסח, יש להכשיר אותו. שני סוגי הכשרה קיימים בכלי מתכת: הגעלה וליבון. אם השימוש בכלי היה על ידי תבשיל או נוזל חם - יש להגעיל את הכלי, כלומר - להכניסו בתוך סיר גדול ובו מים רותחים. רתיחה זו מוציאה את הטעם הלא כשר שנבלע בתוך הכלי. אם המאכל האסור נבלע על ידי צלייה או אפיה באש, יש ללבן את הכלי באש, כלומר - להכניסו לתוך אש עד שישנה את הגוון מרוב חום. יש כלים, כגון כלי חרס.
הלכה ואין מורין כן	הלכה שנפסקה כך, אך מסיבות אלו ואחרות הוחלט שאין להורות כן בפומבי מחשש שיבואו לידי איסור. במידה ונשאל החכם ישירות על הנושא ביחידות, עליו לפסוק בהתאם להלכה זו.
הלכה למשה מסיני	דינים ששמען משה מפי הגבורה בהר סיני ומסרם לישראל. הלכות שנאמר עליהן שהן "הלכה למשה מסיני", הן אלו המקובלות בידינו דור אחר דור ורב מפי רב עד למשה רבינו ששמען בעל פה מפי הגבורה ומסרן לישראל, להלכות אלו אין רמז גלוי בתורה, ואי אפשר ללמוד אותן בדרך מדרכי הסברא, או באחת מן המידות שהתורה

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
	נדרשת בהן.
הפטרה	קריאה בנביאים מעניין פרשת השבוע או מעניינא דיומא אחר קריאת התורה בשבתות ובימים טובים. טעם התקנה הוא, לפי שגזרו על ישראל שלא יקראו בתורה, משום כך קראו בנביאים מעניין הפרשה, וגם אחר שבטלה הגזירה לא בטל המנהג.
הפרשת חלה	מצות עשה להפריש מן העיסה תרומה לכהן. תרומה זו נקראת "חלה", ודינה כ"תרומה", שאינה מותרת באכילה אלא לכוהנים המזוהרים לאוכלה בטהרה. אין חייבים להפריש חלה, אלא מן העיסה הנעשית מאחד מחמשת מיני דגן, והם: חיטה, שעורה, כוסמין, שבולת שועל ושיפון. מצווה זו נוהגת, לפי דין תורה, רק בארץ ישראל ובזמן שכל העם נמצא בה. היום נוהגת מצוות חלה מתקנה שהתקינו חכמים בלבד.
השבתת חמץ	ביטול בלבב השיבותו של החמץ, או איבודו מן העולם, בערב פסח. שלושה איסורים נאמרו בחמץ בפסח: א. איסור אכילה, ב. איסור הנאה, ג. איסור להשאיר ולקיים חמץ ברשותו בפסח. לפיכך נצטוונו להשבית את החמץ קודם זמן איסור אכילתו,
התרת נדרים	ביטול נדרים על ידי חכם או על ידי שלשה הדיוטות. אדם שנדר נדר, ומתחרט על נדרו תקנתו היא, שילך לחכם מומחה, ויפרט לפניו את פרשת נדרו ואת דברי חרטתו, והחכם מתיר לו את הנדר, ואומר לו: שרוי לך, או: מותר לך, וכיוצא בזה.
וידוי	א. מצוות החוטא להתוודות על חטאיו; ב. כינוי לתפילה שאדם מתוודה בה על חטאיו. "כיצד מתוודים? אומר: אנא השם חטאתי, עוונתי, פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי, ולעולם איני חוזר לדבר זה. וכל המרבה להתוודות ומאריך בעניין זה - הרי זה משובה." "רמב"ם פ"א מהלכות תשובה.
ותיקין	מנהגי אנשי מעלה, ותפילת ותיקין. הכוונה להתחלת תפילת שמונה עשרה של שחר עם הנץ החמה, "סמיכת גאולה לתפילה". משמעות המילה ותיקין: קדמונים, ענווים, חכמים.
זאת חנוכה	היום השמיני של חנוכה. ע"ש הקריאה ביום זה הפותחת במילים "זאת חנוכת המזבח..." ומסכמת את קרבנות חנוכה המשכן של הנשיאים.
זכירת מעשה עמלק	מצוות הזכרת מעשיו הרעים של עמלק, שנאמר (דברים כ"ה, י"ז): "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים", בשבת שלפני פורים, קוראים בתורה את פרשת זכור, שתוכנה הוא זכירת מעשה עמלק.
זכר למקדש	משחרב בית המקדש תקנו חכמים לעשות זכר לחרבנו, שיהיה ניכר שאנו מתאבלים עליו, ואסרו לבנות בנין מסויד ומכוייר (מצוייר), אלא טח ביתו וסד בסיד ומשייר בחדר אחד מקום אמה על אמה בלתי מסויד זכר לחרבנו, ועושין כן בכניסת פתח הבית. "זכר למקדש" מתבטא במספר תקנות נוספות, לדוגמא: מן התורה לולב ניטל במקדש שבעה ימים ובמדינה יום אחד, והתקין רבי יוחנן בן זכאי, שיהיה לולב ניטל במדינה שבעה ימים "זכר למקדש". ביום השביעי של חג הסוכות נוהגים להקיף את התיבה שבע פעמים זכר למקדש.
זריזין מקדימין למצוות	כלל הקובע שכאשר בידינו להקדים בעשיית המצווה או לאחרה - עלינו להקדים. כמו למשל, ברית-מילה יש לעשות בבוקר, למרות שזמנה עד הערב.
חדש	התבואה החדשה, כגון חיטה ושעורה, אסור לאוכלה לפני הקרבת קורבן העומר בט"ו בניסן, ומאז תקופת החורבן, לפני שעבר התאריך הנ"ל של הקרבת העומר. האיסור הוא רק על דגן, שהשריש בתקופה שמת"ו בניסן הקודם עד ט"ו בניסן זה. איסור זה נוהג גם בזמן הזה, ונחלקו הפוסקים אם הוא נוהג רק בארץ ישראל או גם בחו"ל. כיום, בארץ ישראל, התבואה שהשרישה לפני ט"ו בניסן אינה מוכנה עדיין לקצירה לפני ט"ו בניסן, ולכן אין האיסור מעשי בתבואת הארץ, אך בארצות הקרות יש והתבואה מוכנה לקצירה כבר בסתיו. לכן, לדעת הפוסקים האוסרים חדש בחו"ל, קיימת הבעיה במיני מאפה בחו"ל ולפעמים גם במיני דגן המיובאים מחו"ל לארץ.
חודש העיבור	החודש שמוסיפים לשנה מעוברת. חודש אדר שני הנוסף בין אדר לניסן, כדי להתאים את שנת הלבנה לשנת החמה - נקרא "חודש העיבור".
חודש חסר(בגרות)	חודש בו רק 29 יום החודשים: טבת, (ואדר בשנה רגילה) אייר תמוז, אב אלול, - תמיד חסרים.
חול המועד	הם הימים שבין היום הראשון ויום האחרון של פסח וסוכות, רוב הפוסקים סוברים דאיסור מלאכה בחוה"מ הוא רק מדרבנו.
חום שהיד סולדת בו	שיעור החום המינמלי לעניין איסור בישול, דהיינו לא פחות מ45 מעלות, כלומר כל פעילות חימום שמתבצעת בחום נמוך מזה, לא נחשב כבישול, ולכן אינה אסורה בשבת.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
חזרת הש"ץ	חזרת שליח הציבור על תפילת העמידה בקול רם, כדי להוציא ידי חובת תפילה את מי שאינו יודע להתפלל. בכל ברכה, לאחר שהש"ץ אומר: "ברוך אתה ה'", עונה הציבור: "ברוך הוא וברוך שמו", ולאחר סיום הברכה עונים מיד "אמן".
חיבוט ערבה	ביום שביעי של סוכות יש "מנהג נביאים" או "תיקון נביאים" לחבוט אגד של מספר ענפי ערבה. הערבה מסמלת את המים, ובחג סוכות נידונין על המים. המנהג כיום הוא לזכר הקפת המזבח בערבות, בזמן המקדש.
חלב	חלק משומן בהמה טהורה, האסור באכילה, כגון: שומן הכרס, שומן הכליות וחלק משומן המעינים. אסור זה בבהמה טהורה "עונשו כרת" וחמור מאכילת בעלי חיים לא טהורים. בדרך כלל נאסרו אותם השומנים שמקריבים על גבי המזבח. רובם בחלק האחורי של הבהמה, ומיעוטם בחלק הקדמי ובאברים הפנימיים.
חלב גויים	חלב שנחלב בידי גוי ולא היה אדם מישראל נוכח בשעת החליבה, הריהו אסור באכילה ומותר בהנאה. הטעם לזה מחשש שמא עירב בו הגוי חלב של בהמה טמאה.
חליצה	כאשר היבם ממאן ליבם את אשת אחיו מאביו שמת בלא זרע או כאשר האישה אינה רוצה להינשא לו. האישה חולצת נעלו ואומרת " מאן יבמי ... " ואח"כ מותרת להינשא לאחר.
חמישה עינויים	חמשה דברים האסורים ביום הכיפורים ובתשעה באב והם: אכילה, שתייה, רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל ותשמיש המיטה.
חמץ שעבר עליו הפסח	חמץ שלא ביערו בערב פסח (או שמכרו לגוי), אסור לאוכלו ולהינות ממנו לאחר הפסח. חמץ שעבר עליו הפסח אסור באכילה ובהנאה בין לבעל החמץ ובין לאחרים.
חמשה עשר באב	ט"ו באב, בזמן הבית השני היה ט"ו באב חג של שמחה, ובו בנות ישראל יוצאות במחולות בכרמים (תענית פ"ד א') לזכר המחולות של בנות שילה (סוף שופטים) והוא היום שהותרו השבטים לבא זה בזה, והתירו להעביר נחלה משבט לשבט ע"י תערובת הנישואין של בנות השבטים אין אומרים תחנון בט"ו באב.
חמתה מרובה מצילתה (בגרות)	סוכה אמורה להיות מכוסה ברובה, כאשר סכך הסוכה אינו מכסה את רובה ו"חמתה מרובה מצילתה" - השמש מרובה בסוכה יותר מן הצל שהטיל הסכך - הסוכה פסולה.
חנטה	שלב בהתפתחות פירות האילן, הקובע את השתייכותם של הפירות לשנה מסוימת, בנוגע למעשרות, שביעית, ערלה וביכורים.
חרם דרבנו גרשום	חרם שהטיל רבנו גרשום מאור הגולה בהסכמת קהילות אשכנז וצרפת על כל מי שלא ישמור על התקנות שתיקן. בין התקנות העיקריות שתיקן: א. שלא ישא אדם שתי נשים; ב. שלא יגרש אדם את אשתו בעל כורחה; ג. שלא יקרא אדם מכתב בלא רשות בעליו.
חתן בראשית	כינוי למי שנקרא לעלות לתורה לקריאת תחילת פרשת "בראשית" ביום שמחת תורה.
חתן תורה (בגרות)	העולה לתורה ב"שמחת-תורה" ומסיים את התורה בפרשת "וזאת הברכה" נקרא חתן תורה.
טבילת כלים (בגרות)	כלי שעודה שעברו מבעלות גוי לבעלות ישראל, בכדי להוציאם מטומאת הגוי ולהכניסם לקדושת ישראל יש לטבולם במקווה. חובת הטבילה חלה על כלים שנעשו ממתכת, מזכוכית, או מחרס המצופה במתכת או בזכוכית. לפני טבילת הכלי מברכים: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על טבילת כלים".
טבל	גידולי קרקע החייבים בתרומות ומעשרות, ועדיין לא הופרשו מהם תרומות ומעשרות, כמו כן עיסה החייבת בחלה, שעדיין לא הופרשה ממנה חלה. נקרא טבל מלשון טב לא, כלומר לא טוב, משום שהוא אסור באכילה.
טובל ושרץ בידו	אדם המנסה להיטהר באמצעות טבילה, אך השרץ, מקור הטומאה, עדיין בידו, כך שהטבילה חסרת משמעות. ובהשאלה, אדם המנסה לתקן דבר-מה, אך אינו מתקן את מקור הבעיה. כמו למשל, העושה תשובה על עבירה, אך ממשיך לעבור עליה.
טומא	טומאה, המטמאת אדם וכלים, ועושה את הנטמא בה ראשון לטומאה. ישנם מספר דרגות בטומאה, כאשר הדרגה העליונה נקראת: "אב הטומאה", מלבד טומאת מת, הנקראת: "אבי אבות הטומאה", לפי שעושה את הנטמא בה ל"אב הטומאה".
טעמי המקרא	סימנים המורים על חיבור ופיקוק המקרא, והמשמשים כסימני ניגון בקריאה בציבור. הטעמים מתחלקים לשני סוגים: א. "טעמים מחברים" - סימנים המורים על חיבור המילה אל המילה הבאה אחריה; ב. "טעמים מפסיקים" - סימנים המורים על הפסק בין מילה למילה.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
י"ג עיקרים	י"ג עיקרי האמונה ביהדות ע"פ חלוקת הרמב"ם ב"שמונה פרקים". י"ג העיקרים נסובים על שלשה נושאים, האמונה בא-ל אחד ובהשגחתו, בנביאים ובתורה, בשכר ועונש ובגאולה האחרונה.
יבנ"ה	סדר ברכות ההבדלה: יין, בשמים, נר, הבדלה (=המבדיל בין קודש לחול). ראה: יקנה"ז.
י"ג מידות	א. שלש עשרה מידות שהתורה נדרשת. 13 אופני הגיון בהם ניתן ללמוד הלכות מחודשות שלא נאמרו בתורה בפירוש, וניתן להסיק אותן מתוך אלו המצויות באמצעות השימוש במידות אלו. ב. שלש עשרה מידות הרחמים - מידות הבורא שבהם נוהג את עולמו. נאמרו למשה בסיוני אחר חטא העגל. משמשות כתפילה בעת צרה ותשובה, "חזקה על י"ג מידות שאינן שבות ריקם..."
ייהרג ובל יעבור	על כל המצוות שבתורה אין אדם מחויב למסור את נפשו. לבד מן היוצאים מן הכלל שעליהן אסור לעבור ולו גם במחיר החיים. והם: עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים.
יזכור	הזכרה לנשמות הקדושים שנהרגו בימי הגזרות והפרעות, שאומרים בשבת קודם שמחזירים הס"ת להיכל,
יין נסך	יין שנעשה בו פולחן לעבודה זרה ואסור בשתייה ובהנאה. יין נוכרים, יין שנעשה על ידי גויים או שגוי נגע בו - אסור בשתייה, במקרים מסוימים גם בהנאה. טעם האיסור הוא בכדי להתרחק במידה מירבית מענייני עבודה זרה, כי עמים רבים נהגו לנסך את יינם לעבודה זרה. גם מאחר שאם ישו יין ביחד עם גויים עלול הדבר לגרום להתקרבות יתרה אליהם ואל בנותיהם. לכן אסרו אפילו יין שהגוי רק נגע בו.
יקנה"ז	ראשי תיבות: יין קידוש נר הבדלה זמן (=שהחיינו). סדר הברכות הנוהג למעשה בערב חג, שחל במוצאי שבת. ראה: יבנ"ה.
כבולעו כך פולטו	זהו הכלל על פיו נוהגים להכשיר כלים שבאו במגע עם איסור. הכלל אומר כשם שהכלי בולע את האיסור, כך הוא פולטו. אם השימוש הוא בחמין ("כבולעו") ההכשרה תהיה בהגעלה בחמין ("פולטו"). ואם בצונן - שטיפה בצונן.
כוס של ברכה (בגרות)	ישנן ברכות הטעונות כוס של יין, כמו: ברכת המזון, קידוש, הבדלה וכדו'. כוס יין זו מכונה "כוס של ברכה".
כותבת הגסה וכגרעינתה	שעור של תמר גדול וגרעינו, זהו שיעור המחייב את האוכל ביה"כ שעור של 76 גרם.
כזית	שעור האכילה שלאחריו חייבים ברכת המזון. כמו כן חובת האכילה בליל הסדר הוא בשיעור כזית, השווה ל28 גרם בשיעור.
כיסוי הדם	מצוות הנחת עפר וכדומה, על דם שחיטת חיה או עוף כדי לכסותו. לפני הכיסוי מברכים: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על כיסוי הדם".
כל נדרי	תפילה הפותחת את תפילות ליל יום הכיפורים. תוכנה הוא התרת כל הנדרים והשבועות שהעם נדר ונשבע, וכן הבעת חרטה שלא עמד במוצא שפתיו.
כלאחר יד	עשיית מלאכה שלא באופן הרגיל. בעיקר מדובר לעניין איסורי שבת, שמלאכה שנעשית אינה אסורה מדאורייתא. מקור הביטוי: המוציא (-מרשות לרשות)... כלאחר ידו... כלאחר יד פטור".
כלאחר יד (בגרות)	עשיית מלאכה בשינוי. בדיני שבת: אין אדם חייב על עשיית מלאכה בשבת, אלא אם כן עשה אותה באופן שרגילים לעשותה, אך אם עשה אותה בשינוי מן הדרך הרגילה - פטור. אמנם, מדרבנן נאסרה גם עשיית מלאכה בשינוי, מחמת דמיונה למלאכה כדרכה.
כלאי אילן, כלאי הרכבה	איסור הרכבת שני מיני צמחים זה בזה. אסור להרכיב מין במין אחר. האיסור כולל הרכבת שני מינים או יותר של אילנות, זרעים או של אילנות זרעים זה בזה. איסור כלאי אילן נוהג מן התורה בכל מקום, בין בארץ בין בחוץ לארץ.
כלאי בגדים	איסור לבישה או התכסות באריג שנעשה מחוטי צמר ופשתן יחד. גם אם חוטי הצמר והפשתן לא נארגו יחדיו, אלא חוברו על ידי תפירה, קשירה, דיבוק וכדומה, הרי הם כלאיים.
כלאי בהמה	איסור הרבעת שני מיני בעלי חיים, ואיסור עשיית מלאכה בשני מיני בעלי חיים יחד.
כלאי הכרם	איסור זריעת מיני זרעים ליד גפנים ללא הרחקה המחויבת על פי ההלכה.
כלאי זרעים	איסור זריעת שני מיני זרעים זה ליד זה. אסור לזרוע שני סוגי תבואה, קטניות או ירקות זה ליד זה, ללא הרחקה

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
	המחויבת על פי ההלכה.
כלי ראשון	הכלי שבו חומם האוכל או בושל, בהלכות בישול בשבת, אסור להכניס לכלי ראשון של גבי האש כל מאכל אף אם מבושל. ואם הוסר מהאש, מותר לחמם בו דבר שבושל כל צרכו.
כלי שלישי	הכלי שאליו הועבר התבשיל מהכלי השני - כלי אינו מבושל כלל. למעט את קלי הבישול כגון, עלי תה.
כלי שמלאכתו לאיסור (בגרות)	כלי המיועד לעשיית מלאכה שאסור לעשותה בשבת, כגון: פטיש, מספריים, מכשירי כתיבה וכדומה. כלי שמלאכתו לאיסור, אסור לטלטלו בשבת מלבד "לצורך גופו" או "לצורך מקומו".
כלי שמלאכתו להיתר (בגרות)	כלי המיועד בעיקר לעשיית פעולות המותרות בשבת, למרות שהינו מיועד גם למלאכות שאסור לעשותן בשבת. כלי שמלאכתו להיתר, מותר לטלטלו לצורך. אולם אסור לטלטלו שלא לצורך כלל.
כלי שני	הכלי שאליו הועבר הנוזל או התבשיל מהכלי הראשון. בכלי זה מותר להכניס בשבת מוצק שבושל כל צרכו או נוזל שבושל.
כנסת הגדולה	מועצת נביאים וחכמים שנוסדה על ידי עזרא הסופר באסיפה הגדולה שכנס בירושלים בעלותו מבבל. אנשי כנסת הגדולה תיקנו תקנות גדולות וחשובות לחיזוק התורה והאמונה. בין ראשוני אנשי כנסת הגדולה נמנו: חגי, זכריה, מלאכי, דניאל, חנניה, מישאל, עזריה, ועוד הרבה אחרים. מספר אנשי כנסת הגדולה היה מאה ועשרים תקופתם נמשכה כמאתיים שנה עד שמעון הצדיק, שהיה האחרון שבהם.
כסה (בגרות)	כינוי לראש השנה, על שם הכתוב "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו", ודרשו חז"ל: "איזהו חג, שהחודש הירח מתכסה בו? הוי אומר: זה ראש השנה", כלומר, בראש השנה שהוא ראש חודש, הירח מכוסה ואינו נראה.
כפרות	מנהג של נטילת תרנגולת/ והקפתם מסביב לראש בערב יום הכיפורים, ואומרים: "זה חליפתי, זה תמורתך, זה כפרתי, זה התרנגול ילך למיתה, ואני אלך ואכנס לחיים טובים ולשלום". יש נוהגים לקיים מנהג זה בכסף למטרת כפרות, ואחרי השימוש בו נותנים אותו לצדקה.
כרמלית	"כרמלית" - מקום ששטחו לפחות ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, והוא מוקף מחיצות שגובהן יותר משלושה טפחים ופחות מעשרה. הכרמלית אין דינה לא כרשות היחיד ולא כרשות הרבים, וחכמים אסרו להוציא חפצים מתוכה לרשות הרבים או לרשות היחיד, או להכניס לתוכה מרשות הרבים או מרשות היחיד. כמו כן, אסרו לטלטל בתוכה ארבע אמות כמו ברשות הרבים.
לא תחנם	איסור שמצווה היהודי ביחסו לגוי. ישנן דעות שונות בפירוש הפסוק: 1. לא תיתן חן (=אל תשבחם) 2. לא תיתן מתנת חנם. 3. לא תיתן להם חנייה בארץ.
לחם משנה	2 ככרות לחם אשר חייבים לברך עליהם בסעודות שבת, זכר למן שנתקדשה על ידו השבת בלחם משנה ביום השישי.
ל"ט אבות מלאכות	שלושים ותשע המלאכות העיקריות האסורות בשבת, אשר מהן יוצאות מלאכות רבות אחרות הנקראות "תולדות". כל שלושים ותשע המלאכות שהוצרכו למלאכת בניין המשכן במדבר וכל המלאכות הדומות להן נכללות באיסור מלאכה בשבת. שלושים ותשע המלאכות שהיו במשכן נקראות "אבות מלאכות", כל שאר המלאכות הדומות להן, נקראות "תולדות". מבחינת האיסור אין כל הבדל בין "אב מלאכה" ל"תולדה", שתיהן אסורות מן התורה.
ליל שימורים	כינוי לליל פסח, על יסוד הפסוק בשמות: "ליל שימורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים", ליל פסח נקרא "ליל שימורים" מכמה סיבות: א. לפי "שהיה הקב"ה שומר ומצפה ללילה הזה לקיים הבטחתו להוציאם מארץ מצרים"; ב. לפי שהוא לילה המשומר מן המזיקים, ועוד פירושים בעניין.
לכה דודי	פיוט הנאמר בקבלת שבת, שחובר על ידי המקובל רבי שלמה אלקבץ, אשר חי בצפת בתקופת רבי יוסף קארו, בעל ה"שולחן ערוך". פיוט זה מיוסד על המסופר במסכת: רבי חנינא היה מתעטף בערב שבת בין השמשות ואומר: בוא ונלכה לקראת שבת המלכה. רבי ינאי לבש בגדיו בערב שבת ואמר: בואי כלה, בואי כלה.
לקט	אחת ממתנות העניים הניתנים מן השדה. אדם הקוצר את השדה ובזמן הקצירה נושרות מידי שובלים אסור לקחתם יש להשאירם לעניים.
לשון הרע	דיבור בגנות הזולת, למרות שהדבר הוא אמת ללא כל תערובת של שקר. המספר בגנות הזולת, אפילו אם הדברים הם דברי אמת, עובר על איסור "לשון הרע". כשם שאסור לספר לשון הרע, כך אסור לשמועו, וכל שכן

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
	לקבלו - להאמין לדברים.
מאה ברכות	החובה לברך בכל יום לפחות מאה ברכות. תקנה זו תוקנה על ידי דוד.
מאכל בן דורסאי	מאכל שלא התבשל כל צרכו, אלא עבר רק שליש בישולו, נקרא על שם בן דורסאי, משום שכך היה נוהג לאכול את מזונו. בישול זה אינו נחשב מבושל כל צרכו להלכות שבת.
מאכל בן דורסאי (בגרות)	מאכל שלא התבשל כל צרכו אלא עבר רק שליש בישולו, נקרא על שם בן דורסאי מפני שכך נהג אדם זה לאכול את מזונו, בישול זה אינו נחשב מבושל כל צרכו בעניין הלכות שבת
מגילת יוחסין	ספר היחס, רשימת אבותיו ואבות אבותיו של אדם, מגילה הכוללת סדר הדורות של משפחה.
מודים דרבנן	תפילה הפותחת ב"מודים אנחנו לך... " הנאמרת על ידי הציבור בחזרת הש"ץ במקביל לאמירת שליח הציבור את "ברכת מודים". תפילה זו נקראת כן, משום שהיא תקנת חכמים – דרבנן.
מולד הלבנה (בגרות)	מצבה של הלבנה בראש חודש, כשהיא מתחילה שוב את סיבובה, ונראה עליה קו אור דק.
מוסיף מן החול על הקודש	חובה להוסיף מן החול על הקודש בכניסתו וביציאתו של יום השבת,
מוקצה	מובדל ומופרש. דבר שאסרו חכמים לטלטל בשבת וביום טוב כדי להרחיק את האדם מן העבירה. במוקצה קיימים מספר סוגים עיינו בערכים הבאים.
מוקצה מחמת איסור	חפץ שנועד לשם שימוש אסור בשבת, נאסר לטלטול כ"מוקצה מחמת איסור". דוגמא: מכשירי כתיבה.
מוקצה מחמת איסור	דבר שהיה אסור להשתמש בו בכניסת השבת, הרי הוא מוקצה במשך כל השבת, גם אם הסיבה שמחמתה אסור היה להשתמש בו בכניסת השבת לא קיימת.
מוקצה מחמת גופו	כל דבר שאינו ראוי למאכל אדם או בהמה ואינו נחשב חול, אבנים שברי כלים וזבל. מותר לטלטלו רק אם ייחדו בעליו מערב שבת לשימוש המותר בשבת.
מוקצה מחמת חסרון כיס	דבר שאדם מקפיד עליו שלא ייפגם או ייפסד ולכן אינו משתמש בו אלא למטרתו המיועדת לו ולא למטרה אחרת, כגון: סכין של מילה, סכין של שחיטה, מצלמה. אסור לטלטלו בשבת.
מוקצה מחמת מצוה	דבר שהוא מיוחד למצווה והוקצה למצוותו, כגון: עצי הסוכה, קישוטי הסוכה, ארבעת המינים, אסור לטלטלם בשבת.
מוקצה מחמת נולד	סוג של מוקצה אשר לא היה קיים לפני כניסת שבת או החג כמו ביצה שנולדה בשבת אסורה באכילה או בטלטול.
מזוזה	מגילת קלף קטנה, שעליה כתובות שתי הפרשיות: "שמע", "והיה אם שמע", וקובעים אותה על מזוזת הפתח. מקום קביעתה של המזוזה הוא בתחילת השליש העליון של הדופן הימנית, מכיוון הכניסה לבית. הברכה: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וציונו לקבוע מזוזה.
מחצית השקל	בכל שנה, מיום הקמת המשכן והלאה, חייב כל מבוגר בישראל לתת את מחצית השקל לטובת ביהמ"ק. בכסף זה נקנו קרבנות הציבור. כיום, נוהג המנהג לתת מחצית השקל לצדקה בערב פורים, הצדקה מועברת לשיבות ועניים.
מחצית השקל	חובת נתינת מחצית השקל לבית המקדש בכל שנה בחודש אדר לצורך קרבנות ציבור. מגבית השקלים התחילה בכל שנה בראש חודש אדר, שכן בראש חודש ניסן כבר היו מתחילים להביא את קרבנות הציבור מן השקלים החדשים. כיום, תורמים כסף זכר למחצית השקל ולאחר מכן מחלקים אותו לעניים וכדומה.
מים אחרונים	לפני ברכת המזון יש לשטוף את הידיים, מחשש סכנה (-מלח סדומית) או לניקיון לפני הברכה. מים אחרונים נקראים כך במקביל ל"מים ראשונים" שלפני הסעודה. את המים שופכים עד הפרק השני של האצבעות. מקום חיבור האצבעות לכף היד.
מים שלנו	ללון = להעביר את הלילה. לשם לישת המצות יש להשתמש במים שנשאבו יום קודם, ולנו בלילה כשהם שאובים. הסיבה: שמירה על קרירות המים שלא יחמיצו את הבצק ממנו אופים את המצות.
מכה בפטיש	אחת מל"ט המלאכות האסורות בשבת. זו מלאכה כוללת, ומשמעותה איסור השלמת מלאכה.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
מלאכת מחשבת	אחד התנאים לאיסור מלאכה בשבת. התורה אוסרת עשיית מלאכה מתוכננת ומושלמת, "מלאכת מחשבת אסרה תורה", להבדיל ממלאכה הנעשית בחוסר תכנון או שלא בשלמות, שעליה אין איסור דאורייתא.
מלוה מלכה	"סעודה רביעית", "סעודת דוד המלך", סעודה הנאכלת במוצאי שבת. מכונה כך משום שהיא מלווה את יציאתה של שבת ה"מלכה".
מנחה	תפילה מנחה מקבילה לקרבן התמיד של בין הערביים שהיו מקריבים בבית המקדש. את תפילת מנחה תיקן יצחק אבינו, תפילת מנחה שמתפללים החל מתשע שעות וחצי זמניות מתחילת היום נקראת: "מנחה קטנה". תפילת מנחה שמתפללים לפני כן, החל משש וחצי שעות זמניות ועד לתשע וחצי שעות זמניות נקראת: "מנחה גדולה".
מנוקר	יהודי ירא שמים, הבקי ואומן במלאכת הניקור, הכוללת הפרדת והרחקת החלב לסוגיו, גיד הנשה ושלוחותיו וצינורות דם מסוימים. בשר בלתי מנוקר כהלכה אסור באכילה, ואוסר גם את הכלים שנתבשל בהם.
מסיג גבול	מי שמזיז את הגבול ממקומו לתוך שטחו של שכנו. "המסיג גבול רעהו והכניס מהקרקע שבתוך תחום חברו לתוך שלו, אם בחזוקה הסיג הרי זה גזלן, ואם הסיג בסתר הרי זה גנב, ואם בארץ ישראל הסיג הרי זה עובר בשני לאוין: א. בלאו של גניבה או בלאו של גזילה; ב. בלאו של "לא תסיג גבול רעך"..
מצות חיטין	צדקה הנגבית מהקהל עבור קניית צרכי חג הפסח לעניי העיר. "חיטין" - קמח חיטים למצות.
מצעקה	מצוות עשיית גדר מסביב למקום שיש חשש לנפילה ממנו. מצווה מן התורה לבנות מעקה מסביב לגג שמשמשים בו, מפאת החשש שמא יפלו ממנו בני אדם, על המעקה להיות גבוה עשרה טפחים ועליו להיות יציב, כדי שיוכל לשאת את משקלו של האדם הנשען עליו.
מעשר ראשון	עשירית ממה שנשאר בתבואה ובפירות לאחר הפרשת תרומה גדולה, שמפרישים אותה ללוויים. "מעשר ראשון" - מותר באכילה לכל אדם ונאכל אף בטומאה כשאר פירות חולין לאחר שהופרשה ממנו תרומת מעשר.
מעשר טבל	"מעשר ראשון" שלא הופרשה ממנו "תרומת מעשר".
מעשר כספים	הפרשת עשירית או חמישית מהרווחים, לצורך פרנסת לומדי תורה, או לצורך פרנסת עניים וכיוצא בזה.
מעשר עני (בגרות)	עשירית ממה שנשאר בתבואה ובפירות לאחר הפרשת תרומה גדולה ומעשר ראשון, שמפרישים ונותנים אותה לעניים - בשנה השלישית ובשנה השישית למחזור השמיטה. "מעשר עני" - מותר באכילה לכל אדם ואפילו בטומאה כשאר פירות חולין.
מעשר שני	יש להפריש חלק מיבולי הארץ, להעלותו ירושלימה ולאוכלו שם בטהרה. במידה והדבר אינו מתאפשר, ניתן לפדות את הפירות בכסף, ואותו לעלות לירושלים. מכונה "שני" בהקבלה למעשר הראשון הניתן ללוי. מעשר שני אינו נוהג בשנים שלישית ושישית משבוע השמיטה, במקומו נוהג בהן "מעשר עני".
מפטיר	העולה האחרון לתורה בשבתות ובמועדים, האומר את הברכות שלפני ואחרי החזרה על קריאת הפסוקים האחרונים של הפרשה. האדם העולה לתורה בעליה זו נקרא: "מפטיר". למפטיר קוראים לפחות שלושה פסוקים אחרונים של הפרשה.
מצה עשירה	מצה שנלוושה שלא במים בלבד (במי פירות או בחלב וכדו' או בתוספת תבלינים). אינה כשרה למצוות מצה בליל הסדר, שכן אינה מחמיצה (לרוב דעות). נאכלת בערב הפסח. אשכנזים אינם אוכלים אותה בפסח.
מצה שמורה	מצה אשר נאפתה מחיטים שנשמרו משעת קצירתם שלא יבואו במגע עם מים ,
מצוות בני נח	שבעה דברים שנצטוו בהם כל אומות העולם, והם: א. איסור עבודה זרה; ב. איסור קיללת ה'; ג. איסור שפיכות דמים; ד. איסור גילוי עריות; ה. איסור גזל; ו. איסור אבר מן החי; ז. למנות דינים.
מצוות התלויות בארץ (בגרות)	מצוות הקשורות לעבודת האדמה וגידוליה והנהגות רק בארץ ישראל כגון תרומות ומעשרות , שמיטה וביכורים.
מצוות שהזמן גרמא (בגרות)	מצוות עשה התלויות בזמן. דוגמאות: תפילין (ביום) לולב (בחג) ועוד רבות. ממצוות עשה שהזמן גרמא - נשים פטורות.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מיושג	ביאור
מקום פטור	מקום ברשות הרבים ששטחו פחות מארבעה טפחים על ארבעה טפחים, ויש לפחות שלושה טפחים בגובהו או בעומקו או במחיצות המקיפות אותו. מותר להוציא חפצים ממקום פטור לרשות הרבים ולרשות היחיד וכן להכניס משם לתוכו. גם אויר רשות הרבים למעלה מעשרה טפחים נחשב כמקום פטור.
מקרא מגילה	מצות קריאת מגילת אסתר, מתוך מגילת קלף כשרה, שתי פעמים: בליל פורים וביומו. לפני קריאת המגילה מברכים שלוש ברכות, ולאחריה - ברכה אחת. הברכות שלפני קריאת המגילה הן: א. "על מקרא מגילה"; ב. "שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה"; ג. ברכת "שהחיינו". אחרי קריאת המגילה מברכים את הברכה: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, הרב את ריבנו, ו...".
מראית עין	מעשים שמצד עצמם אינם אסורים, ואסרום חכמים. כדי שלא יבואו הרואים ללמוד ממעשיו ולהתיר על ידי כך דברים אסורים - מתוך טעות, או כדי שלא יתחלל שם שמים במעשהו שנראה כמעשה אסור - בפרט אם העושה הוא אדם חשוב. "כל מה שאסרו חכמים מפני מראית העין, אפילו בחדרי חדרים - אסור".
משיב הרוח ומוריד הגשם, מורי הטל	שבחי ה' הנאמרים בחורף - "משיב הרוח ומוריד הגשם" ובקיץ - "מוריד הטל החל מתפילת מוסף של שמיני עצרת, מזכירים בברכת "מחיה המתים", את גבורת ה' בהורדת הגשמים, באמירת: "משיב הרוח ומוריד הגשם". הזכרה זו נאמרת במשך כל עונת החורף, ומסיימים לאומרה בתפילת שחרית ביום א' של חג הפסח, ט"ו בניסן. "מוריד הטל" נאמר החל מתפילת מוסף בט"ו בניסן, ומסיימים לאומרו בתפילת שחרית בשמיני עצרת, כ"ב בתשרי.
משלוח מנות	מצות משלוח שני סוגי מזון איש לרעהו בפורים. מצווה לשלוח מנות בפורים איש לרעהו, יש לשלוח לפחות שני סוגי מאכל, הראויים לאכילה.
מת מצווה	מת שאין מי שיעסוק בקבורתו. התורה הקפידה על כך מאוד. הנתקל בו עליו לעסוק בקבורתו ולו במחיר הפסד ממוני גדול, או ביטול מצוות חשובות אחרות.
מתנות כהונה	כששוחטים בהמה טהורה יש ליתן לכהן את הזרוע, הלחיים והקיבה. מצווה זו נוהגת מעיקר הדין רק בארץ ישראל. אבל, ישראל החמירו על עצמם לקיימה גם בחו"ל. המצווה נוהגת גם בזמן הזה. מותר לאכול מן הבהמה גם אם לא הופרשו המתנות, אבל אין לאכול את המתנות עצמן, רק ברשותו של הכהן.
מתנות לאביונים	מצווה לתת מתנות לאביונים בפורים, יש להעניק לפחות שתי מתנות לשני אביונים - מתנה אחת לכל אביון.
נותן טעם	דבר מאכל הנותן את טעמו בתבשיל. רלוונטי לדין "ביטול ברוב", שבמקרה זה אינו בטל גם אם כמותו מועטת ביותר, כי טעמו ניכר.
נטילת ידיים בשחרית	נטילת הידיים לאחר שקמים בבוקר. לפני הנטילה, אין לדבר בדברי תורה ולהתפלל. כמו כן, אין לנגוע במאכלים ובמקומות שונים בגופו: בפה, בעיניים, באף ובאוזניים. ישנם מספר טעמים לנטילה זו: א. בעת השינה אין ידינו נחות, הן נוגעות בגוף במקומות שונים. ולכן, תיקנו חז"ל שניטול את ידינו ב. על הידיים שורה בעת הקימה רוח רעה, כדי להסירה אנו שופכים מים שלוש פעמים על כל יד.
נטילת ידיים לאחר עשיית צרכים	במשך כל היום, בכל פעם שהאדם נפנה לעשיית צרכיו, ייטול ידיו במים ויברך את "ברכת אשר יצר". את הידיים נוטלים מחוץ לחדרי השירותים.
נטילת ידיים לפני הסעודה	לפני אכילת פת לחם נוטלים את הידיים במים. הנטילה מתבצעת מתוך כלי. על הכלי להיות שלם ללא נקב. שפתו העליונה של הכלי תהיה ישרה ולא יהיו בה פגימות. צריך שהכלי יכיל לפחות כמות של רביעית מים. הטעם למצווה זו היא, לפי שהידיים עסקניות הן ונוגעות מבלי משים במקומות מזהמים, משום כך גזרו חכמים על סתם ידיים שהן שניות לטומאה.
נטירה (בגרות)	מי ששומר בליבו את הרעה שחברו עשה לו, ומזכיר זאת לחברו כשהלה נזקק לעזרתו.
נטע רבעי (בגרות)	איסור אכילה והנאה מפירות של שלוש שנים הראשונות של הנטיעה. בשנה רביעית לנטיעת האילן, פירותיו מותרים באכילה רק בתחומי ירושלים, או ע"י פדיון.
ניסוך מים	בכל יום מימי סוכות יש לנסך מים על המזבח, כחלק מהבקשה על גשמי השנה. שאיבת המים וניסוחם נעשים מתוך שמחה רבה.
נפילת אפים	תפילת תחנון הנאמרת בתפילות שחרית ומנחה לאחר חזרת הש"ץ נוהגים לשבת. ויש אף המטים את הראש על הזרוע בזמן אמירת נפילת אפים.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מזשג	ביאור
נקימה(בגרות)	מי שגומל לחברו רעה בגלל שחברו עשה לו רעה , עובר על איסור " לא תיקום".
נר חנוכה	מצות הדלקת נרות על פתחי הבתים בכל ערב משמונת ימי החנוכה. בשמונת ימי חנוכה מדליקים נרות, זכר לנס פך השמן. בעת ההדלקה מכנסים את כל בני המשפחה, כדי לפרסם את הנס. בלילה הראשון מדליקים נר אחד ובכל לילה מוסיפים נר נוסף, עד הלילה השמיני שבו מדליקים את הנרות יש שמהדרים להדליק בשמן זית, שבו נעשה הנס בבית המקדש. כדי לפרסם את הנס, מדליקים את הנרות בפתח הבית הפונה לרשות הרבים. זמן הדלקת נרות חנוכה הוא בשעת צאת הכוכבים, בלילה הראשון מברכים לפני ההדלקה שלוש ברכות: א. וצונו להדליק נר חנוכה". ב. שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה"; ג. " שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה". בשבעת הלילות הבאים מברכים את שתי הברכות הראשונות בלבד.
נר שבת	מצוות הדלקת נר לפני כניסת השבת. הדלקת נר שבת היא אחת משלוש המצוות, המיוחדות לנשים. אם אין אישה בבית, חייב הגבר, או אחד מבני הבית האחרים, להדליק נרות במקומה. נתייחדה מצווה זו לישא משום שמצות הדלקת נר שבת היא כעין תיקון וכפרה על חטאה של חוה, אם כל חי, אשר אכלה מפרי עץ הדעת ואף האכילה את אדם. כתוצאה מחטא זה נאמר לאדם: "כי עפר אתה ואל עפר תשוב"; כלומר, באכלה מפרי עץ הדעת כיבתה חוה את "נרו של העולם" "נר ה' - נשמת אדם", ועל מעשה כיבוי זה מכפרת, איפוא, כל בת חוה מדי ערב שבת בהדלקת נרות של מצווה. בשעה שהאישה מדליקה את הנרות, חלה עליה קדושת השבת ומאותה שעה ואילך אסור לה לעסוק בכל מלאכה האסורה בשבת.
נר ששבת(בגרות)	בהבדלה של מוצאי יום הכיפורים מבדילים ומברכים "בורא מאורי האש על נר שהודלק בערב יהו"כ ושבת במשך היום כולו.
נשיאת כפיים	ברכה הנאמרת על ידי הכהנים, בשעת חזרת הש"ץ, בסיום ברכת "מודים", תוך כדי הרמת ידיהם. מצות עשה מוטלת על הכהנים לברך את עם ישראל. הכהנים נצטוו לברך את העם ב"ברכה משולשת", כלומר: ברכה המחולקת לשלושה חלקים: "כה חברכו את בני ישראל, אמור להם: יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחנך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".
סאה בסאה	הלוואת סאה תוך התחייבות להשבת סאה כמוה בזמן אחר. הדבר אסור משום חשש ריבית, כי מחירי התבואה משתנה מעת לעת.
סדר העבודה	כיון שאין לנו אפשרות להקריב את קרבנות יום הכיפורים אנו אומרים את סדר עבודת הכהן הגדול בזמן הבית. סדר העבודה נאמר בחזרת מוסף של יו"כ.
סליחות	כינוי לפרקי תפילה ופיוטים, שתוכנם בקשת סליחה מה' על עוונותינו וחטאינו, הנאמרים בחודש אלול עד יום הכיפורים, ובימי תענית ציבור. בני עדות המזרח אומרים סליחות מיד לאחר ראש חודש אלול. בני אשכנז החל ממוצאי שבת שלפני ראש השנה.
סמיכת גאולה לתפילה	יש לסמוך את ברכת " גאל ישראל " לתפילת העמידה ולכן אסור להפסיק ביניהן או לענות "אמן" וכדומה. בשחרית סמיכת גאולה לתפילה עדיפה על פני תפילה בציבור.
סעודה הבראה	סעודה שאוכל האכל בשונו מקבורת המת. סעודה זו מובאת ע"י השכנים האוכל משל אחרים ולא משלו, וכוללת ביצים או עדשים - מאכלים עגולים המסמלים את הגלגל החוזר בעולם.
סעודה מפסקת (בגרות)	הסעודה האחרונה שלפני התחלת צום יום הכיפורים וצום תשעה באב. "סעודה המפסקת", כשמה כן היא: מפסיקה וחוצצת בין הזמן המותר באכילה לזמן תחילת הצום. את הסעודה המפסקת של צום יום הכיפורים מסיימים זמן מה לפני שקיעת החמה, כי צריך להוסיף מן החול על הקודש, בסעודה המפסקת של צום תשעה באב, אין אוכלים יותר מתבשיל אחד.
סעודת סיום	עם סיום מסכת גמרא או סדר משניות יש לערוך סעודת שמחה. מוגדרת כסעודת מצווה.
ספיחין	בשנה השביעית, שנת השמיטה, אסור לעבד את אדמת ארץ ישראל. אם יהודי גידל בשביעית ירקות, קטניות או מיני דגן,או שגדלו מאליהם, נאסרו הם באכילה, מדרבנן. לעומת זאת,פירות האילן לא נאסרו. אך יש בהם קדושה והם אסורים במסחר ובקלקול. הרבנות הראשית דואגת למכירת הקרקעות שבארץ ישראל לגוי, על פי היתר של כמה גדולי ישראל מהדורות הקודמים.
ספיקא דאורייתא , ספיקא דרבנן	במקרה של ספק בדין מדיני התורה חייבים להחמיר ולנהוג כאילו היה זה מקרה שיש בו חיוב תורה או איסור תורה בודאי. לעומת זאת, לגבי גזירות חכמים ותקנותיהם נוקטים בכלל: "ספיקא דרבנן לקולא".

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
ספירת העומר	ספירת הימים ממחרת היום הראשון של פסח, יום הבאת מנחת העומר, ועד חג השבועות. מצווה זו נקראת "ספירת העומר", על שם מנחת העומר שהקריבו בבית המקדש בט"ז בניסן. כיום מברכים את ספירת העומר החל מצאת הכוכביםאשר קדשנו במצוותיו וצונו על ספירת העומר", ולאחר מכן מונים את מספר הימים והשבועות שחלפו מאז תחילת הספירה. בימי ספירת העומר מתו עשרים וארבע אלף תלמידי רבי עקיבא. לזכר אותם ימים קשים חלים בימי הספירה מספר דיני אבלות: בימים אלו אין מסתפרים, אין מתגלחים ואין נושאים נשים.
ספק ספיקא	ספק ע"ג ספק, שגם אם נניח שלספק הראשון תינתן תשובה חיובית הרי שעדיין ישנו ספק נוסף. עקרוני בעיקר בדינים דאורייתא שבהם "ספק - אסור, ספק ספיקא - מותר". "ספק שם ספק אינו שם, ספק חי ספק מת..."
סת"ם	ראשי תיבות של ספר תורה, תפילין ומזוזות. - כתבי קודש שקדושתם חמורה לעניין כמה דינים (גניזה, טומאה, דיני כתיבה וכדו'). "סופר סת"ם" - אדם שעיסוקו בכתיבת סת"ם.
סתם יינם, סתם יין (בגרות)	"יין נסך" הוא יין שנתנסך לעבודה זרה, ודינו, שהוא אסור בהנאה, מלבד יין שנתנסך לעבודה זרה, אסרו חכמים גם סתם יין של גוי, שאין יודעים אם נתנסך לעבודה זרה, וכן גם יין של ישראל שנגע בו גוי, מחשש שמא ניסכו הגוי לעבודה זרה.
עובדין דחול	מעשים ועיסוקים של ימי חול, האסורים בשבת. ישנם דברים שחכמים אסרו אותם בשבת, אף על פי שאינם דומים למלאכה ואינם מביאים לידי מלאכה, כדי שלא ינהג אדם בשבת כדרך שהוא נוהג בחול. איסורים אלו נקראים "עובדין דחול".
עוללות	אשכולות ענבים שאין להם לא "כתף" ולא "נטף" אלא מעט גרגרי ענבים מפוזרים בהם, שאין בעל הכרם רשאי לקחתם, אלא עליו להשאירם לעניים.
עושק	אדם שהגיע לידו ממון ברשות הבעלים, אך כאשר תובעים הם ממנו להחזיר את הממון, הוא מסרב להחזירו. כגון: מי שלוה מחברו ואינו רוצה להחזיר את ההלוואה. וכן: מי ששאל חפץ מחברו ומסרב להשיבו לו.
עירוב חצרות (בגרות)	תיקון חכמים להתיר לטלטל בשבת בתוך חצר משותפת ומן הבית לחצר המשותפת ומן החצר המשותפת לבית, על ידי שכל דיירי החצר מניחים בערב שבת מזון בביתו של אחד מדיירי החצר. תיקנו חכמים "עירוב חצרות", שעניינו: הנחת מזון בערב שבת על ידי דיירי החצר, בביתו של אחד מהם. על ידי כך נמצאת רשותם מעורבת, כאילו כולם מרוכזים באותה דירה שמונח בה מזון העירוב, וכל החצר על בתיה כאילו היא רשות אחת ואחידה.
עירוב תבשילין	כשחל יום-טוב בערב שבת, אסור לבשל ולהכין אוכל ביום-טוב עבור השבת. חכמים התיירו להכין ולבשל ביום-טוב לכבוד שבת, אם הכין מעט אוכל בערב יום-טוב לכבוד שבת, ועל סמך זה מותר לו להמשיך לבשל ולהכין אוכל ביום-טוב לכבוד שבת. אוכל זה שמכין מערב יום-טוב לכבוד שבת פת וביצה וכדומה נקרא "עירוב תבשילין".
עירוב תחומין (בגרות)	תיקנו חכמים להתיר לאדם ללכת בשבת יותר מאלפיים אמה מחוץ לעיר או מחוץ ליישוב, על ידי הנחת מזון בערב שבת בתוך האלפיים אמה או בסיומם. התורה אסרה על אדם להתרחק בשבת יותר מאלפיים אמה מקצה העיר ואדם הרוצה ללכת בשבת יותר מאלפיים אמה מחוץ לעירו, עושה בערב שבת "עירוב תחומין", מניח בתוך האלפיים אמה, או בסיומם, מזון כשיעור שתי סעודות, ובכך הוא קונה שם שביתה בשעת כניסת השבת, כלומר, רואים את מקום הנחת העירוב כאילו שם הוא ביתו לשבת זו, ומותר לו ללכת בשבת מן העירוב והלאה אלפיים אמה.
על הניסים	תוספת בתפילת שמונה עשרה ובברכת המזון בימי חנוכה ופורים, שבה מודים לה' ומהללים אותו על תשועתו בימי גזירות היוונים- חנוכה ובימי מרדכי ואסתר- פורים .
עלינו לשבח	את תפילת "עלינו לשבח" אמרו "קדושי צרפת" בשעה שעלו על המוקד. בתפילה זו הם הביעו את אמונתם בה' ודחו אמונות זרות.
ערלה	פירות האילן הגדלים בשלוש שנים הראשונות מנטיעת האילן . פירות אלה אסורים באכילה ובהנאה.
עשרה בטבת	יום צום, בו החל המצור על ירושלים על ידי צבא נבוכדנאצר מלך בבל. מצור זה היה תחילתה של הפורענות שבסופה היו חורבן בית המקדש הראשון וגלות בבל. ביום זה קבעה הרבנות הראשית כיום לימוד ויזכור לזכר שישה מליון אחינו שנספו בשואת אירופה.
פאה	אחת ממתנות עניים . בעל השדה חייב להשאיר לעניים תבואה או פירות בקצה שדהו שנאמר " לא תכלה פאת שדך".

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
פדיון הבן	אדם מישראל נותן חמשה סלעים לכהן לשם פדיות בן בכור. מצות פדיון הבן חלה כאשר מתקיימים שלושה תנאים עיקריים: א. הבן הוא בכור לאמו ולא הייתה לפניו לידה או הפלה; ב. התינוק לא נולד בנייתוח קיסרי; ג. האב אינו כהן או לוי, וכן האם אינה בת כהן או בת לוי. פדיון הבן נערך לאחר שלושים יום מהולדת הבן.
פורים דפרזים (בגרות)	פורים הנוהג ב"ד אדר נקרא "פורים דפרזים" - עיירות שאינן מוקפות בחומה, בניגוד ל"פורים דמוקפין" הנוהג ב"טו באדר, בערים המוקפות חומה מימות יהושע בן-נון.
פורים משולש (בגרות)	כשחל ט"ו באדר בשבת, נוהגים דיני פורים בערים המוקפות חומה בשלושת הימים: י"ד, ט"ו וט"ז.
פטר חמור	עייר שנולד ראשון לאמו, חמור היוצא ראשון מרחם האתון. את הזכר הראשון שממליטה האתון, חייבים לפדות ולתת את הפדיון לכהן. לאחר הפדיון, אין קדושה לא בחמור ולא בפדיונו, אם אין בעל החמור רוצה לפדותו – עורף את ראשו וקוברו.
פיקוח נפש	הצלת אדם מסכנה העלולה לקפח את חייו. פיקוח נפש דוחה את כל מצוות התורה, פרט לשלוש עבירות חמורות: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים.
פיקוח נפש דוחה שבת	לשם הצלת אדם מסכנה העלולה לקפח את חייו - מחללים את קדושת השבת. שבת - ככל מצוות התורה (פרט לעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים) - נדחית מפני סכנת נפשות, ואפילו ספק סכנה דוחה את השבת. לכן, למשל, חולה שיש בו אפילו ספק סכנה - מחללים עליו את השבת.
פלא המנחה	מחצית הזמן שבין תחילת זמן מנחה קטנה לבין סוף היום. היום נחלק לשתיים עשרה שעות זמניות. מחלקים את אורך היום - מעלות השחר ועד לצאת הכוכבים, ויש אומרים מהנץ החמה ועד לשקיעת החמה - לשנים עשר חלקים, וכל חלק השנים עשר מן היום נקרא שעה זמנית. זמנה של מנחה קטנה מתחיל מתשע וחצי שעות זמניות מתחילת היום ומסתיים בסוף השעה השתיים עשרה. נמצא שיש שתיים וחצי שעות זמניות מתחילת זמן מנחה קטנה עד סוף היום. פלא המנחה הוא מחצית מאותו הזמן, כלומר: שעה ורבע לאחר תחילת זמן מנחה קטנה ולפני סוף היום.
פנים חדשות (בגרות)	שבע ברכות הנאמרים במשך שבעה ימים לחתן וכלה. כשאין בסעודה פנים חדשות - אורח שלא היה בשעת הנישואין או בסעודה הקודמת מברכים רק את הברכה השישית "אשר ברא ששון ושמחה" ואת ברכת הגפן.
פסולים לעדות	אנשים שאינם מהימנים ואינם מתקבלים כעדים או כדיינים. ביניהם: קטנים, אנשים שחשודים על הגזל או שאינם עוסקים ביישובו של עולם ("מפריחי יונים"), חסרי כבוד עצמי ("אוכל בשוק"), רשעים ועוד.
פסוקי דזמרה	מזמורים שונים מספר תהלים הנאמרים בתפילת שחרית בין ברכת "ברוך שאמר" לברכת "ישתבח". פסוקי דזמרה הן פרקי שבח ותהילה לבורא העולם, פרקים הלקוחים מספר תהלים, "פסוקי דזמרה" - יש ברכה פותחת לפנייהם וברכה חותמת לאחריהם. הברכה הפותחת היא ברכת "ברוך שאמר", והברכה החותמת היא ברכת "ישתבח".
פסח שני (בגרות)	קרבת שהיה קרב ב - י"ד באייר על ידי מי שלא יכול היה להקריב את קרבן הפסח במועדו ב - י"ד בניסן. כגון שהיה אז טמא או שהיה בדרך רחוקה, וכן אם שגג או נאנס מכל סיבה שהיא. מועד זה של פסח שני, ניתן לבני ישראל בשנה השנייה ליציאת מצרים. הקב"ה ציוה אז שבני ישראל יקריבו את הפסח במועדו. אולם נמצאו אנשים שהיו טמאים ולא יכלו להקריב את קרבן פסח. הם באו בטענה אל משה: "למה נגרע מלהקריב את קרבן ה'". כשראה ה' שהם משתוקקים להקריב את קרבן הפסח בכל ליבם, נתן להם מועד שני לתקן את מה שחיסרו בי"ד בניסן.
פסיק רישא	עיקרון בדיני שבת, העושה מלאכה מותרת, אבל בוודאי שעקב כך תיעשה גם מלאכה אסורה - אין לעשות גם את המלאכה המותרת. דין זה הוא דינו של ר' שמעון, הסובר כי אם ברור מראש שתיעשה מלאכת איסור יחד עם מלאכת היתר - אסור לעשותה.
פרה אדומה	פרה שכל שערתיה אדומות, שאפר שריפתה שימש לטהרתם של טמאי מתים.
פרוזבול (בגרות)	תקנת הלל הזקן, כשראה שנמנעים מלהלוות לעניים בשל שמיטת הכספים. עיקרון ההיתר: הקניית החוב לבי"ד אגב קרקע. משמעות המילה: "פרוז" - לפרז. "בולי-בוט" = עניים-עשירים.
פרט	פרט = עינב אחד או שניים, הנושרים מן האשכול, בשעת הבציר.
פרסום הנס	פרסום הנס. מספר תקנות חכמים נעשו בכדי לפרסם נס שנעשה באותו זמן, ביניהן: ארבע כוסות (נס יציאת מצרים), נרות חנוכה (נס פך השמן). חכמים החמירו במיוחד במצוות אילו, שיש בהם גם ממד של פרסום הנס.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
פרשה סתומה	פרשה המתחילה בתוך שורה ולא בתחילתה (גם כאשר אין לפנייה באותה שורה אף מילה); ויש מפרשים: פרשה המתחילה באותה שורה בה הסתיימה הפרשה הקודמת.
פרשה פתוחה	פרשה המתחילה בתחילת שורה. ויש מפרשים: פרשה שהרווח שלפניה פתוח מצד אחד.
פרשת החודש	קוראים בשבת שלפני ראש חודש אדר. בחודש אדר היו מכריזים על השקלים ומודיעים לעם, שעליהם להביא את מחצית השקל עבור קרבנות הציבור, שהקריבו בבית המקדש.
פרשת זכור	קוראים בשבת שלפני פורים. העוסקת בזכירת מעשה עמלק, שהמן היה מזרעו. מצווה מן התורה לשמוע את פרשת זכור. הקורא בתורה והשומעים יכונו בלבם לצאת ידי חובת מצווה זו.
פרשת פרה	עוסקת בטהרה מטומאת מת על ידי אפר פרה אדומה. בזמן בית המקדש הייתה קיימת חובה להיטהר לפני הרגל, במדבר סיני שרפו את הפרה האדומה סמוך לחודש ניסן, כדי להזות באפר הפרה על בני ישראל מיד לאחר הקמת המשכן, כדי שיהיו טהורים ויוכלו להקריב את קרבן הפסח.
פרשת שקלים	בשבת הסמוכה לראש חודש ניסן. בפרשה זו נאמר שחודש ניסן הוא הראש לחודשי השנה ומפורטים בו דיני קרבן פסח.
פת הבאה בכיסנין	מאפה או תבשיל מחמשת מיני דגן שברכתו בורא מיני מזונות, אך אוכל מאכל זה בכמות של 4 ביצים כ 230 גרם חייב בניטלת ידיים המוציא וברכת המזון.
פת נכרי	איסור אכילת פת שנאפתה על ידי גויים. חכמים גזרו שלא לאכול פת שאפו גויים, גם כאשר ידוע בוודאות שהפת אינה מכילה כל תערובת של איסור. סיבת האיסור היא, "כדי להתרחק מהגויים שלא יתערבו בהם ישראל ויבואו לידי חתנות", או "כדי שלא יהיה ישראל רגיל אצל הגוי במאכל ובמשתה ויאכילנו דבר תמא".
צום גדליה	יום תענית שחל בג' בתשרי. ביום זה מתענים על הריגתו של גדליה בן אחיקם ועל הצרות שאירעו לעם ישראל בעקבות הריגתו. הוא הופקד על ידי מלך בבל על שארית הפליטה של העם בארץ לאחר חורבן בית המקדש הראשון. לאחר הריגתו גלו כולם ונהרגו אלפים מישראל.
צום הרביעי החמישי השביעי העשירי	תענית החלה בימים: י"ז בתמוז, ט' באב, ג' בתשרי וי' בטבת. ימים אלו נקבעו לימי תענית בשל מאורעות מצערים שאירעו בתאריכים אלו לעם ישראל: בשבעה עשר בתמוז מתענים על כי אירעו בו צרות רבות לעם ישראל: נשברו הלוחות לאחר מעמד הר סיני, בטל קרבן התמיד לפני חורבן בית המקדש, הובקעה חומת ירושלים על ידי האויבים, נשרפה התורה על ידי אפוסטומוס הרשע והועמד צלם בהיכל על ידי רשעי ישראל. בתשעה באב מתענים על כי ביום זה נחרב בית המקדש הראשון והשני, נגזר על אבותינו - יוצאי מצרים - שלא יכנסו לארץ, נלכדה ביתר ונחרשה ירושלים. בשלושה בתשרי מתענים על הריגתו של גדליה בן אחיקם ועל הצרות שאירעו לעם ישראל בעקבות הריגתו. לאחר הריגתו גלו כולם ונהרגו אלפים מישראל. בעשרה בטבת מתענים כי ביום זה החל המצור על ירושלים על ידי צבא נבוכדנצר מלך בבל. מצור זה היה תחילתה של הפורענות שבסופה היו חורבן בית המקדש הראשון וגלות בבל.
צער	אחד מחמשה דברים שעשוי להתחייב בהם מי שחבל בחברו: תשלום לנחבל עקב הכאב והסבל שגרם לו החובל.
צער בעלי חיים	האיסור לגרום סבל ועינוי לבעלי חיים כאשר אין בדבר צורך לבני אדם. אסור מן התורה לצער בעלי חיים. דינים רבים נאמרו שמטרתם למנוע צער בעלי חיים. כגון "עוזב תעזב עמו".
קביעת מזוזה	מצווה לקבוע מזוזה בפתחי הבתים והשערים, שנאמר (דברים יא, כ): "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך". יש לקבוע מזוזות בשערי החצרות, בפתח הכניסה לבית ובכל פתחי החדרים. מקום קביעתה של המזוזה הוא בדופן הימני של הפתח מימינו של הנכנס לחדר או לבית. קובעים את המזוזה בשליש העליון של הפתח, הברכה...: וצינו לקבוע מזוזה".
קבלת שבת	מזמורים שונים מספר תהלים, בצרוף הפיוט "לכה דודי" ונוהגים לאומרם עם כניסת השבת. שישה פרקי תהלים פותחים את "קבלת שבת", כמניין ששת ימי המעשה. הראשון פרק: "לכו נרננה לה". לאחר מכן אומרים את הפיוט: "לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה", שנתחבר על ידי המקובל רבי שלמה אלקבץ מצפת. "קבלת שבת" מסתיימת בשני מזמורי תהלים: "מזמור שיר ליום השבת", ו"ה' מלך גאות לבש".
קדושה	הנוסח שאומרים שליה הציבור והקהל בחזרת הש"ץ עם סיומה של ברכת "מחיה המתים", שבו מקדשים את השם באמירת: "קדוש, קדוש, קדוש ה' צבאות מלוא כל הארץ כבודו", "ברוך כבוד ה' ממקומו" ו"ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה". בעת אמירת "קדושה" מכוונים שאנו מוכנים לקדש את שם ה'. יש לעמוד ברגליים צמודות, כמו שעומדים בעת תפילת שמונה עשרה.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
קדיש	תפילה בשפה הארמית, הפותחת במלים: "יתגדל ויתקדש שמה רבא", שבה מקדשים את שם ה' ומתפללים ששמו יתגדל ויתקדש במהרה וכולם יכירו במלכותו. ה"קדיש" הוא "דבר שבקדושה" שנאמר רק ב"מנין" - עשרה אנשים מגיל בר מצווה ומעלה, קיימים סוגים שונים של קדיש: "קדיש יתום" - קדיש הנאמר על ידי יתום (או על ידי אדם אחר) לעילוי נשמת אדם שנפטר "קדיש דרבנן" - קדיש הנאמר לאחר לימוד תורה שבעל פה; "קדיש תתקבל" - קדיש בתוספת המלים: "תתקבל צלותהון ובעותהון...", הנאמר בסיום התפילה. קדיש "תתקבל" נקרא גם "קדיש שלם"; "חצי קדיש" - קדיש המסתיים ב"דאמירן בעלמא ואמרו אמן". "קדיש הגדול" - קדיש בנוסח מורחב, הנאמר בבית הקברות.
קידוש	ברכה הנאמרת על כוס יין בשבת וביום טוב. "מצוות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים, שנאמר: 'זכור את יום השבת לקדשו', כלומר, זכרהו וזכירת שבת וקידוש וכו'. מדברי סופרים - לקדש על היין" (רמב"ם הלכות שבת פרק כט, הלכות א - ו). אסור לטעום מאומה מזמן כניסת השבת ועד לאחר הקידוש. כאמור, על הכוס של הקידוש להכיל לפחות "רביעית" יין. לפני הקידוש מדיחים היטב את הכוס במים מבפנים ומבחוץ.
קידוש החודש	קביעת יום ראשון לחודש, הכרזת ראש בית הדין על היום שנקבע לראש חודש. כששני עדים היו רואים את הלבנה בחידושה בליל שלושים לחודש, היו באים לבית הדין הגדול (הסנהדרין) שבירושלים ומעידים בפניהם על כך. בית הדין היה בודק אותם, ולאחר שמצא כי עדותם נכונה, היה נשיא בית הדין מכריז, שיום השלושים מקודש, ושהוא הראשון לחודש הבא, והחודש שעבר "חסר" - בן עשרים ותשעה יום.
קריאת שמע	חובת קריאת שלוש פרשיות: פרשת "שמע ישראל", פרשת "והיה אם שמעו" ופרשת ציצית, ק"ש ואמרים פעמיים בכל יום, בערב ובבוקר. "בשכבך" - בזמן שכיבה, "ובקומך" - בזמן קימה, כלומר: בערב ובבוקר. על האדם לקרוא את קריאת שמע בכוונה, באימה וביראה נוהגים לקרוא את הפסוק הראשון של קריאת שמע בקול רם, כדי לעורר את הכוונה. נוהגים גם לכסות את העיניים בכף יד ימין, כדי להסיח את הדעת ממה שקורה מסביב ולהתרכז במלוא תשומת הלב. הקורא את קריאת שמע, צריך להשמיע לאוזניו את המילים.
קשר קיימא	קשר הנעשה לעמוד ימים רבים, ואסור לקושרו בשבת. כגון: קשר כפול.
ראשית הגז	מי שיש לו חמש כבשים לפחות וגזת כל אחת מהן משקלה 12 סלעים (כ-230 גרם) לפחות, חייב ליתן צמר מראשית הגז לכהן. חכמים תיקנו שיעור למצווה זו משקל 5 סלעים (96 גרם) מכל הגיזה. מצווה זו נוהגת רק בארץ ישראל וגם בזמן הזה.
רביעית	שעור של 87 גרם. שיעור זה מחייב ברכה אחרונה על משקאות. בקידוש חייבים לשתות רביעית יין וכן במצוות 4 כוסות בליל הסדר.
רבנן	א. כינוי לדעה המובאת במשנה, שלא נזכר שם אומרה. ב. דעת הרבים (או דעה מקובלת), בניגוד לדעתו של חכם יחיד.
ריבית	תוספת על סכום ההלוואה שהמלווה לוקח מן הלווה כתמורה על ההלוואה. בספר ויקרא נאמר: "וכי ימוך אחיך ומטה את כספך לא תתן לו בנשך, ובמרבית לא תתן אכלך.". כמו כן חז"ל הרחיבו את איסור ריבית כדי ליצור סייג לאיסור התורה, ואסרו אף אבק ריבית.
ריבית דברים (בגרות)	ריבית שהלווה נותן למלווה לא בכסף או בשווה כסף, אלא בדיבורים. איסור ריבית כולל לא רק קבלת תוספת כסף או שווה כסף על ההלוואה, אלא כל דבר שעושה הלווה למען המלווה, שאילו לא קיבל ממנו הלוואה לא היה עושה אותו, ואפילו אם מה שעושה עבורו הוא פעולת דיבור בלבד, הרי זה ריבית. לכן, אסור ללווה לכבד את המלווה בדברים, לקלוט ולשבחו או להשכים לפתחו.
רכילות (בגרות)	דיבורים העלולים לגרום לשנאה ולמחלוקת בין אדם לחברו, למרות שדברי אמת הם (ואין בהם הוצאת שם רע) וגם אין בהם כל גנאי לאדם שמספרים עליו (ואין בהם לשון הרע). אסור מן התורה לספר דברי רכילות, שנאמר "לא תלך רכיל בעמך".
רשות היחיד	מקום ששטחו לפחות ארבעה טפחים על ארבעה טפחים והוא מוקף מחיצות שגובהן לפחות עשרה טפחים. גם מקום שהוא גבוה או נמוך מסביבתו עשרה טפחים ושטחו לפחות ארבעה טפחים על ארבעה טפחים נחשב כרשות היחיד.
רשות הרבים	מקום שרוחבו לפחות שש עשרה אמות, פתוח משני צדדיו, בלתי מקורה ורבים מצויים בו. ישנן דעות, שרק המקומות שעוברים בהם שישים ריבוא (שש מאות אלף בני אדם) נחשבים כרשות הרבים. אסור להוציא חפצים בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים, או להכניס מרשות הרבים לרשות היחיד, ואם הוציא או הכניס בשוגג - חייב חטאת, במזיד - חייב כרת (אם לא התרו בו) וסקילה (אם התרו בו). כמו כן, אסור בשבת לטלטל חפצים ד' אמות בתוך רשות הרבים.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
שאלת גשמים	ברכה הנאמרת בברכת השנים " ותן טל ומטר" מתחילים לבקש מז' בחשוון ומסיימים ביום טוב ראשון של פסח.
שבות	סייגי חז"ל למצוות השבת התורה חייבה את חכמי התורה לעשות "משמרת למשמרתה" - סייגים למצוותיה. הסייגים שחז"ל גזרו בענייני שבת נקראו "שבות".
שבע ברכות (בגרות)	ברכת חתנים, שבע הברכות שמברכים בשעת הכניסה לחופה, ובכל סעודה מסעודות שבעת ימי המשתה - אם יש "פנים חדשות". שבע הברכות הן: א. "בורא פרי הגפן"; ב. "שהכל ברא לכבודו"; ג. "יוצר האדם"; ד. "אשר יצר את האדם בצלמו, בצלם דמות תבניתו, והתקין לו ממנו בנין עדי עד, ברוך אתה ה', יוצר האדם"; ה. "שוש תשיש ותגל עקרה בקבוץ בניה לתוכה במהרה בשמחה, ברוך אתה ה', משמח ציון בבניה"; ו. "שמח תשמח רעים אהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם, ברוך אתה ה', משמח חתן וכלה"; ז. "אשר ברא ששון ושמחה, חתן וכלה. אין מברכים "שבע ברכות", אלא בעשרה.
שבע דנחמתא (בגרות)	כינוי לשבע ההפטרות שמפטירים בנביא, לאחר קריאת התורה, בשבע השבתות שבין תשעה באב לראש השנה, העוסקות בנבואות נחמה ובחזון הגאולה, כפי שיהיה באחרית הימים.
שבע מצוות בני נח	שבעה דברים שנצטוו בהם כל אומות העולם, והם: א. איסור עבודה זרה; ב. איסור קיללת ה'; ג. איסור שפיכות דמים; ד. איסור גילוי עריות; ה. איסור גזל; ו. איסור אבר מן החי; ז. למנות דיינים.
שבעה נקיים	זב או זבה מצווה לספור שבעה ימים נקיים (=ללא ראיית מראה טמא) בטרם יוכלו לטבול במקווה טהרה. במידה ונראה מראה טמא באחד מימים אלו, יש לפתוח בספירה חוזרת.
שבת הגדול	כינוי לשבת שלפני חג הפסח. השבת שלפני חג הפסח נקראת "שבת הגדול", מפני הנס הגדול שנעשה בה. בשבת שלפני היציאה ממצרים, בני ישראל התאזרו עז ואומץ ולקחו על פי ציווי ה' "שה לבית אבות, שה לבית", ששימש כאליל של מצרים, וקשרוהו אל כרעי מטותיהם על מנת להקריבו ביום הארבעה עשר בניסן כקרבן פסח. הדבר העלה את חמתם של המצרים, אך נבצר מהם להרע לבני ישראל, והוא הנס הגדול שהתרחש בשבת זו. טעם נוסף לשם "שבת הגדול" הוא, שבשבת זו קוראים בהפטרה את דברי מלאכי, אחרון הנביאים: "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא". בשבת זו נוהג רב הקהילה לדרוש בענייני חג הפסח
שבת החודש	כינוי לשבת שלפני ראש חודש ניסן, או לשבת שבה חל ראש חודש ניסן, שקוראים בה בתורה את פרשת החודש.
שבת זכור	כינוי לשבת שלפני פורים, שקוראים בה בתורה את פרשת זכור. בשבת זכור מוציאים שני ספרי תורה. בספר התורה הראשון קוראים את פרשת השבוע, ובספר התורה השני קוראים את פרשת זכור (דברים כ"ה, י"ז – י"ט). תוכנה של פרשת זכור הוא, זכירת מעשה עמלק שהמך היה מזרעו.
שבת חזון	כינוי לשבת שלפני תשעה באב. השבת שלפני תשעה באב נקראת "שבת חזון", על שם ההפטרה שמפטירים בה: "חזון ישעיהו בן אמוץ" בנבואת ישעיהו מובעת תוכחה קשה על חטאי עם ישראל, שסרחו מדרך הישר.
שבת מברכים	כינוי לשבת שלפני ראש חודש, שבה אומרים את "ברכת החודש". בשבת שלפני ראש חודש (מלבד השבת שלפני ראש חודש תשרי), לפני תפילת מוסף, אומרים את "ברכת החודש". "ברכת החודש" היא הכרזה מתי יחול ראש חודש הבא, ותפילה שיחדש ה' עלינו את החודש הבא לטובה ולברכה.
שבת נחמו	כינוי לשבת שאחרי תשעה באב. השבת שלאחר תשעה באב נקראת "שבת נחמו" - על שם ההפטרה שמפטירים בה: "נחמו נחמו עמי". הפטרה זו הינה הראשונה מ"שבע דנחמתא"
שבת פרה	כינוי לשבת שלאחר "שבת זכור", שקוראים בה בתורה את פרשת פרה. פרשת פרה עוסקת בטהרה מטומאת מת על ידי אפר פרה אדומה. בזמן בית המקדש הייתה קיימת חובה להיטהר לפני הרגל ולכן קוראים פרשה זו, העוסקת בטהרה, כאשר מתקרב חג הפסח.
שבת שובה, שבת תשובה	כינוי לשבת שבין ראש השנה ליום הכיפורים. השבת שחלה "בין כסה לעשור" נקראת "שבת שובה", על שם ההפטרה שמפטירים בשבת זו, הלקוחה מדברי הנביא הושע (פרק יד): "שובה ישראל עד ה' אלקיך, כי כשלת בעווניך". שבת זו נקראת גם "שבת תשובה", כיון שהיא חלה ב"עשרת ימי תשובה". כמו כן נוהג שהרב דורש בשבת זו בפני הציבור וקורא לחזרה בתשובה ולהתעלות בעבודת ה'.
שבת שירה	שבת פרשת "בשלח", השבת שקוראים בה בתורה את "שירת הים": "אז ישיר משה ובני ישראל...".
שבת שקלים	כינוי לשבת שלפני ראש חודש אדר, או לשבת שבה חל ראש חודש אדר, שקוראים בה בתורה את פרשת שקלים. בחודש אדר היו מכריזים על השקלים ומודיעים לעם שעליהם להביא את מחצית השקל עבור קרבנות הציבור שהקריבו בבית המקדש.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
שילוח הקן	מצוות שילוח נקבת העוף מן הקן בטרם יקח לו האדם את הביצים או את האפרוחים. אדם שמוצא קן ציפור, אסור לו ליטול את האפרוחים או את הביצים ללא שילוח האם תחילה. ומצוות עשה לשלח את האם ולאחר מכן ליטול את האפרוחים או את הביצים, שנאמר: "כי יקרא קן ציפור לפניך בדרך .. והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים, לא תקח האם על הבנים. שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך".
שיר של יום	פרק תהלים קבוע לכל יום ויום מימות השבוע, שאותו היו הלויים אומרים בבית המקדש בזמן הקרבת קרבן התמיד של שחר ובזמן הקרבת קרבן התמיד של בין הערביים. הלויים היו אומרים מזמור מספר תהילים הנקרא "שיר של יום". לכל אחד משבעת ימי השבוע נקבע מזמור אחר. היום אומרים את "שיר של יום" בסוף תפלת שחרית.
שכחה	מי ששכח שיבולים בשדה - שיבולים יחידות בשעת הקצירה, או אלוהם שלימה בשעת אסיפת העומרים, אסור לו לחזור ולקחתן. עליו להשיאן במקומן עבור העניים. דין זה נוהג גם באילנות ובכרם.
שלושת ימי הגבלה	שלושת הימים שלפני חג השבועות: ג', ד' ו' סיוון. שלושת הימים שלפני חג השבועות נקראים "שלושת ימי הגבלה" "שלושת ימי הגבלה" הם ימי הכנה לחג השבועות, כשם שבני ישראל הכינו את עצמם שלושה ימים לפני מתן תורה.
שמיטת כספים	במקביל לשמיטת הקרקעות בשביעית, יש לשמוט את כל החובות הכספיים, והכוונה שאין אדם חייב יותר לחברו ממון כלשהו. למעשה, כיום ישנה תקנת ה"פרוזבול" המונע את האפשרות לבטל את החוב. משום שבדור קדום בתקופת הלל, ראה הלל שהעם נמנע מלהלוות כסף בגלל שמיטת הכספים, הלך ותיקן את הפרוזבול.
שנה מעוברת (בגרות)	שנה שיש בה שלושה עשר חודש. כדי להתאים את שנת הלבנה לשנת החמה - שכן חגיגו, הקבועים בימים מסוימים בחודש, קשורים גם בתקופת החמה - חישבו ומצאו שבמחזור של תשע עשרה שנה מצטרפים ההפרשים ביניהם לשבעה חודשים, כלומר, שבכל תשע עשרה שנים צריך להוסיף שבעה חודשים. מכאן קבעו, שבכל מחזור של תשע עשרה שנים תהיינה שבע שנים מעוברות - בנות שלושה עשר חודש, ושתים עשרה שנים פשוטות - בנות שנים עשר חודש. השנים המעוברות נקבעו בתוך המחזור בסדר דלקמן: השלישית, השישית, השמינית, האחת עשרה, הארבע עשרה, השבע עשרה והתשע עשרה; כלומר, שבשנים הללו יש שני חודשי אדר, אדר ראשון ואדר שני (שנת ה' תשל"ט הייתה השנה הראשונה של מחזור ש"ג (303) מבריאת העולם. בשנת ה' תשנ"ח יתחיל מחזור ש"ד).
שנה מעוברת (בגרות)	כאשר השנה מעוברת, נחוג הפורים באדר השני, ואילו תאריך הפורים באדר הראשון אינו נחוג, אך מצויין בקצת שמחה. (אי אמירת תחנון וכדו').
שנה פשוטה (בגרות)	שנה שיש בה 12 חודשים השונה משנה מעוברת שיש בה 13 חודשים.
שניות לעריות	עריות האסורות מדברי סופרים, כגון: אם אמו, אם אביו, כלת בנו, כלת בתו ועוד. בנוסף לאיסור העריות האסור מן התורה אותן הנשים שאסרום חכמים כדי להרחיק את האדם מן העריות האסורות מן התורה נקראות "שניות לעריות". כמו כן, נקראות הן "איסור מצווה", משום שמצווה לשמוע בקול חכמים, שנאמר (דברים י"ז, י"א): "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל".
שניים מקרא ואחד תרגום	קריאת פסוקי פרשת השבוע פעמיים במקורם, ופעם אחת בתרגום אונקלוס. מלבד שמיעת קריאת הפרשה בבית הכנסת, חייב אדם לקרוא פעמיים את פסוקי הפרשה, ופעם אחת, בהסבר ופירוש, את תרגום אונקלוס. במסכת ברכות (ח) מובא: "אמר רבי יוחנן: כל המשלים פרשיותיו עם הציבור שניים מקרא ואחד תרגום, מאריכים לו ימיו ושנותיו".
שנת היובל	השנה החמישים, אחר מחזור של שבע שמיטות. מצוות היובל כוללת מספר עניינים: א. מצות שחרור עבדים עבריים, ב. מצוות השבת השדות לבעלים, ג. מצוות שמיטת קרקעות, ד. מצוות תקיעת שופר ביום הכיפורים שבשנת היובל; ה. מצוות קידוש שנת היובל. בעת הקידוש היו הסנהדרין מברכים ברכת "לקדש השנים". מצוות היובל נוהגת מן התורה רק בזמן שכל ישראל יושבים בארץ ישראל, כשחזרו ישראל מגלות בבל, לא שבו כל השבטים, לכן לא נהגו דיני שנת היובל.
שעות זמניות (בגרות)	שעות שאורכן משתנה בהתאם לאורכו של היום; מחלקים את אורך היום - מעלות השחר ועד לצאת הכוכבים, ויש אומרים מהנץ החמה ועד לשקיעת החמה - לשנים עשר חלקים, וכל חלק השנים עשר מן היום נקרא "שעה זמנית". נמצאת השעה הזמנית של היום ארוכה בימות הקיץ הארוכים מהשעה המקובלת, וקצרה ממנה בימות החורף הקצרים.
שעטנז (בגרות)	איסור לבישה או התכסות באריג שנעשה מחוטי צמר ופשתן יחד. נאמר בתורה: "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו" - הימצאותו של חוט פשתן אחד בבגד צמר או של חוט צמר אחד בבגד פשתן, אוסרת בגדים אלו באיסור שעטנז ואסור ללבושם או להתכסות בהם.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מושג	ביאור
תוך כדי דיבור	תוך שיעור הזמן הנדרש לאמירת המילים: "שלום עליך רבי". "תוך כדי דיבור - כדיבור דמי". כלומר: א. הפסק בשיעור זמן של "תוך כדי דיבור" - אינו נחשב להפסק. לדוגמא: אדם יכול לחזור בו מדבריו הראשונים בשיעור זמן של תוך כדי דיבור.
תולדה	מלאכה הדומה לאב מלאכה באופן עשייתה ולא בתכלית, או מלאכה הדומה לאב מלאכה בתכלית בלבד ונעשית באותו גוף. מבחינת חומרה אין הבדל בין אב לתולדה ושניהם אסורים מן התורה
תחום שבת	התחום שממנו אסור לאדם לצאת בשבת. בתורה נאמר: "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי". כלומר: התורה אסרה לצאת אל מחוץ לגבול העיר יותר משנים עשר מיל. תחום שבת הוא אלפיים אמה. כדי להתיר הליכה למרחק גדול יותר מאלפיים אמה, ניתן לעשות "עירוב תחומין" (עיינו ערך).
תחומין, תחום שבת (בגרות)	חובת הוספה מן החול על הקודש בכניסתו וביציאתו של יום השבת, בכניסתם וביציאתם של ימים טובים ובכניסתו וביציאתו של יום הכיפורים.
תיקון הגשם	תפילה הנאמרת לפני מוסף בשמיני עצרת. בתפילה פיוטים ובקשות לעניין הורדת גשמים. מזמן זה מתחילים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם".
תיקון הטל	תפילה הנאמרת לפני מוסף של שביעי של פסח. בתפילה פיוטים ובקשות לעניין הטל. מזמן זה מפסיקים בבקשת הגשמים ומתחילים "מוריד הטל".
תיקון ליל שבועות	בליל שבועות ערים כל הלילה, ואומרים סדר תיקון הכולל: פרקי תורה, נביאים, כתובים, משנה, גמרא וזוהר ותר"ג מצוות.
תענית אסתר	יום צום החל בי"ג באדר. בי"ג באדר, בימי מרדכי ואסתר, נקהלו היהודים כדי להלחם באויביהם ולהינצל מידם. באותו יום צמו היהודים והתפללו לה' שישעם מצרתם. על כן גם אנו צמים ביום זה. יש הסוברים שתענית זו היא לזכר צומה של אסתר המלכה.
תענית בכורים, תענית בכורות (בגרות)	הבכורים חייבים לצום בערב פסח, זכר לנס שעשה הקב"ה לבכורי בני ישראל במצרים, שהרג את בכורי מצרים ואת בכורי בני ישראל הציל. נהוג שאב שיש לו בן בכור שטרם הגיע למצוות צם עבור בנו. מותר לבכורים לאכול ביום זה בסעודת מצווה, כגון: סעודת ברית מילה, או סעודה הנערכת לרגל סיום מסכת.
תפילה קצרה	א. תפילה שאדם מתפלל במקום סכנה. אדם שמהלך במקום סכנה, כגון במקום שמצויים ליסטים או חיות, והגיע זמן תפילה, מתפלל תפילה קצרה, שנוסחה: "צרכי עמך מרובים ודעתם קצרה, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתתן לכל אחד ואחד כדי פרנסתו, ולכל גוויה וגוויה די מחסורה, והטוב בעיניך עשה. ברוך אתה ה' שומע תפילה". וכשיגיע למקום ישוב יחזור ויתפלל תפילה כתיקונה.
תפילין דרבנו תם	תפילין שפרשיותיהם ערוכות כפי הסדר שקבע רבנו תם: "קדש לי", "והיה כי יביאך", "והיה אם שמע", "שמע", להבדיל מן התפילין הרגילות והמקובלות הנקראות "תפילין של רש"י", שבהם הפרשיות ערוכות לפי הסדר הכתוב בתורה: "קדש לי", "והיה כי יביאך", "שמע", "והיה אם שמע". הלכה שיש להניח תפילין של רש"י והמחמירים מניחים גם תפילין ע"פ סדר פרשיותיו של ר"ת.
תפילת הבינונו (בגרות)	תפילת שמונה עשרה מקוצרת מברכותיה האמצעיות. נוסח "תפילת הבינונו" הוא: "הבינונו ה' אלהינו לדעת דרכיך, ומול את לבבנו ליראתך, ותסלח לנו להיות גאולים, ורחקנו ממכאובינו, ודשננו בנאות ארצך, ונפוצותינו מארבע תקבץ, והתועים על דעתך ישפטו, ועל הרשעים תניף ידך, וישמחו צדיקים בבנין עירך ובתיקון היכלך ובצמיחת קרן לדוד עבדך ובעריכת נר לבן ישי משיחך, טרם נקרא אתה תענה. ברוך אתה ה' שומע תפלה".
תפילת הדרך	תפילה הנאמרת על ידי היוצא לדרך. בנוסח תפילת הדרך כלולה בקשה לה' שישמור עלינו בדרך מכל מיני פורענויות ושיסייע לנו להגיע למחוז חפצנו לשלום. נוהגים להוסיף לאחר תפילת הדרך פסוקים שבהם מוזכרים שמירת ה' ותשועתו מכל צרה. תפילת הדרך נאמרת רק כאשר מרחק הליכה או נסיעה של פרסה (לפחות) או זמן נסיעה של 72 דקות.
תפילת נדבה	תפילות כנגד קרבנות נתקנו, ולכן אין אדם רשאי להתפלל שחרית ומנחה פעמיים. אך אדם יכול להתפלל תפילת עמידה בתנאי שיחדש בתפילה זו בקשה.
תפילת שמונה עשרה	תפילת העמידה שמתפללים שלוש פעמים בכל יום מימות החול. תפילת שמונה עשרה נחלקת לשלושה חלקים: שלוש הברכות הראשונות כוללות שבחי ה', שלוש הברכות האחרונות הן הודאה לה', והברכות האמצעיות הם בקשת צרכינו. את נוסח תפילת שמונה עשרה קבעו אנשי כנסת הגדולה. אנשי כנסת הגדולה קבעו שמונה עשרה ברכות בסדר התפילה. כששהתה הסנהדרין ביבנה, לאחר חורבן בית המקדש השני, נוספה ברכת "ולמלשינים",

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מיושג	ביאור
	הנקראת "ברכת המינים". מאז כוללת התפילה תשע עשרה ברכות, אולם נשאר לה השם: "תפילת שמונה עשרה".
תפילת תשלומין	תפילה נוספת, בתורת השלמה, שחייב להתפלל מי ששגג או נאנס מלהתפלל את אחת התפילות. מי שלא התפלל שחרית, מנחה או ערבית, אם לא עשה זאת במזיד, מתפלל פעמיים את תפילת שמונה עשרה בתפילה הסמוכה. את תפילת שמונה עשרה הראשונה הוא מתפלל לשם חובת התפילה שהוא חייב בה באותה שעה. את תפילת שמונה עשרה השנייה הוא מתפלל בכוונת תשלומין לתפילה שהחסיר. תפילת תשלומין נאמרת רק בעת התפילה הסמוכה בלבד. כגון, אם לא התפלל תפילת שחרית, יש לה תשלומין במנחה, אך אין לה תשלומין בתפילת ערבית שאחריה.
תקיעות דמיושב, תקיעות דמעומד (בגרות)	"תקיעות דמיושב" - סדר התקיעות שלפני תפילת מוסף של ראש השנה. תקיעות אלו נקראות "תקיעות דמיושב", לפי שמוותר לשומעם בשיבה; "תקיעות דמעומד" - התקיעות שעל סדר הברכות: מלכות, זכרונות ושופרות, שבתפילת מוסף.
תקנת השבים	תקנה שנועדה להקל על גזלנים ששבים בתשובה, כדי שלא ימנעו מחזרה בתשובה מתוך קשיים בהשבת הגזילות. מדין תורה, חייב הגזלן להשיב את הגזילה שגזל, אולם, פעמים והגזילה נעשית חלק ממבנה מורכב, כגון: אדם שגזל קורה, ובנה אותה בתוך ביתו (כלומר, שהקורה נעשתה לחלק מבית). מדין תורה, חייב הגזלן להרוס את ביתו ולהשיב את הגזילה. אולם, חז"ל ברצותם להקל על בעלי תשובה, כדי שלא ימנעו מחזרה בתשובה מתוך קשיים בהשבת הגזילה, תיקנו, כי במקרים כאלה לא יצטרך הגזלן להרוס את ביתו כדי להשיב את הגזילה לבעליה, אלא די שישב לנגזל את דמי הגזילה.
תרומה גדולה	חלק מן התבואה והפירות שמפרישים לכהנים. מן התורה אין לתרומה גדולה שיעור ואפילו חיטה אחת פוטר את כל הכרי; אבל חכמים נתנו בה שיעור: עין בינונית - אחד מחמישים; עין טובה - אחד מארבעים; עין רעה - אחד משישים. תרומה גדולה, מותרת באכילה רק לכהנים טהורים. בזמן הזה, שהכהנים אינם רשאים לאוכלה מפני הטומאה מפרישים כל שהוא כדין תורה וקוברים את התרומה, אפשר גם להשליכה לאשפה, אך צריך לעטוף אותה היטב כדי שלא לבזותה. אולם עדיף לשורפה.
תרומת מעשר (בגרות)	הלוי מפריש עשירית מהמעשר שקיבל מישראל. כלומר, אחוז אחד מכלל הפירות ומעביר לכהן.
תשליך	תפילה הנאמרת ביום הראשון של ראש השנה, אחר תפילת מנחה, על שפת נהר או ים או באר מים או במקום שממנו ניתן לראות מקומות אלו. בתפילה זו מובע רצוננו להשליך מעלינו את כל החטאים, לחזור בתשובה ולהישאר נקיים מחטא. בין שאר הפסוקים, נאמר בתפילת תשליך הפסוק: "ותשליך במצולות ים כל חטאתם" - ומכאן מקור השם: "תשליך". נוהגים בשעת אמירת ה"תשליך" לנער את כיסי הבגדים ושוליהם. יש בכך רמז שעלינו לשים לב להשליך מעלינו את החטאים ולהפך דרכים לשוב אל ה'.
תשעה באב	יום חורבן בית המקדש הראשון והשני. "חמשה דברים אירעו את אבותינו בתשעה באב: נגזר על אבותינו - יוצאי מצרים - שלא יכנסו לארץ; וחרב הבית בראשונה ובשנייה; ונלכדה ביתר; ונחרשה העיר". צום תשעה באב מתחיל כבר בלילה הקודם לו, החל משקיעת החמה בליל תשעה באב ועד לצאת הכוכבים למחרת. בתשעה באב חלים כל העינויים הנוהגים ביום הכיפורים: איסור אכילה ושתיה, איסור רחיצה, איסור סיכה, איסור נעילת הסנדל ואיסור תשמיש המיטה. החל מליל תשעה באב ועד לחצות היום, אין יושבים על כסא או ספסל, נוהגים שלא לעשות מלאכה בתשעה באב עד חצות היום, כדי לא להסיח את הדעת מהאבלות על החורבן. אין אדם מברך את חברו בשלום בתשעה באב. בליל תשעה באב קוראים במגילת "איכה", שהיא דברי קינה על חורבן הבית הראשון, על נפילת ירושלים ועל עם יהודה שגלה לבבל.
תשר"ת (בגרות)	ראשי תיבות של תקיעה שברים תרועה תקיעה. עיקר הדין של מצות שופר בר"ה הוא לשמוע 3 פעמים תשר"ת 3 פעמים תש"ת 3 פעמים תר"ת.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מיון	מיון

מונחים ומבוא לתושב'ע

עפ"י חוברת תורה מסיני
ושאלות שהופיעו בבגרות

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מזנה	ביאור
אותיות גדולות וקטנות	במספר מקומות בתורה אנו מוצאים אותיות גדולות ואותיות קטנות כמו למשל במילה בראשית או ויקרא וכדומה. רשימה מפורטת של כל האותיות הגדולות או הקטנות ניתן למצוא במסורה שבתחילת דברי הימים.
אותיות תלויות	אנו מוצאים בתנ"ך מלים שחלק מאותיותיהן מופיעות מעל השורה. תופעה זו, קיימת בארבע מקומות בתנ"ך שנים בספר איוב: "רשעים", "מרשעים" ושנים בספר שופטים: "מנשה", "מיער". חז"ל ניסו למצוא טעמים לתופעה זו.
איסור "לא תוסיף" וגזרות חכמים	אסור לבית דין להוסיף מצוות על דברי התורה, בין תורה שבכתב בין תורה שבעל פה. למעט סייגים שחכמים פסקו שהם יכולים להועיל בשמירת התורה.
אסמכתא	דרשה שאינה מעיקר לשון הכתוב. וחכמים סמכו למקראות אלו דינים שונים מדאורייתא או מדרבנן, על אף שאותם המקראות אינם המקורות שמהם נלמדו אותם הדינים. לדוגמא: נשים פטורות מן הסוכה מהלכה למשה בסיני, והסמיכו חכמים את פטורן לפסוק: "האזרח" - להוציא את הנשים. וכן: קטן שהגיע לחינוך, אינו חייב במצוות ראייה, אלא מדרבנן, משום מצוות חינוך, והסמיכו חכמים את חיובו לפסוק: "יראה כל זכורך" - לרבות קטן שהגיע לחינוך שחייב בראיה.
בית הדין הגדול שבירושלים	לפי הרמב"ם בית הדין הגדול שבירושלים מהווה את עמוד ההוראה והחוק בעם ישראל.
בית יוסף שולחן ערוך	רבי יוסף קארו בעל השולחן ערוך נולד בספרד 1488, עלה לא"י והתיישב בצפת. בית יוסף – פירוש לארבעה טורים והבאת המקורות להלכה מהגמרא והראשונים. הפסיקה ההלכתית של הבית יוסף רבי יוסף קארו מסתמך על שלושת עמודי ההוראה והם הרי"ף הרמב"ם והרא"ש ובכל מקום ששניים מסכימים לדעה אחת פסק הלכה כמותם. ובמקום שאחד לא גילה דעתו והשניים חלוקים, הסתמך על דעת רב מהפוסקים הרמב"ן, רשב"א רא"ש ועוד. לאחר שסיים רבי יוסף קארו את ספרו עשה קיצור לבית יוסף מבלי הזכרת מקורות ובכך נקרא השולחן ערוך ומאז הוא הספר המוסמך ביותר להוראת ההלכה הפסוקה.
בן איש חי	ספרו של רבי יוסף חיים מבגדד. בספר שני חלקים: חלק דרשות וחלק הלכות. חלק ההלכות ערוך במתכונת דרשות ע"פ פרשת השבוע. סיבת חיבורו משום אין לב ההמון נמשך אחר הלכות, ולכן קישר את הדרשות המשלבות אגדה ומוסר וביחד את ההלכות.
בנין אב מכתוב אחד ומבנין אב משני כתובים	בניין אב - לומדים בניין אחד מעניין אחר באמצעות מנה משותף שיש בין שני הדברים. בנין אב מכתוב אחד "לא יקום עד אחד באיש" וכי עד זה לא ברור שהוא אחד אלא תלמוד לומר "אחד" זה בנין אב שכל מקום שכתוב "עד" הכוונה לשניים עד שיאמר הכתוב שהכוונה לאחד. בנין אב משני כתובים בעניין זה אנו מוצאים תכונות משותפות לשני הדינים ולומדים ע"פ תכונות אלה דין כללי שיכול על כל בעלי התכונות הזהות.
בעל הטורים	רבי יעקב בן אשר בנו השלישי של הרא"ש, נולד בשנת 1270 באשכנז וחבר את ספר הטורים. הספר מחולק לפי נושאים ובכל נושא הביא רבי יעקב את פסק ההלכה אך בשונה מהרמב"ם הוא הביא את מקורותיו לכל פסקי ההלכות. ספר הטורים מחולק לארבעה חלקים אורח חיים- עוסק בסדר היום, סדר יום השבת, סדר מועדות. יורה דעה – להורות את בני ישראל המותר והאסור ועוסק בענייני שחיטה, בשר וחלב מזוזה כלאים ועוד. אבן העזר- דיני אישות ומשפחה. חושן משפט – סדרי בית דין דיני ממונות ונזיקין. יש פעמים שחולק על קודמיו ואף על אביו וכך הרא"ש ובנו נחשבים כשני פוסקים עצמאיים. מטרת כתיבת הספר- בדומה לרמב"ם חשש שעקב טרדות העם והצרות הפוקדות אותו, לא יוכל להשקיע בלימוד ולכן יתכנו ספקות בעניינים שונים וחבר את ספרו תוך כדי הבאת המקורות, בכדי שהלומד יוכל לעמוד על אמיתות דבריו.
גזירה שווה	גזרה שווה - מילה זוהי בשני מקורות שונים. באמצעותה לומדים דינים משותפים לשני המקומות. לימוד עניין אחד מעניין אחר על-ידי מילים זהות. בשונה מדרך הלימוד של בנין אב הנסמך על דמיון מהותי בין המלמד והנלמד, בניגוד לקל וחומר מידה זו אינה הגיונית. ועל כן אין אדם דן גזרה שווה מעצמו, אלא אם כן קיבלה מרבו עד למשה מסיני. לדוגמא: נאמר בקידושי אישה: "כי יקח איש אישה", ונאמר בקניין שדה: "כסף השדה קח ממני", מה קיחה האמורה בקניין שדה - בכסף, אף קיחה האמורה בקידושי אישה - בכסף. הקש הכתוב לימוד עניין אחד מעניין אחר, על-ידי שכתובים זה ליד זה בתורה. כגון "אחיך העברי או העבריי" - מקיש עברי לעבריי.
גזירות אדרינוס	לאחר מרד בר כוכבא נפילת ביתר וחורבנה של יהודה הסנהדרין גלתה מיבנה לגליל, אנדריאנוס גזר גזרות קשות על היהודים, ובמיוחד איסור לימוד תורה והסמכה של חכמים. רבים מהחכמים נפלו על קידוש השם עקב הגזרות הללו. כמו למשל, ר' עקיבא. בעקבות הגזרות מתערערים החיים הרוחניים והחומריים בעם. תלמידי ר' עקיבא, ממשיכי הדור, מקימים את המרכז הרוחני החדש באושא שבגליל.
גזירות תקנות	תקנות - דברים שתיקנו חכמים, ושאינם בהם לא תוספת ולא גירעון במצווה כלשהי, אלא לתועלת לבני אדם או לתקנת החברה. דוגמה: תקנת פרוזבול, כדי שאנשים לא יימנעו מלהלוות לזולת מחשש שמיתת החוב גזרות - דינים שחכמים קבעו בכל דור ודור, כדי לעשות סייג שלא לעבור על איסורי תורה. דוגמה: איסור בשר עוף

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מזנה	ביאור
	בחלב. מן התורה אסור רק איסור בשר בקר בחלב, וחכמים אסרו בשר עוף בחלב, כדי להרחיק את האדם מלאכול בשר בקר בחלב.
דבר כתוב ניתן להבינו בשתי דרכים – אלבו	ר' יוסף אלבו בעל ספר העיקרים מסביר כי החשיבות של התורה שבעל פה היא בכדי שלא ייפול שום ספק בהבנת התורה שבכתב. היות והרבה פעמים ניתן להבין את הכתוב בשתי דרכים, לכן צריך פירוש אחד מקובל ואחיד וזוהי התושבע"פ.
דינים דאורייתא	רמב"ם בהקדמתו למשנה מחלק את הספרות של התורה שבעל פה למספר ענפים: 1. דינים דאורייתא, פרושים מקובלים, הלכה למשה מסיני, פירושים מחודשים (1) פירושים מקובלים אלו ההסברים לכל הדברים הסתומים בתורה שמסר הקב"ה למשה בסיני, על פרושים אלו אין מחלוקת והם נלמדים מתוך אסמכתאות, ראיות או ע"י שימוש באחת מן המידות. (2) הלכה למשה מסיני - ההלכות שניתנו למשה בסיני, ושאינן להן קשר כלשהו לפסוק מסוים. דוגמה: שהתפילין יהיו מרובעים ושחורים, וכן שהרצועות תהיינה שחורות. (3) פירושים מחודשים בשונה מהפירושים הקודמים. הפירושים המחודשים אינם קבלה מסיני, אלא אלו הלכות שנלמדו ע"י הסברא וההגיון, או ע"י שימוש באחת מן המידות ואף ניתן לחלוק עליהן, יתרה מזו, הם מבוססים על התורה שבכתב ונחשבים כדיני תורה. פירושים אלו נחקקים על פי רוב ובית דין יכול לבטל דברי בית דין אחר. (ראו גם כל ערך בנפרד).
דינים דרבנן	(1) גזירות (2) תקנות (ראו גזרות ותקנות) תקנות - דברים שתיקנו חכמים, ושאינן בהם לא תוספת ולא גירעון במצווה כלשהי, אלא לתועלת בני האדם או לתקנת החברה. דוגמה: תקנת פרוזבול, כדי שאנשים לא יימנעו מלהלוות לזולת מחשש שמטת החוב. גזרות - דינים שחכמים קבעו בכל דור ודור, כדי לעשות סייג שלא לעבור על איסורי תורה. דוגמה: איסור בשר עוף בחלב. מן התורה אסור רק איסור בשר בקר בחלב, וחכמים אסרו בשר עוף בחלב, כדי להרחיק את האדם מלאכול בשר בקר בחלב.
דרך הלימוד בתקופת הסופרים והתנאים	לימוד התורה ע"י הסופרים נעשה בדרך מדרשית. דהיינו, הסופרים קראו את הפסוקים ומתוך פירושו למדו הלכות. בדרך זו, מסרו לתלמידיהם את ההלכות שלמדו מרבתיהם, בצמוד לטקסט הכתוב.
היקש	אחת המידות החשובות של המדרש. עיקרה לימוד מכך ששני דברים מצורפים יחד, אם שניהם באים בחלקיו של כתוב אחד, או ששני פסוקים צמודים זה לזה. היקש מפורסם הוא ההיקש בין דיני נישואין לדיני הגירושין (בהיקש, יש צורך בסמיכות הפסוקים בגזירה שווה אין צורך לסמיכות)
הלכה למשה מסיני	הלכה למשה מסיני - ההלכות שניתנו למשה בסיני, ושאינן להן קשר כלשהו לפסוק מסוים. דוגמה: שהתפילין יהיו מרובעים ושחורים וכן שהרצועות תהיינה שחורות.
המשנה והתוספתא	רבי יהודה הנשיא לא כלל בתוך ששת סדרי המשנה את כל החומר שהיה לפניו מבתי המדרש השונים. אותן הלכות שלא הוכנסו לתוך משנת רבי נקראות ברייתות (=משניות חיצוניות), חלק מהחומר השתמר בתלמודים וחלק בתוך קובץ הקרוי "תוספתא". התוספתא כשמה כן היא מהווה תוספת על דברי המשנה, היא מרחיבה ומפרטת ומביאה במקרים שונים את דעת התנא החולק על המשנה. התוספתא מסודרת בדומה למשנה ומחולקת לפי סדרים ומסכתות.
הראב"ד (פרשן לרמב"ם)	נולד בצרפת בשנת 1189, עיקר פרסומו בא לו מהשגותיו לספר ההלכות של הרי"ף והשגות על ספרו של הרמב"ם הי"ד החזקה. כלל מקובל בין מפרשי הרמב"ם שבכל מקום שהראב"ד לא השיג עליו, הרי הוא מסכים עמו.
הרי"ף - רבי יצחק אלפסי	הרי"ף נולד בשנת 1013 בעיר פאס, תלמידם של רב נסים ורב חננאל בן חושאל, בעיקר התפרסם בזכות ספרו "ספר ההלכות" כפי שהוזכר בספרו הולך הרי"ף בעקבות הגמרא הוא כותב את פסקיו על-פי סדר הגמרא, תוך כדי השמטת שקלא וטריא שאינה להלכה או נושאים שאינם נוהגים בזמן הזה. הסיבות לכתיבת הספר: הבאת פסק הלכה, הכנת קיצור דברי התלמוד בכדי להקל על לומדי הגמרא.
הרמ"א – מפה	רבי משה איסרליש חיבר את הספר "דרכי משה" על הטור בו הוא חולק על בית היוסף, וכאשר יצא השולחן ערוך חיבר הרמ"א את המפה בה הוא חולק על רבי יוסף ומביא פסקי הלכה כמנהגי חכמי אשכנז. ביקורתו של הרמ"א גרמה להתפשטות השולחן ערוך גם אצל קהילות אשכנז.
הרמב"ם	הרמב"ם נולד בשנת 1135 בקורדובה שבספרד, עלה לארץ ובגלל קשיים ירד למצרים והיה למנהיג הקהילה בקהיר, הוא חיבר מספר חיבורים ביניהם פירוש למשנה, מורה נבוכים וספר ההלכות "משנה תורה". הספר מחולק לפי נושאים, 14 חלקים ובשמו "היד החזקה". בספרו מביא הרמב"ם את פסק ההלכה ללא הוספת נימוק או המקור אשר עליו הסתמך. ספר המדע- המצוות שהם עיקר דת משה וצריך כל אדם לדעת אותם, כגון: יחוד השם. ספר אהבה – המצוות שם תדירות ונצטוונו לאהוב את ה' ולזכרו, כגון: ק"ש תפילה, תפילין ועוד. ספר זמנים- מצוות שהן בזמנים ידועים. כגון, שבת ומועדות ספר נשים – מצוות הקשורות בחיי אישות כגון קידושין, גירושין ועוד. ספר קדושה – מצוות של ביאות אסורות ומצוות של מאכלות אסורות ספר הפלאה – מצוות שיתחייב בהן מי שאסר עצמו כגון שבועות או נדרים ספר זרעים-מצוות הקשורות לזרע הארץ, תרומות מעשרות ועוד ספר עבודה- מצוות הקשורות לעבודת המקדש וקרבת ציבור. ספר קרבנות - מצוות הקשורות בקרבנות יחיד ספר טהרה-מצוות שהם בטהרה ובטומאה ספר נזיקין - מצוות הקשורות לבין אדם לחברו, ויש בהם היוק ממון או בגוף. ספר קניין – מצוות מכירה וקניין, ספר משפטים – מצוות שבין אדם לחברו שאין

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מזנה	ביאור
	בתחילתם נזק, ספר שופטים – מצוות המסורות לסנהדרין.
הרמב"ם – הפולמוס סביב ספרו	הרמב"ם מנמק את חיבור "משנה תורה" - בזמן הזה תקפו הצרות ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו נסתרה, והמקורות שהיו פעם כדברים מבוטאים מתקשים בהם בימינו, הן בבבלי הן בירושלמי והן ביתר המקורות. לכן ראה צורך לחבר חיבור שיהיה מובן, ודרכו ניתן לעמוד על האיסור ועל המותר. ההתנגדות של הראב"ד נבעה מכך שהרמב"ם הכריע כדעה אחת על דעת עצמו, ולא תמיד ההכרעה של הרמב"ם מקובלת עליו. כמו כן נבעה ההתנגדות משום שהרמב"ם לא ציין מקורות ומי הוא בעל השמועה. הרב"ה הגן על הרמב"ם בטענה שכתב ספר ייחודי הכולל הלכות בצורה קצרה ותמציתית. אילו היה מציין מקורות ואת שם בעל השמועה, לא היה מחדש דבר. שהרי הרי"ף כבר חיבר ספר הלכה עם מקורות. על הטענה שהרמב"ם הכריע כדעה אחת, טוען הרב"ה - מי מונע מכל מי שירצה, לעיין במקורות התלמודיים ולהכריע אחת אם ימצא ביסוס לדבריו.
התהוות המשנה	עיקר הלימוד היה בתחילה בעל פה, השנן בבית המדרש היה אומר את קובצי המשניות ששינן ואחר כך ערכו דיון בבית המדרש סביב אותה הלכה שנאמרה. אך היו גם קבצי משניות שנכתבו על ידי חכמים שונים, כך למדו בבתי המדרש על דורו של רבי יהודה הנשיא. כשראה רבי יהודה הנשיא כי עקב הגזרות הקשות והתלמידים שהתמעטו ומתוך חשש שתשתכח התורה, החליט להמשיך את פועלו של ר' עקיבא וללקט את כל הקבצים שנלמדו בבתי המדרש השונים ולאחדם לקובץ אחד אחיד ומסודר לפי נושאים שילמד בכל מקום. רבי ערך וסידר את המשנה לפי נושאים ובמקרים מסוימים הוכנסו משניות, לא בגלל הקשר נושאי, אלא בעקבות מבנה או צורה שאיחדה בין המשניות. כמו למשל, במסכת מגילה "אין בין אלא". חיבור זה קרוי בפי כל ששה סדרי משנה.
ועשית על פי התורה מול לא תוסיף – הכוזרי	עלינו לשמוע לכל דברי השופט או הנביא שבאותו הדור. עניין לא תוסיף נאמר לגבי המוני העם, שלא יוסיפו על דעת עצמם הלכות ומצוות, אלא יש לשמוע רק אל הנהגים השופטים או הנביאים שבאותו דור.
חיי אדמת חכמת אדם	מחבר רבי אברהם דנציג. הספר הוא סיכום הלכות לשו"ע אורח חיים, אבל בנויים בחלוקה מקורית וחדשה. ופעמים יש שילוב הלכות מיורה דעה ואורח חיים. הצורך בחיבור ספר זה בערבות טרדות הפרנסה, אדם לא יוכל להקדיש זמן רב ללימוד, לכן ספרו קצר וכך כל אדם יוכל בחודש לגמור את הספר וכך בשבת.
חלוקת המקרא לפרקים	הגמון נוצרי שחי במאה ה-13 חילק את התורה לפי פרקים. ע"כ אנו נתקלים מספר פעמים בעניין שאינו קשור לרצף הנושאי של הפרק, או עניין שנקטע באמצע וכדומה. גם אברבנל הציע חלוקה משלו של התורה, אך לבסוף נתקבלה החלוקה של אותו הגמון נוצרי.
טעמי המקרא	בתנ"כים ובחומשים המודפסים ומנוקדים על פי המסורה, בנוסף לניקוד מופיעים סימנים נוספים מעל ומתחת למילה, אלו הם טעמי המקרא. לטעמים אלו מספר תפקידים: 1. טעמים אלו מנחים את הקורא בתורה כיצד לקרוא את המילה בנעימה מסוימת. 2. טעמים אלו מראים לנו היכן הטעמה בכל מילה. 3. הטעמים עוזרים לנו גם מבחינה תחבירית, ומציינים מתי ישנו הפסק בין מלים ומתי ישנו רצף.
כלל ופרט	כלל ופרט – מלמד על הפרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט כגון: יש להביא קרבן "מן הבהמה – כלל מן הבהמה ופרט – פרט תקריבו את קרבנכם, אין בכלל אלא מה שבפרט. ואם כן אפשר להקריב רק בקר וצאן מן הבהמה ולא בעלי חיים אחרים הפרט מלמד אותנו מה צריך לעשות ולא להוסיף על הפרט פרטים אחרים.
כלל ופרט וכלל – אי אתה דן אלא כעין הפרט	כלל ופרט וכלל מלמד על כל הדומים לפרט הכתוב בדברים מציין: ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך – כלל בבקר ובצאן בין ובשכר – פרט ובכל אשר תשאלך נפשך – כלל וכאן – אין אתה דן אלא כעין הפרט. הכוונה מה הפרט מפורש פרי מפרי וגדולי קרקע אף כל הנאכל בכסף של מעשר שני יהיה מפרי וגידולי קרקע (דין בהמות בכלל גידולי קרקע) מידה זו היא שילוב של כלל ופרט ומידה של פרט וכלל ולכן הוא מלמד על כמות ממוצעת בין שתי המידות הקודמות ואם כן "כלל ופרט וכלל מלמד על כל הדומים לפרט.
כסף משנה (פרשן לרמב"ם)	רבי יוסף קארו מחבר השולחן ערוך והבית יוסף. הספר כסף משנה עוסק בגילוי מקורות הרמב"ם ומיישב את השגות הראב"ד.
כתיב מלא וחסר	כשם שכל אות יש לה משמעות כך גם יש חשיבות לצורת הופעת המלים בתורה, יש מלים שמופיעות בכתיב מלא ויש המופיעות בכתיב חסר ועל השוני הנ"ל חז"ל דרשו ולמדו הלכות רבות.
כתיבת המשנה	רמב"ם – למה נכתבה המשנה רבי יהודה הנשיא ראה שהתלמידים מתמעטים, מלכות רומי מתחילה לשלוט בעולם ועמה גם גזרות נגד עם ישראל וחשש שמא תשתכח התורה, ערך חיבור אחיד כדי שבכל מקום בעולם יוכלו ללמוד ממנו.
כתיבת התורה	משה רבנו כתב את כל התורה הכוללת את עשרת הדברות, מצוות עשה ולא תעשה, וכן את כל הסיפורים מתחילת בריאת העולם. התורה נכתבה בגוף שלישי, אמנם יש מקומות בהם לכאורה ניתן לראות כי משה מדבר בגוף ראשון, כמו למשל, בפרשת ואתחנן שבספר דברים: "ואתפלל אל ד'", "או ואתחנן אל ד'", אך גם שם הדברים נכתבו כך כדי לספרם בלשון אומרים, כפי שמוזכר בתחילת החומש "ואלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל".
כתיבת התורה בגוף	התורה קדמה לבריאת העולם והייתה כתובה על ידי הקב"ה, והקב"ה אמר למשה והוא כתב. ע"כ היא כתובה

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מזנה	ביאור
שלישי	בגוף שלישי.
לא תסור	אסור לעבור ולנהוג בניגוד להוראת בית הדין הגדול שבירושלים בכל עניין הקשור למצוות עשה ולא תעשה, גזרות ותקנות, וכן דברים שנלמדו ע"י המידות או מפי השמועה וכדומה. כל מי שעובר על דבריהם עובר על מצוות לא תעשה, אבל לא לוקה. שנאמר, "לא תסור מכל דבר אשר יגידו לך ימין ושמאל".
לא תסור והצורך בו לפי הרמב"ן	הרמב"ן טוען שכל אדם צריך להישמע לדברי חכמים גם אם נראים דבריהם כטעות בעיניך, עליך לשמוע ולעשות "ככל אשר יורוך". הסיבה לכך היא שהתורה ניתנה בכתב ואם כל אדם ייתן פרשנות משלו לתורה, יהיו מספר תורות. והיות ובית הדין קיבל במסורת את הפירוש וההלכה ממש רבינו לכן יש ללכת לפי דברי חכמים. יתרה מזו, רוח הקודש שורה על משרתי ה' וזאת כדי לשומרם מלטעות.
לחם משנה (פרשן לרמב"ם)	רבי אברהם די בוטן נולד בטורקיה 1545 פירש את הרמב"ם
לימוד תורה עד רבי יהודה הנשיא	לימוד התורה עד רבינו הקדוש. מדור לדור העבירו את המסורת והפירוש לתורה. והיכן שהייתה מחלוקת פסקו בית דין על פי רוב. עד ר' יהודה הנשיא ראש בית הדין או הנביא היה כותב את ההלכות ששמע מרבותיו בעל פה. -רבינו הקדוש ר' יהודה הנשיא ליקט את כל ההלכות, דברי החכמים ומחלוקתם מבתי המדרש השונים וסדרם לפי נושאים ועניינים.
מגדל עוז(פרשן לרמב"ם)	ר' שם טוב אבן גאון חי בספרד בתחילת המאה ה-14 תלמידו של הרשב"א. מטרת כתיבת הספר להגן על הרמב"ם מהשגותיו של הראב"ד.
מגיד משנה (פרשן לרמב"ם).	ר' וידיאל די טולווא, חי בספרד במאה ה-14 חברו של הר"ן. מטרת כתיבת הספר- לברר עניינים קשים ולציין מקורות לרמב"ם.
מדרשי הלכה	לימוד ההלכה בדרך מדרשית הייתה מצויה בתקופה התנאית בשני בתי מדרש עיקריים: I. בית מדרש של ר' עקיבא II. בית מדרש של ר' ישמעאל. ישנם הבדלים בדרך הלימוד המדרשית בשני בתי המדרש. שיטת ר' ישמעאל הייתה "דברה התורה בלשון בני אדם" ולכן אין ללמוד ולדרוש מכפילויות בתורה, "אין עונשין מן הדין", ויש ללמוד את ההלכות על פי "כלל פרט וכלל". לעומת זאת, שיטת ר' עקיבא הייתה שיש לדרוש כל מקום שמופיע בו כפילות, "עונשין מן הדין" ויש ללמוד הלכות על פי ריבוי ומיעוט. כל החומר שנלמד בבתי המדרש השונים לוקט בתוך קבצי מדרשים הקרויים מדרשי הלכה. ניתן לחלק את מדרשי ההלכה העיקריים המצויים בידינו כיום לפי בתי המדרש השונים: מבית מדרשו של ר' עקיבא יש לנו מספר מדרשים – על ספר שמות "מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי", על ספר ויקרא "ספרא", על ספר במדבר "ספרי זוטא" ועל ספר דברים "ספרי דברים". מבית מדרשו של ר' ישמעאל יש לנו מספר מדרשים – על ספר שמות "מכילתא דר' ישמעאל", על ספר במדבר "ספרי במדבר" ועל ספר דברים "מדרש תנאים".
מונחים השכיחים בגמרא	אבעיא להו - נשאלה להם : פתיחה לשאלה של הלומדים לחכמים בבית. אגדה , אגדתא, - החלק הלא הלכתי שבגמרא איתמר - נאמר : פתיחה להבאת מחלוקת אמוראים. אמר מר – פתיחה לדברי אמורא: בעיא- שאלה: פתיחה לבעיה שנשאלה ע"י אמורא ברייתא – כל מקור תנאי שאינו נכלל במשנה שערך רבי יהודה הנשיא , מקורות אלו נקראות ברייתות הפתיחה הרגילה לפני הבאת ברייתא "תנו רבנן", תניא אידך. גופא-הגוף, לגופו של עניין : פתיחה למשנה או ברייתא או מימרא (שכבר הובא חלק ממנה וכעת היא מובאת כדי לשאת ולתת בה או להשלימה הלכה, – קביעת הלכה לאחר מחלוקת לימא כתנאי = פתיחה לברייתא שיש בה מחלוקת תנאים והמקשן רוצה לזהות את דעות האמוראים . מתקיף ליה- מתקיף אותה מקשה על דבר מכוח ההיגיון מבלי להסתמך על ראיה. סוגיא - הלכה וכל המשא ומתן שבגמרא עליה. סיוע – חיזוק ההלכה לקיימה ולעשותה. פרכא – תשובה . צריכא - צריכים: המשנה צריכה ואינה מיותרת משום שיש בה חידוש. קושיה- שאלה ששואל יחיד איתיביה או רבים מיתיביה על הלכה ששמע בבית המדרש . ורמינהו- קושיה -הטל והשלך אותן: פתיחה לעימות בין שני מקורות סותרים. שינוי- תירוץ. שמעתתא – שמועה: הלכה של אמורא . תא שמע-בוא ושמע : פתיחה להבאת הוכחה כסיוע או קושיה או פתרון. תוספתא- תוספת : הלכות שלא הוכנסו למשנה וכוונסו ע"י ר' חייא לתוספתא פתיחה לציטוט תוספתא היא תנא. תיקו – תשובה תעמוד הבעיה ללא פתרון. תיובתא-השבה, תשובה: סתירת דברי אמורא ע"י הבאת מקור תנאי הסותר. תנא- שנה : פתיחה לברייתא קצרה המבארת את המשנה תנן- למדנו במשנה : פתיחה למשנה להקשות ממנה או להסתייע בה. תניא – פתיחה לברייתא המתחלת בשמו של תנא.
מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל	במידה זו הכלל והפרט אינם באים להוסיף או לצמצם זה את זה, אלא לפרש זה את זה . במידה זו למדים מהפרט ומ הכלל יחד.
מלאכת שלמה	א. פירוש מלאכת שלמה – זהו פירוש מקיף ומעולה על המשנה שנכתב ע"י ר' שלמה העדני.
מסורה	המסורה כשמה כן היא מהווה את המסורת שליוותה את עם ישראל מתקופת משה רבנו ועד ימינו, של העברת התורה מאב לבן ומדור לדור, תוך שמירה ודיוק בכתיבתה וקריאתה, עד כדי מסירת נפשנו על קדושתה.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מזנה	ביאור
	המסורה כוללת מס' תופעות.
מפרט וכלל	פרט וכלל מלמד על הכל פרט וכלל – הכלל מוסיף על הפרט ומרבה הכלל הכתוב בדברים מציין: "וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו" – פרט וכן תעשה לכל אבדת אחיך" – כלל. במידה זו נכתבו הפרטים כדי שלא נמנע מן הכלל.
משנה ברורה	חובר ע"י רבי ישראל מאיר הכהן מראדין המכונה "החפץ חיים" על שם ספרו על דיני לשון הרע. הספר הוא סיכום לשולחן ערוך אורח חיים הבנוי משלושה חלקים א: משנה ברורה – בירור מקורות ההלכה והטעמים של המצוות ותוספת מספרי הפוסקים בדורות האחרונים ב: ביאור הלכה – דיון מעמיק בהלכות שונות ג: שער הציון – מקורות לדינים, שהובאו לספר זה נתחברו פירושים כגון "באר היטב" חיבור הספר נובע משום שראה שלימוד השולחן ערוך בלי לימוד הוא כספר חתום ולא תמיד מובן. הסיבה השנייה – קשה לפסוק הלכה למעשה בכל דין מפני מחלוקת המובאות בפוסקים האחרונים ואין אדם יודע לפנות, והיום אדם נזקק לחפש בספרים נוספים כדי לידע את הדין שאינו מבורר בשו"ע.
משנה למלך (פרשן לרמב"ם)	ר' יהודה רוזאניס שימש ברבנות בקושטא נפטר 1727 .
משניות קדומות	אלו משניות מתקופת הבית, סמוך לחורבנו, ניתן לזהות משניות אלו לפי שמות תנאים מתקופה זו, וכן עדויות היסטוריות המצוינות במשנה. כמו למשל, תאור הבאת הביכורים למקדש, קריאת התורה בהקהל וכן ההלכות הדנות בעבודת בית המקדש. בזמן בית המקדש בתי הדין שפעלו הכריעו בעניינים שיש בהם מחלוקת, לכן ניתן לראות שבמשניות שמאותה תקופה לא רבו המחלוקות.
נ' הפוכה	בתשעה מקומות בתנ"ך אנו מוצאים נ' הפוכה. תפקידה לרמוז לנו שהקטע שהובא אינו ממוקם במקומו הנכון מבחינה נושאת.
נושאי כלים לשולחן ערוך	ספר מאירת עיניים – רבי יהושע פלק כץ מביא שגיאות שנפלו בשו"ע ומפשר בין דעת הרמ"א והש"ע. שפתי כהן – ש"ך, רבי שבתאי כהן הוא משלים את ביאור הסמ"ע (ספר מאירת עיניים) ומבקר ומשיג על הש"ע ועל המקורות עליהם מסתמך הש"ע. טורי זהב – ט"ז – מגן דוד רבי דוד הלוי – פירוש לשולחן ערוך על ארבעת חלקיו. מגן אברהם – ספרו של רבי אברהם גומבינר. הספר הוא פירוש לשולחן ערוך על חלק אורח חיים ודרכו הוא למצוא פשרה בין פסקיו של רבי יוסף קארו והרמ"א. חלקת מחוקק ספרו של רבי משה לימא פירוש לש"ע לאבן העזר מיישב סתירות ודן במקורות שמביא הש"ע.
נצחיות התורה בקבלה – רס"ג	רס"ג טוען כי דברי התורה יישארו לתמיד ולא יתבטלו ולטענה זו, הוא מביא סימוכין מדברי התורה: (1) נאמר בתורה בעניין מס' המצוות "לדורותיכם" (2) בחומש דברים פרק ל"ג נאמר: "מורשה קהילת יעקב" (3) עם ישראל אינו אומה אא"כ יש לו תורה.
נצחיות התורה ותפקיד הנביא – רמב"ם.	הרמב"ם טען שהתורה נתנה לנו לעולמי עד ואין להוסיף או לשנות בה, אלא לקיימה ולשומרה. תפקיד הנביא הוא להנחיל בעם את התורה ולצוותם לנהוג על פיה. וכל נביא האומר כי יש להוסיף או לבטל חלק מדברי התורה לתמיד הינו נביא שקר ודינו מוות בהנקה.
נקוד על אותיות	אנו מוצאים בחמשה עשר מקומות בתנ"ך ניקוד על אותיות או מילים. רשימה כוללת של כל המופעים ניתן למצוא במדרש ספרי.
סמכות בית הדין לבטל הלכה	לגבי ביטול הלכה של בית דין קודם יש להבחין בין סוגי ההלכות השונים: I. אם זו הלכה שנלמדה על ידי אחת מן המידות, לבית הדין יש סמכות לבטל את ההלכה. II. אם זו גזרה או תקנה בית הדין יכול לבטל רק אם הוא גדול מקודמו בחכמה ובמניין. III. אם זה סייג שאיסורו כבר התפשט בכל ישראל, אי אפשר לבטלו ולהתירו כלל.
סמכות בית הדין לגבי דין תורה	יש סמכות ביד בית דין לבטל מצוות עשה או לא תעשה וכל דברי תורה, אבל רק לפי שעה, באופן זמני בלבד, וזאת אם ראו חכמים שזהו צורך הציבור וכדי לחזק את התורה והדת פסקו כך.
סמכות נביא	נביא יכול לצוות לבטל מצוות "עשה" או להתיר לעושת מצוות "לא תעשה", לפי צורך השעה. וזאת לזמן מוגבל וזמני, למעט עבודה זרה שאם הנביא מצווה לעבוד עבודה זרה אסור להישמע לו. אבל בלימוד הלכה בעיון ובסברה הנביא נחשב ככל חכם אחר, ואין לו כוח לשנות או לחדש יותר מאשר לחכמים.
ערוך השולחן	רבי יחיאל הלוי כתב את ספרו במתכונת השו"ע באותה חלוקה לסימנים אך בהרחבה. נימוקו לחבור כי לאחר דורו של המרן שו"ע קמו פוסקים רבים ונתחברו חיבורים רבים ושוב אין אדם יודע כיצד לפסוק הלכה מרב הדעות. ולכן חיבר את ספרו בו מביא את דעת השו"ע והאחרונים החולקים עליו והכרעת הלכה.
פוסקים האחרונים – כללי	הפוסקים האחרונים מתחלקים לשלוש קבוצות 1. ספר הנכתב כפירוש או דיון בדברי הטור והשו"ע 2. ספר הנכתב כשאלות ותשובות וסודרו השו"ת ע"פ סדר השו"ע 3. כתיבת ספר חדש הכולל את ההלכות כולן עומדים בפני עצמן ואין צורך ללמוד עם השו"ע או הטור.
פירוש משנה לרמב"ם	פירוש הרמב"ם לכל המשנה – פירוש זה נכתב ע"י ר' משה בן מימון לפני כ- 800 שנה.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מזנה	ביאור
פירושים מחודשים	בשונה מהפירושים הקודמים, הפירושים המחודשים אינם קבלה מסיני, אלא אלו הלכות שנלמדו ע"י הסברא וההיגיון, או ע"י שימוש באחת מן המידות, ואף ניתן לחלוק עליהן. יתרה מזו, הם מבוססים על התורה שבכתב ונחשבים כדיני תורה. פירושים אלו נחקקים על פי רוב ובית דין יכול לבטל דברי בית דין אחר.
פירושים מקובלים	אלו ההסברים לכל הדברים הסתומים בתורה, שמסר הקב"ה למשה בסיני. על פרושים אלו אין מחלוקת והם נלמדים מתוך אסמכתאות, ראיות או ע"י שימוש באחת מן המידות.
פסיקת הלכה מן המשנה	אין פוסקים הלכה ממשנה. אי אפשר ללמוד הלכה לדורות מהמשנה, היות ואין כולם יודעים את טעמי המשנה ויכולים לטעות. וכן יש פעמים שהמשנה מובאת על פי דעת יחיד, וההלכה אינה כמותו. יתרה מזו, גם במקום שרשום במשנה שההלכה כפלוני, אין לסמוך על כך, אלא יש לבדוק את הפסק בתלמוד.
פרשה פתוחה פרשה סתומה	תפקידן לחלק את התורה לפי תוכנה לעניינים שונים, כאשר פרשה פתוחה מרמזת לנו שהעניין שהוזכר לעיל קשור מבחינה נושאית לנאמר קודם לכן, ואילו פרשה סתומה מרמזת לנו שהעניין שהוזכר לעיל אינו קשור לנאמר קודם לכן, והוא נושא בפני עצמו. פרשה פתוחה מופיעה בחומשים בציון האות "פ" ואילו פרשה סתומה מופיעה בפרשה באות "ס".
פרשני המשנה – כללי	פירושים רבים נכתבו למשנה. העיקריים שביניהם היו: א. פירוש הרמב"ם לכל המשנה – פירוש זה נכתב ע"י ר' משה בן מימון לפני כ- 800 שנה. ב. פירוש ר' עובדיה מברטנורא – פירוש זה נחשב לנפוץ ביותר והוא נכתב לפני 500 שנה. פירוש זה מסביר ומסכם את דברי המשנה תוך הבאת פסיקת ההלכה בגמרא. ר' עובדיה הסתמך בפירושו בעיקר על דברי רש"י בפירושו על המשנה שבתלמוד. ג. תוספות יום טוב – פירוש זה נכתב על ידי ר' יום טוב לפימין הלר לפני כ- 350 שנה. פירוש זה נכתב במטרה להוסיף ולפרש את דברי הרע"ב ולדקדק בדברי המשנה. ד. פירוש מלאכת שלמה – זהו פירוש מקיף ומעולה על המשנה שנכתב ע"י ר' שלמה העדני. ה. פירוש תפארת ישראל – פירוש זה נכתב על ידי ר' ישראל ליפשיץ לפני 100 שנה. הפירוש בנוי על שני חלקים: חלק אחד הקרוי "יכין" כולל בתוכו את פרוש הפשט הבסיסי של המשנה, ואילו החלק השני הקרוי "בוועז" כולל בתוכו פלפולים ודרשות על דברי המשנה. בסוף כל פרק הביא המחבר את פסקי ההלכה מהתלמוד.
קיצור שולחן ערוך	רבי שלמה גנצפריד ספר המסכם בצורה השווה לכל נפש. הספר קל ובהיר עיקר הספר הוא קיצור האורח חיים ומס' נושאים מחושן משפט. הספר אינו כולל את ההלכות התלויות בארץ.
קל וחומר	קל וחומר היא מידה הגיונית, ועל כן יש רשות לחכמים לדרוש מידה זו. מכאן אדם יכול לדון קל וחומר, ומאידך יכול חכם לדחות את הקל וחומר. קל וחומר: לומדים מעניין אחד קל, על עניין אחר חמור ממנו. או להיפך בדרך ההיגיון. לדוגמא: "ומה הדיוט שנגח של הדיוט חייב, אם נגח של הקדש לא כל שכן שחייב." (בבא קמא, ל"ז, ע"ב).
קרי כתיב	דרך הקריאה של המילה קרויה כתיב, ואת הצורה הכתובה אנו מכנים כתיב. בתורה יש 848 קרי וכתיב. מובא שהלכה למשה מסיני שהמילה תהא נכתבת כמו שהיא בתורה ונקרית בצורה אחרת.
רבי יהודה הנשיא	לאחר מספר שנים כאשר היחסים עם השלטון הרומי היו טובים החליט רבי יהודה הנשיא לקבץ את כל הנאמר בבתי המדרש השונים ובאמצעות כספו, חוכמתו והתמדתו ערך וחתם את המשנה. למרות כל הגזרות והגלות הצליחו גדולי הדורות לשמר את המסורת שבעל פה, ולאחר שנכתבה המשנה הוספו פרשנים סביבה וכך אט אט הצליחו להקים מרכזי תורה חדשים.
רבי עובדיה מברטנורא	א. פירוש ר' עובדיה מברטנורא – פירוש זה נחשב לנפוץ ביותר והוא נכתב לפני 500 שנה. פירוש זה מסביר ומסכם את דברי המשנה תוך הבאת פסיקת ההלכה בגמרא. ר' עובדיה הסתמך בפירושו בעיקר על דברי רש"י בפירושו על המשנה שבתלמוד.
רבינו אשר- הרא"ש	הרא"ש נולד בשנת 1250, תלמידו של המהר"ם מרוטנבורג. היה ראש בית הדין בטולדו בספרד. ספרו הגדול – פסקי הרא"ש בדומה לספרו של הרי"ף ספר הלכות ע"פ סדר המסכתות הבבלי ונכללו רק הלכות הקשורות לזמן הרא"ש נולד בשנת 1250, תלמידו של המהר"ם מרוטנבורג. היה ראש בית הדין בטולדו בספרד. ספרו הגדול – פסקי הרא"ש בדומה לספרו של הרי"ף ספר הלכות ע"פ סדר המסכתות הבבלי ונכללו רק הלכות הקשורות לזמן הזה. הרא"ש הביא בספרו את דעות חכמי אשכנז וספרד ופסק לפי הכרעתו בעניינים חלוקים מטרת כתיבת ספרו- ראה כי נתמעטו לומדי התלמוד וחשש שיכשלו בדין ובהוראה אם יסתמכו רק על דברי הרמב"ם ללא בדיקת במקור בגמרא עליו הסתמך.
רדב"ז (פרשן לרמב"ם)	נולד בספרד ועלה לארץ ישראל בשנת 1513 התגורר בקהיר כ-40 שנה הקים ישיבה. בין תלמידיו, האר"י. לסוף חזר לירושלים ומשם לצפת והיה בחברתו של יוסף קארו, נפטר בשנת 1574 מטרת חיבורו- להשלים את החלקים החסרים בפירושו של המגיד משנה.
רמזים וסודות בתורה	כל סודות התורה ודרושיהן נמצאים בתורה, חלק במפורש וחלק ברמזים, שניתן לפענחם ע"י גימטריות ודרשת כל אות ואות.
שולחן ערוך בית יוסף	רבי יוסף קארו בעל השולחן ערוך נולד בספרד 1488, עלה לא"י והתיישב בצפת. בית יוסף – פירוש לארבעה טורים והבאת המקורות להלכה מהגמרא והראשונים. בפסיקה ההלכתית של הבית יוסף, רבי יוסף קארו מסתמך על שלושת עמודי ההוראה והם: הרי"ף הרמב"ם והרא"ש ובכל מקום ששנים מסכימים לדעה אחת, פסק הלכה כמותם. ובמקום שאחד לא גילה דעתו והשנים חלוקים, הסתמך על דעת רב מהפוסקים הרמב"ן, רשב"א רא"ש

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מזנה	ביאור
	ועוד. לאחר שסיים רבי יוסף קארו את ספרו עשה קיצור לבית יוסף מבלי הזכרת מקורות, ונקרא השולחן ערוך ומאז הוא הספר המוסמך ביותר להוראת ההלכה הפסוקה.
שולחן ערוך הרב	רבי שניאור זלמן מלאדי- מחבר "שולחן ערוך הרב" הספר נכתב בהשראת רבו המגיד דב ממזריץ . מטרת הכתיבה : ספר שירויץ בו הקורא מבלי לחקור כל דין ולמעשה. הספר הוא סיכום של השו"ע.
שתי דרכים בלימוד	לימוד מתוך המקורות – הרי"ף הרא"ש . לימוד מתוך פסקי הלכה – רמב"ם – טור (ר' יעקב בן אשר)
תוכן התלמוד	התלמוד כולל 4 דברים עיקריים: 1. פירוש על המשנה 2. קביעת פסק ההלכה במחלוקת בספרות התנאית 3. הבאת חידושים ופולמוס, גזרות ותקנות 4. הבאת דרשות הקשורות לעניין הפרק.
תוספות – רבי יום טוב ליפמן	תוספות יום טוב – פירוש זה נכתב על ידי ר' יום טוב לפימן הלר לפני כ- 350 שנה. פירוש זה נכתב במטרה להוסיף ולפרש את דברי הרע"ב ולדקדק בדברי המשנה.
תורה שבכתב לא מובנת בלי תורה שבע"פ – כוזר	הכוזרי טוען שללא התורה שבע"פ לא נוכל לקיים ולהבין את המצוות. כי דברי התורה שתומים ורק ע"י התושבע"פ נוכל להבינם . הוא מביא דוגמאות רבות הממחישות זאת וכך רוצה להוכיח ולתקוף את השיבת הקראים.
תושב"ע מבדילה בין ישראל לאומות	אם יכתבו את התורה שבעל פה ייפול גם בה ספק בהקשר להבנת דברי חכמים. לכן לא נכתבה התושבע"פ, בכדי שתהיה מסורת אחת אחידה. יתרה מזו, אם התושב"ע הייתה נכתבת היא לא הייתה יכולה להיות מתאימה לתקופות החדשות ולהתפתחויות הטכנולוגיות, לכן ניתנו העיקרים והכללים בעל פה ובכל תקופה ניתן יהיה להסתייע בהם לצורך פסיקת ההלכה. הקב"ה ידע שאומות העולם ישעבדו את עם ישראל, ואם התורה שבעל פה הייתה כתובה היו הגויים נוטלים אותה מישראל ומתיימרים לומר שהם קבלו אותה מהקב"ה והם העם הנבחר ולא עם ישראל, ע"כ התושבע"פ שפירושה ניתנו במסורה ממש היא זו שמבדילה בין עם ישראל לאומות.
תנא	תנא – פירוש מילולי: "לומד, שונה" תנא – חכם מתקופת התנאים.
תפארת ישראל	פירוש תפארת ישראל – פירוש זה נכתב על ידי ר' ישראל ליפשיץ לפני 100 שנה. הפירוש בנוי על שני חלקים: חלק אחד הקרוי "יכין" כולל בתוכו את פרוש הפשט הבסיסי של המשנה ואלו החלק השני הקרוי "בועז" כולל בתוכו פלפולים ודרשות על דברי המשנה. בסוף כל פרק הביא המחבר את פסקי ההלכה מהתלמוד.
תקופת האמוראים וזתימת התלמוד	לאחר חתימת המשנה הסתיימה תקופת התנאים והחלה תקופת האמוראים. תפקידם של האמוראים היה לפרש את המקורות התנאיים השונים. האמוראים נמנעו מלחלוק על המשנה ועסקו בפירושה, תרצו סתירות בין מקורות, פסקו הלכות חדשות, מנהגים, קבעו כללי פסיקה ואף עסקו באגדה. האמוראים פעלו בשני מרכזים עיקריים בבבל ובארץ ישראל, ניתן לעמוד על מספר הבדלים בין שני מרכזי הלימוד: בא"י השפה הייתה ארמית מזרחית, בתי המדרש העיקריים היו בצפורי, קיסריה, טבריה ולוד, המצב הכלכלי-חברתי היה קשה, מלכות רומי התחזקה וגרמה לקשיים רבים בקרב היהודים ובעקבות כך הספרות הא"י הייתה דלה מאוד. לעומת זאת בבבל השפה הייתה ארמית בבלי, בתי המדרש העיקריים היו סורא, נהרדעא, פומבדיתא, ונרש, והמצב הכלכלי-חברתי היה יחסית טוב. הפרסים שלטו בבבל ויחסם היה טוב ליהודים, ובעקבות כך יכול היה להתפתח המרכז היהודי מבחינה ספרותית-הלכתית. תמצית דברי האמוראים מצוייה בשני התלמודים: הבבלי והירושלמי. התלמוד הירושלמי נחתם במאה הרביעית, ואילו התלמוד הבבלי נחתם במאה החמישית, אך גם דברי החכמים מהדורות היותר מאוחרים הוכנסו לתלמוד הבבלי. גאוני בבל הפיצו את התלמוד הבבלי והוא הפך להיות ספר ההלכה המחייב בכל ישראל.
תקופת יבנה	לאחר חורבן בית המקדש בשנת 70 ע"י טיטוס גלתה הסנהדרין מירושלים ליבנה, ורבן יוחנן בן זכאי ותלמידיו הקימו ביבנה את המרכז הרוחני במקום בירושלים. אחד מתלמידיו הבולטים של רבן יוחנן בן זכאי היה ר' עקיבא שתרם רבות להתפתחות ההלכה.
תקנות גזירות	תקנות - דברים שתיקנו חכמים, ושאינן בהם לא תוספת ולא גירעון במצווה כלשהי, אלא לתועלת לבני אדם או לתקנת החברה. דוגמה: תקנת פרוזבול, כדי שאנשים לא יימנעו מלהלוות לזולת מחשש שמיטת החוב גזרות - דינים שחכמים קבעו בכל דור ודור, כדי לעשות סייג שלא לעבור על איסורי תורה. דוגמה: איסור בשר עוף בחלב. מן התורה איסור רק איסור בשר בקר בחלב, וחכמים אסרו בשר עוף בחלב, כדי להרחיק את האדם מלאכול בשר בקר בחלב.
	שאלות שהופיעו בבגרויות
- "כסף משנה".	"כסף-משנה" - חיבר ר' יוסף קארו. תוכן הפירוש: מציין את המקורות שעליהם ביסס הרמב"ם את ההלכה, מתרץ את השגות הראב"ד על הרמב"ם, ודן עם ה"מגיד-משנה" במקומות שבהם הוא חולק על הרמב"ם.
- "תקנות וגזרות":	תקנות הן דינים שתיקנו חכמים לצורך הנהגת החברה ולתועלת הקהילה, כגון תקנת פרוזבול, תקנה ללימוד הלכות חג בחג. גזרות הן דינים שהנהיגו חכמים כדי לעשות סייג שלא לעבור על איסורי תורה, כגון איסור בשר עוף בחלב, איסור מוקצה בשבת.
- בית יוסף –	פירוש לארבעה טורים והבאת המקורות להלכה מהגמרא והראשונים.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מזנה	ביאור
– הלכה למשה מסיני	הלכה למשה מסיני – הן ההלכות שאין להם קשר ישיר לפסוק כלשהו ואי אפשר להוציאן מן הכתוב באחת מדרכי הסברה או ב"ג מידות. דוגמא: התפילין צריכים להיות שחורים, מרובעים, תפירתם בגידים וכו'. שיעורין (כזית, כביצה) ביחס למצוות).
– התרומה של הגאונים לספרות התורנית.	תרומת הגאונים לספרות התורנית: השיבו תשובות לשאלות שנשלחו אליהם בכל העניינים: הלכה, אגדה, השקפה ומוסר ועוד, וכן בפירוש המקראות וסוגיות התלמוד. העלו על הכתב מסורות בנוסח התפילה, בקביעת הלוח היהודי וקידוש החדש.
– יצירות מן הספרות התורנית, בתקופות שונות.	א. (1) בית יוסף - ר' יוסף קארו, סוף תקופת הראשונים. (2) ספר המאור - הרמב"ם, חי בשנת 1135 - תקופת הראשונים. פירושים והשגות על הרי"ף. (1) ארבעה טורים - ר' יעקב בן הרא"ש, נולד בשנת 1220] - תקופת הראשונים. (4) בן איש חי - ר' יוסף חיים, חי בתקופת האחרונים. ב. (1) בית יוסף - פירוש מקיף על ארבעה טורים. (2) ספר המאור - פירוש מקיף על שישה סדרי משנה. (3) ארבעה טורים - ספר הלכה מקיף המחולק לארבעה טורים: אורח חיים, אבן העזר, יורה דעה, חושן משפט. (4) בן איש חי - דרשות והלכות הערוכות לפי פרשת השבוע.
– לבושים	רבי מרדכי יפה כתב את הספר. הספר בנוי עפ"י סדר השולחן ערוך. ההלכה ונימוקה מובאת בדרך קצרה בדומה לשולחן ערוך. אך בספר מובאות כל הדעות והנימוקים (בניגוד לשו"ע). ההלכה בספר זה מבוססת על פסקי חכמי אשכנז ופולין (גם-כן בניגוד לשו"ע שפוסק לרוב כדעת הספרדים).
– משנה תורה לרמב"ם	. "משנה תורה" - מחולק ל"ד נושאים. בספר "קדושה" כלולים שני הנושאים: "איסורי ביאה" ו"מאכלות אסורים". הרמב"ם כלל שני נושאים אלו תחת השם "קדושה", כיוון שבשני עניינים אלו קידשנו הקב"ה והבדילנו מן האומות. בשניהם נאמר בתורה לשון הבדלה: "ואבדיל אתכם מן העמים", "אשר הבדלתי אתכם מן העמים".
– סוגי הלכה	(1) הלכה למשה מסיני - ההלכות שניתנו למשה בסיני, ושאינן להן קשר כלשהו לפסוק מסוים. דוגמה: שהתפילין יהיו מרובעים ושחורים וכן שהרצועות תהיינה שחורות. (2) גזרות - דינים שחכמים קבעו בכל דור ודור, כדי לעשות סייג שלא לעבור על איסורי תורה. דוגמה: איסור בשר עוף בחלב. מן התורה אסור רק איסור בשר בקר בחלב, וחכמים אסרו בשר עוף בחלב, כדי להרחיק את האדם מלאכול בשר בקר בחלב. (3) תקנות - דברים שתיקנו חכמים, ושאינן בהם לא תוספת ולא גירעון במצווה כלשהי, אלא לתועלת לבני אדם או לתקנת החברה. דוגמה: תקנת פרוזבול, כדי שאנשים לא יימנעו מלהלוות לזולת מחשש שמיטת החוב (4) אסמכתא - דין של חכמים שהסמיכו אותו על פסוק בתורה, אף-על-פי שאין-פסוק זה בא לדרשה זו, כדי לתת חיזוק לדבריהם או כדי שיזכרו דין זה בקלות יתר. דוגמה: חכמים קבעו שקטן שהגיע לחינוך חייב אביו להעלותו לרגל מדין מצוות חינוך. הם הסמיכו זאת לפסוק "יראה כל זכורך".
– ספרות תנאים	"אמר ר' יוחנן סתם מתניתין ר' מאיר, סתם תוספתא ר' נחמיה, סתם ספרא ר' יהודה, סתם ספרי ר' שמעון, וכולהו אליבא דר' עקיבא". ספרות התנאים שהוזכרו בקטע. מתניתין - משניות אותן ערך ר' יהודה הנשיא. תוספתא - קובצי משניות, כעין משנתו של ר' יהודה הנשיא, עם תוספת והשלמה לדברי המשנה. מכאן השם תוספתא. יש המייחסים את עריכתה לר' חייא. התוספתא ערוכה כסדר המשניות. ספרא - מדרש הלכה על ספר 'ויקרא', מדרש תנאים על סדר התורה, מכונה גם "תורת כהנים". מבית מדרשו של ר' עקיבא. ספרי - מדרש הלכה על הספרים 'במדבר' ו'דברים'. על ספר 'במדבר' מבית מדרשו של ר' ישמעאל, ועל ספר 'דברים' מבית מדרשם של ר' ישמעאל (על פרשת ראה) ור' עקיבא (מפרשת ראה).
– קבוצות חכמים:	(1) תנאים; (2) אנשי כנסת הגדולה; (3) זוגות. א. (1) אנשי כנסת הגדולה. (2) הזוגות. (3) תנאים. ב. (1) בתקופת "אנשי כנסת הגדולה" - שמעון הצדיק ותלמידו אנטיגנוס איש סוכו. (2) בתקופת הזוגות - הלל ושמיאי. (3) בתקופת התנאים - ר' יהודה הנשיא.
– רב אשי	כתב רמב"ם בהקדמה לסדר זרעים: "וראה בעצתו לעשות בדברי כל הבאים אחרי רבנו הקדוש כמו שעשה רבנו הקדוש בדברי כל הבאים אחרי משה רבנו". הכוונה ל רב אשי, ויצירה זו נקראת "תלמוד-בבלי".
– שולחן ערוך	תמצית ההלכות ללא הזכרת המקורות מהגמרא והראשונים.
– תורה שבע"פ	לפי שאי אפשר שהיה תורת ה' שלמה, באופן שתספיק בכל הזמנים, לפי שהפרטים המתחדשים תמיד בענייני האנשים במשפטים, והדברים הנפעלים, הם רבים מאוד משיכלם סדר.
– תקופת הגאונים	א. - השיבו תשובות לשאלות שנשלחו אליהם בכל העניינים: הלכה, אגדה, השקפה ומוסר ועוד, וכן בפירוש המקראות וסוגיות התלמוד. - העלו על הכתב מסורות בנוסח התפילה, בקביעת הלוח היהודי וקידוש החדש. ב. "שאלות" - חיבר רב אחאי גאון. הספר עוסק בדרשות ובענייני הלכה ואגדה "הלכות גדולות" - חיבר ר' שמעון קיירא. הספר עוסק בענייני הלכה הנהוגים בזמן הזה, כולל קטעים מן התלמוד, ומסכם את החלק ההלכתי שבהם.
– תקופת יבנה	כתוב בתוספתא עדויות, א' א': "משנכנסו חכמים לכרם ביבנה אמרו: עתידה שעה שיהא אדם מבקש דבר מדברי תורה ואינו מוצא, מדברי סופרים ואינו מוצא... אמרו: נתחיל מהלל ומשמאי". התקופה היא תקופת יבנה. עם חורבן בית המקדש בידי טיטוס חזלה ירושלים לשמש מרכז לתורה, ועל כן חכמים ניסו לקיים את שלמות התורה על-ידי קיום אחדות האומה, שכן בגלל ריבוי מחלוקות יש חשש לשלמותה של התורה.

עריכה – מאיר אביטן (שאלות שהופיעו בעבר בבגרות מסומנים ומצורפים שאלות חדשות)

מזנה	ביאור
"משנה תורה" לרמב"ם:	"משנה תורה" - מחולק לי"ד נושאים. בספר "קדושה" כלולים שני הנושאים: "איסורי ביאה" ו"מאכלות אסורים". הרמב"ם כלל שני נושאים אלו תחת השם "קדושה", כיוון שבשני עניינים אלו קידשנו הקב"ה והבדילנו מן האומות. בשניהם נאמר בתורה לשון הבדלה: "ואבדיל אתכם מן העמים", "אשר הבדלתי אתכם מן העמים".
"ספרות תורנית" לאחר חתימת התלמוד. (דוגמאות)	(1) ר' עובדיה מברטנורה - חיבר פירוש שיטתי על כל שישה סדרי משנה. פירושו שייך ליצירה התורנית של "ספרות הפירושים והחידושים". (2) רבנו אשר בן יחיאל - הרא"ש, כתב את פסקי הרא"ש על מסכתות הש"ס. חיבורו שייך ליצירה התורנית "ספרות ההלכה והפסיקה". (3) ר' יחזקאל לנדא - הנודע ביהודה, חיבר ספר שאלות ותשובות "נודע ביהודה". הספר עוסק בבעיות הלכתיות שהתעוררו בתקופתו. חיבורו שייך לתחום הספרות התורנית של "שאלות ותשובות". כמו כן חיבר ספרי חידושים על מסכתות שונות, בשם "ציון לנפש חיה" (צל"ח), אך בעיקר נודע בספרי השאלות ותשובות.
בעל השגות	"בעל השגות" הוא הראב"ד – ר' אברהם בר דוד מפושקירא. והוא כתב השגות על ספר המאור לרז"ה (על הרי"ף), והשגות על הספר משנה תורה לרמב"ם.
הספרות התורנית,	(1) בית יוסף - ר' יוסף קארו, חי בין השנים, ה"לשה-ב"נרה סוף תקופת הראשונים. (2) ספר המאור - הרמב"ם, חי בשנת 1135 - תקופת הראשונים (3) ארבעה טורים - ר' יעקב בן הרא"ש, נולד בשנת 1220 - תקופת הראשונים. (4) בן איש חי - ר' יוסף חיים, חי בתקופת האחרונים.
הרי"ף והרא"ש	הרי"ף סידר את פסקיו לפי סדר הגמרא והביא את עקרי המחלוקת והדעות שבגמרא ואת פסק ההלכה. ואילו הרמב"ם סידר את ההלכות לפי נושאים ולא לפי סדר הגמרא. הרא"ש הלך בדרכו של הרי"ף ואילו רבי יעקב בעל הטורים הלך בדרכו של הרמב"ם.
הרי"ף והרמב"ם	א. הרי"ף כתב את פסקיו על-פי סדר הגמרא, תוך כדי השמטת שקלא וטריא שאינה להלכה או נושאים שאינם נוהגים בזה"ז. הרמב"ם חיבר חיבור לפי נושאים, כעין חיבורו של רבי "המשנה", כן חיבורו של הרמב"ם "משנה תורה". הרמב"ם התייחס גם להלכות שאינן נוהגות בזה"ז.
נושאי כלים לרמב"ם	א. "כסף-משנה" - חיבר ר' יוסף קארו. תוכן הפירוש: מציין את המקורות שעליהם ביסס הרמב"ם את ההלכה, מתרץ את השגות הראב"ד על הרמב"ם, ודן עם ה"מגיד-משנה" במקומות שבהם הוא חולק על הרמב"ם. "הרדב"ז" - חיבר ר' דוד בן זמרה. תוכן הפירוש: למשלים את החלקים החסרים ב"משנה-תורה" שעליהם לא כתב.
ערוך השולחן ושולחן ערוך	א. מחבר הספר "ערוך השולחן" הוא: ר' יחיאל מיכל הלוי אפשטיין. ההבדלים בין הספרים הם שמחבר "ערוך השולחן": (1) כותב טעמים ונימוקים לדברי ה"שולחן ערוך". (2) מביא את הדעות השונות ומכריע ביניהן. (3) מיישב את דברי ה"שולחן ערוך" והרמב"ם מההשגות עליהם. (4) דן בהלכות חדשות שלא נכתבו ב"שולחן ערוך", כגון הלכות שלא נוהגות בזמן הזה. ב. ספר "ערוך השולחן העתיד" עוסק בהלכות שלא נוהגות בזמן הזה שבעל ה"שולחן ערוך" לא כתב עליהם כלל, כמו: (1) דיני פאה. (2) תרומות. (3) סנהדרין. (4) ממרים. (5) מלכים ועוד. הרמב"ם, בספרו "משנה תורה", עוסק גם הוא בהלכות שאינן נוהגות בזמן הזה.
תקופת אמוראים	א. (1) ר' יוחנן - חי בדור השני של אמוראי ארץ-ישראל, ועמד בראש ישיבת טבריה. (1) ר' אבהו - חי בדור השלישי של אמוראי ארץ-ישראל, עמד בראש ישיבת קיסריה. (2) רב - חי בדור הראשון לאמוראי בבל, עמד בראש ישיבת סורא. (3) רבא - חי בדור הרביעי של אמוראי בבל, עמד בראש ישיבת מחוזא. (4) רב אשי - חי בדור השישי לאמוראי בבל, עמד בראש ישיבת מתא מחסאי. ב. ר' יוחנן - גדול אמוראי ארץ-ישראל. הניח את היסודות לעריכת התלמוד הירושלמי. ר' אבהו - היה דיין, ייצג את עם ישראל בפני הרומאים בקיסריה, שהייתה בירת השלטון הרומי. רב - רב ושמואל עיצבו את דרך הלימוד של התושבע"פ, בישיבות שבהן שימשו ראשי ישיבה. קיימו דיונים רבים בהבנת דברי המשנה, הביאו מקורות רבים מן הברייתות, כדי להגיע להבנת עומק של המשנה. בתלמוד מובאות מחלוקות רבות בין רב לשמואל, במחלוקות שבין רב לשמואל נקבע הכלל: "הלכה כרב באיסורי וכשמואל בדיני ממונות". רבא - מחלוקות רבות הובאו בש"ס בין אביי לרבא. המחלוקות שביניהם עסקו בבירורי ההלכות, ויש מאות רבות של בירורים כאלה ביניהם. השפעתם על התלמוד הבבלי הייתה כה גדולה, עד כדי כך שהמונה "הוויית דאביי ורבא" הפך לשם נרדף ללימוד הגמרא. רב אשי - גדול החכמים בדורו ומקורב לשלטון הפרסי. רב אשי ורבינא ערכו את התלמוד הבבלי.